HOMILIJE

KOD SPROVODA

A. M. ROGUET o. p.

IZVORI ISTINE

HOMILIJE ZA MRTVE

Naslov izvornika: *Homélies pour les défunts*
Editions Salvator, Mulhouse 1975.
Preveo: Zlatan Plenković o. p.

Knjiga 12.

»IZVORI ISTINE« — **Dominikanci, Korčula**

Cum permissu: Eccl. et Ord.

Odgovorni i glavni urednik: Rando Paršić o. p.

Prema mišljenju (br. 89/1-1976. od 26. I 1976.) Republičkog sekretarijata SRH za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu, »Homilije kod sprovoda« oslobođeno je plaćanja osnovnog poreza na promet.

Tisak: NIP »Štampa« — Šibenik

A. M. ROGUET o. p.

HOMILIJE
kod sprovoda

KORČULA 1976.

GOVORITI O MISTERIJU SMRTI

(iz uvoda pisca knjige)

Prije Koncila

Prije se redovito govorilo, propovijedalo o smrti. U naše je vrijeme nekako zanemareno. Govorilo se o smrti u vrijeme velikih misija, obnova. Govornici se tada doticahu najbitnijih istina, pa ni smrt nisu mogli mimoići. Smrt je za kršćane posredan, privremen, ali ne konačan svršetak.

Kako su razvijali ovaj problem? Oslanjahu se na: razum, Sveto pismo, crkvene oce. Dvije stvari naglašavahu: svi moramo umrijeti; nitko ne zna čas smrti. Sve je bilo zaodjenuto govorništvom, ali su misli bile siromašne. Zaključak im je bio: otarasimo se ovozemnih dobara, budimo pripravni za polazak... Evanđeoske istine su svodili na uski ovozemni individualizam.

U novije se vrijeme ističe misterij kršćanske smrti bitno vezan za pashalni misterij. Stoga se može o smrti govoriti u V. sedmici, na Spasovo, o Velikoj Gospi i svake nedjelje.

Ovaj stav ima i nedostatak. Govor će o smrti u crkvi slušati većinom praktični kršćani. Međutim, za vrijeme pogreba nađu se u crkvi nehajni i osrednji kršćani. Čak i nevjernici. Nije li to prilika da im se nešto rekne o pravom smislu umiranja iako će možda prigovoriti da se ne poštuje sloboda savjesti i uvjerenja?

Nije uputno pogrebni govor pretvoriti u pohvalno slovo. Po tom bi pravilu trebalo hvaliti pokojnika na svakome sprovodu. U pred koncilsko doba bio je veoma ograničen izbor u čitanjima, te je trebalo napora i mašte da bi se izrekao pogrebni govor.

Nakon Koncila

Sprovodi moraju »očitije izraziti značenje pashalnog misterija u smrti«, veli Drugi vatikanski koncil. Osim toga, »obred pokopa djece mora se obnoviti i mora mu se dodijeliti vlastita misa«. Do tada nije bila u upotrebi iako su običavali uzimati zavjetnu misu svetih anđela, što se protivilo najosnovnijoj teologiji, a i roditeljskim suzama.

Najvažnije je što se u pogrebnom bogoslužju dalo važnost Božjoj riječi. Možete se osvjedočiti ako čitate najnoviju knjigu sprovoda.

Naš tumač

Dakako, nosi subjektivno obilježje. Kako bi drukčije moglo i biti? Možda su moja razglabanja duga? Ali mi ne pada ni na um da bi ih netko mogao naizust izgovoriti. Nisam se plašio opširnosti jer mi je nakana da nadahnem drugoga. Homilija ne može tumačiti biblijske tekstove u pojedinosti i sa svakoga stajališta. Dostatno je ako izvuče neku misao, osvijetli je i primijeni na pogrebne okolnosti.

Trudio sam se da biblijski tekst što vjernije uskladim s pogrebnim obredima. Jedna opaska! Prelistah razne biblijske stručnjake, ali mi se ne učini prikladnim da sva mišljenja prihvatim. Jedna je zadaća bibliciste, druga je govornika na sprovodu. Govornik mora imati u vidu prisutno slušateljstvo. Tu su vjerojatno roditelji u suzama, rasplakani prijatelji. Govornik ne smije tratiti vrijeme u biblijskim tumačenjima, u filozofskim ili teološkim mudrolijama. Sprovod je trenutak gdje treba razliti po slušateljstvu svjetlo vjere, kap nade. Pozvati ih na ljubav i molitvu za pokojnike.

Biblijska nauka i katekizam

U knjizi nećete naći »raspravu o zadnjim stvarima«; niti u govorničkom ruhu. Bila mi je prvotna dužnost što vjernije »protumačiti biblijsku riječ«. Vjera je Crkve u skladu s Objavom, iako nazivlje i izrazi o zadnjim životnim pitanjima nisu svi biblijski.

Uzmimo jedan primjer. Nigdje u mojim razlaganjima nećete naći dogmu Čistilišta. Ali ja vjerujem sa cijelom Crkvom u Čistilište iako tu riječ ne upotrebljavam. Zato što i Biblija gleda u taj svijet, a ne dijeli ga u pregrade: raj, pakao i čistilište. Biblija na sve gleda: kroz razvoj ekonomije spasa, kroz ljubav što je Bog gaji prema ljudima i kroz postupnu objavu.

Dvije su velike razlike između skripturističkog predočavanja misterija smrti i katehetskog. Gledana smrt dogmatski, izgleda kao neka neovisna stvarnost, oblikujući zaseban kutak kršćanske nauke. Osim toga, nosi pretežno individualističko obilježje. Međutim Sv .pismo predočuje smrt kao neprijateljicu živoga Boga koji će je na kraju pobjedonosno uništiti. Ova se Božja pobjeda nad smrću očituju u Novom zavjetu u osobi Kristovoj. On je »prvenac među mrtvima«. A smrt svakoga od nas nije drugo nego jedan vid pashalnog misterija koji se može osvijetliti samo obnovom kristologije. Kažimo i ekleziologije jer biblijski pogled u drugi svijet nosi u sebi obilježje uzajamnosti i zajedničarstva.

Ovakvi pogledi ne odbacuju nimalo bit katoličkog vjerovanja u tajne drugoga svijeta. Vratimo se pitanju Čistilišta. Nisam tu riječ spominjao, kao što je ni Biblija ne spominje. Zato u svim ovim razmatranjima ističem kako smo dužni moliti za pokojnike koji su bili grešnici kao i mi. Osim toga, često sam povezivao misterij smrti s misterijem auharistije. A molitva povezana s misom jasno pretpostavlja postojanje Čistilišta. Molimo, naime, da im se ublaže muke i da budu oslobođeni iz Čistilišta.

Sprovod djece

Ako gledamo smrt u snazi Otkupljenja koje zahvaća čitavo čovječanstvo — Kristovo tijelo, mogao bi se veći dio ovih razmatranja za odrasle primijeniti

i na djecu. I na nekrštenu djecu. Pesimizam što je tako dugo vladao u mišljenjima o njihovu spasu danas je ublažena. Njihov spas gledamo kroz okno sveopće i spasiteljske Božje želje za spasom ljudi, kroz potpunu Kristovu pobjedu nad smrću i grijehom, te kroz sakramentalnu ulogu Crkve. I nije baš tako teško govoriti na pogrebu djeteta, čak i nekrštenog, ako cjelokupni Božji spasiteljski nacrt iznesemo pred misterij umiranja. Tako misli Dom Edmond Boissard u knjizi »Réflexions sur le sort des enfants morts sans baptême«: »Boravak je nekrštene djece u Limbu teško spojiti sa sveopćom i spasiteljskom Božjom voljom, s njegovom ljubavlju prema grešnicima, s blistavom pobjedom što je Otkupljenje izvelo nad sotonom, sa sveopćim Kristovim kraljevstvom« (str. 71). Ovom njegovu nabrajanju razloga ja sam dodao »sakramentalnu ulogu Crkve«. To mi je nadahnuo »Lumen Gentium«, br. 1, 9, 49 itd. Na kraju Dom Boissard ističe kako je veoma važno što je u ovom rimskom misalu uvedena misa »za sprovod još nekrštena djeteta«.

ČITANJA STAROGA ZAVJETA

1. MOLITVA ZA MRTVE

2 Mak. 12, 43—46; Br. 89[1]

Čuli ste neke kako uzdišu poslije smrtnog slučaja ili sprovoda: »Svršeno je! Više se nikada nećemo vidjeti«. Ne sablažnjujte se pred sličnim jadikovkama. Nije to uvijek krik bezboštva ili materijalizma. Odraz je žalosti. Time ponajčešće iskazujemo bol zbog nestanka voljene osobe, upletene u naš život. Zaista pucaju duboke veze, naš se svagdanji život umanjuje, sakati. Osjećamo bolno čuvstvo osiromašenja i samoće.

Smrt je zaista polazak i rastanak, ali nije kraj i uništenje. Više se ovdje nećemo sastati osim u mislima. Oni su u sasvim drugom svijetu, koji u ovom trenutku nije naš, i nemamo pristupa dok smo u ovom životu. Taj drugi svijet ne možemo ni u mašti predočiti.

Ali nas kršćanska vjera sokoli. Naši prijatelji postali su nevidljivi, ali još žive. Kasnije ćemo se s njima sastati, a po molitvi to još i sada možemo učiniti. Uspomene nas vode u prošlost, u zemaljsku prošlost. Postojala je, ali više ne postoji. Jedino nas molitva, kroz vjeru i misterij, vodi do stvarnosti. Kako to? Molitva nas, naime, vodi do Boga, a Bog nije uspomena ili pojam, već živa Stvarnost, velika Opstojnost, veliki Život. Kad molimo za pokojnike, s njima se u Bogu susrećemo.

Molitva nije sanjarenje. Molitva je djelovanje, uspješno i korisno djelovanje. Omogućuje nam da dozovemo u pamet one koje smo ljubili, da im po-

1 Upisani »Broj« odnosi se na obrazac Čitanja u »Redu sprovoda«. Gdje nije upisan, potraži tekst u Bibliji.

mognemo, da im iskažemo milosrđe. Ovo je čvrsto vjerovao (150. g. pr. Kr.) vođa izraelskog otpora protih poganskih provala. Mislio je na svoje suborce pale u bobi i prinio *žrtvu naknadnicu da im se oproste grijesi.*

Mi prihvaćamo istu vjeru, ali je naša vjera mnogo čvršća i jasnija otkako je došao Krist. On nam jamči svojom smrću i svojim uskrsnućem da ćemo i mi s njim uskrsnuti. Ustanovio je prije svoje smrti mnogo savršeniju i uspješniju žrtvu od one u Starom zavjetu. To je misna žrtva koju prikazujemo za one koji su nas ostavili. To je žrtva za otkup grijeha, ali također žrtva jedinstva i uzajamnosti istog kruha: živo Kristovo tijelo. Po tajni ovog kruha svi se susrećemo u stalnosti vjere, svi čekamo i spremamo naš susret u vječnosti.

2. PRIMJER NADE
Job 14, 1—3. 10—15

Jobova knjiga spjev je čovječje bijede koja se osvješćuje pred neispitljivom tajnom Božje moći. Jadikovka čovjeka koji još nije bio primio uvjerljivost i svjetlo Objave. Ali ovaj poganin vjeruje neograničenim pouzdanjem u Boga stvoritelja.

Job je veoma pravedan i dobrohotan čovjek, ali obasut nedaćama. Izgubio je djecu, doživio potpunu propast, udaren užasnom bolešću gube. Vjeruje da sve stiže od Boga. Zbog toga istražuje od Boga razloge ove nepravičnosti.

Od Joba naovamo naša je spoznaja o Bogu napredovala. Židovi su, kasnije i kršćani, poučeni od proroka i Isusa da nisu sve nevolje Božja kazna, nego tek iskušenje koje Bog dopušta. Iskušenja nas mogu pročistiti, obogatiti ako ih umijemo prihvatiti. To znamo, a ipak se odupiremo kao stari Job kad nam trpljenje doista stigne u pohode.

Tada, naravno, jadikujemo kao i on: *Kad čovjek umre, zar uskrsnut može?* Ovakva pitanja i sumnje moramo razumjeti kod patnika. I Bog ih shvaća. Bog je htio da i takva pitanja budu u Bibliji, a Biblija je njegova riječ. Prema tome, zar se ne bi moglo reći da On tako govori? On je oblikovao naše srce sa svim slabostima i ushitima. Bog ljude shvaća.

Ali Job u dnu očaja ne gubi nade. Kliče: *Čekao bih te sve dane... dok ne bi došao da mi smjenu dadeš.* Pjeva sa psalmistom pun nade: *Duša moja čeka Gospodina više no zoru straža noćna* (Ps 129/130).

Nije znao kako to može njegov pravedni Bog *zaželjeti djelo svojih ruku,* tj. uskrisiti ljude koje je stvorio. Ne zna kako, ali se u svom neznanju povjerava Bogu, uzda se u Boga.

A mi? Mi smo primili od Krista Blagu Vijest, pa zar ćemo biti neodlučniji u nadi? Pogotovo što znamo da je Krist umro kao što mi umiremo i da je umro za nas. Znamo i to da ćemo uskrsnuti kao On i zauvijek biti s Njime.

Misa što je svetkujemo zalog je nade. Jer misa ujedinjuje: nas žive i naše pokojnike. Ujedinjuje nas u tijelu i krvi našeg umrlog vođe Krista, koji je još uvijek živ i koji nam je obećao da će nas povesti sa sobom: »Kad odem te vam pripravim mjesto, vratit ću se da vas uzmem k sebi i da vi budete gdje sam ja« (Iv 14, 3).

3. NADA PROTIV SVAKE NADE
Job 19, 23—27; Br. 83

Kad je čovjek pogođen teškom, okrutnom patnjom, kad je ranjen u ljubavi, tijelu, životu, beskorisno je lijevati lijepe i pjenušave riječi. Bit će bolje ako s njim potiho i bratski trpimo. Na to nas poziva

Knjiga o Jobu. Ona veoma stara knjiga još uvijek je vanredno stvarna i suvremena jer tjeskobno zapitkuje: koji je smisao života, smrti, patnje i nesreće? Poučiše Joba da je krepostan čovjek uvijek sretan, da mu Bog već ovdje daje nagradu. A, eto, on je sređen i pravedan čovjek, a ipak obasut nevoljama, poniženjima, operušan od svega što donosi životnu radost. Njegovi ga glagoljivi i mudrijaški prijatelji obasipaju govorima, umjesto da ga požale i u tišini vole. Misle da će unijeti svjetlo u njegov slučaj time što mu ističu kako je Bog pravedan i kako bi mu bilo bolje da prizna kako je njegova nesreća kazna za grijehe.

Tada se Job odstrani od svojih neumjesnih prijatelja, obrati se samom Bogu tako smjelo i prijateljski da bismo se mogli sablazniti kad ta sloboda govora Svemogućemu ne bi bila veličanstveno svjedočanstvo njegove nerazorive vjere u Boga.

Job je veliki vjernik. Ali on, kao i svi koji vjeruju, gleda kroz nejasnoću. Jadi što ga tište još više zgusnuše tu nejasnoću. Međutim, on čvrsto vjeruje Bogu koji ga je preopteretio mukama, Bogu za koga misli da je okrutan i nepravedan. Tom istom Bogu vjeruje protiv svake nade.

Odjednom kao da je obasjan munjom. Nagovješta da će dati izjavu koja će zaprepastiti svakoga, ali je veoma važna: *O kad bi se riječi moje zapisale i u mjed tvrdu urezale!* Koje su to riječi? To je čin vjere nepromišljen, neprotumačiv, ali beskonačno svjedočiv: *Ja znadem dobro: moj Izbavitelj živi i posljednji će on nad zemljom ustati.* Job ne razumije, ali je uvjeren da je nedohvatljivi Bog živ, da je Bog najveći život, pobjednik smrti, da će zadnju riječ Bog izreći i da će pravedno uzvratiti svom odanom sluzi.

Nije ovdje u pitanju nekakvo općenito mišljenje. Job zna da će on, upravo utonuo sada u nesreću, slaviti pobjedu zaslugom Božjega zahvata: *iz svoje ću puti tad vidjeti Boga.*

Prirodno je ako u ovim riječima čitamo vjeru u uskrsnuće svih mrtvih, jer mi kršćani drugačije ne

znamo zaključiti. Ali Job nije dotle stigao. Tek u sumaglici gleda neko svjetlo, neki izuzetak od redovnih zakona života i smrti, ali ih ne bi znao opravdati.

Međutim, za sve patnike ovaj bijeg u budućnost. ispaćenog ali iskrenog čovjeka, predstavlja snažno ohrabrenje završne nade.

Od Joba naovamo mnogo je krenula naprijed vjernička nada. Židovi su u doba progona morali malo po malo stjecati vjeru u besmrtnost i osobno uskrsnuće. A nadasve , pet stotina godina poslije Knjige o Jobu, da Krist mora umrijeti i uskrsnuti. Krist i njegovi apostoli zajamčili su nam da se krštenjem ujedinjujemo s Kristovom smrću i uskrsnućem. Prikazivanjem kruh i vino na misi postaju Isusovo tijelo i krv, primamo hranu i unosimo u sebe sjeme uskrsnuća: »Tko jede tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni. I ja ću ga uskrisiti u posljednji dan« (Iv 6, 54).

Možemo mi kao Job, imamo jače razloge, klicati: *Njega ja ću kao svojega gledati, i očima mojim neće biti stranac.* Ovako smije govoriti samo kršćanin, a tako govori i ovaj naš brat koji nas je napustio i otputovao k Bogu. I Krist nam veli da »Bog nije Bog mrtvih, nego živih« (Mt 22, 32).

4. IMA LI ŽIVOT SMISLA?

Mudr 2, 1—4. 22—23; 3, 1—9

U Bibliji Knjiga Mudrosti pušta nevjernika da ovako govori: *Mi smo djeca pukog slučaja, i kasnije ćemo biti kao da nikad nismo bili. Još nije poznat tko bi se iz Podzemlja izbavio.* Što se tiče ove zadnje rečenice, priznajemo da sveopće iskustvo daje donekle pravo nevjerniku. Uistinu, smrt je lom, gubitak i kraj, Kad nam smrt ugrabi nekoga koga smo ljubili, koji je zauzimao važno mjesto u našem dnev-

nom životu, uza sve što smo vjernici, čujemo iz skritih nevjerničkih dubina glas što nam kao napast šapće: *Djeca smo pukog slučaja, i kasnije ćemo biti kao da nikad nismo bili.*

Mi smo tu da ovu napast odbijemo. To je sav smisao ovog molitvenog skupa, zbog toga se i sastasmo. Ljudsko rasuđivanje, sveopće iskustvo nameću misao kako život nema smisla, ali je to pogled skroz zemaljski. Takva tvrdnja izblijedi netom pokušamo pogledati iz visine, kroz Božje oko. Tko tako govori, *ne zna tajna Božjih.* Znam, upitat ćete: a ti, zar ti poznaš Božje tajne? Pravo kažete. I ja ih ne poznam do u dubine jer nisam Bog. Ali ih dostatno poznam iz Objave u Svetom pismu, u Božjoj riječi, po Crkvi i u Božjem narodu. Sve ovo podržava u nama vjeru, makar i u nejasnoći. To je vjera koja se »nada protiv svake nade« (Rim 4, 18). Ova objava što nam je otkriva Bog i Crkva, a ja drhtavom vjerom prihvaćam, podiže djelić zastora. Dostatno da čovječji život dobije smisao, smisao što ga ni smrt ne može zbrisati. Dapače, smrt ga krasi dubljim i tajnovitijim sadržajem.

Bog je stvorio čovjeka za neraspadljivost. Stvorio ga, znači: pozvao ga u život. Nije ga onda mogao u isto vrijeme pozvati i u smrt koja bi bila poricanje života. Bog je neograničeno Biće, najveći Život, Stvoritelj života. Bilo bi proturječje kad bi istodobno bio zatornik, rušitelj. Ne može ni u kom slučaju u isto vrijeme istim činom volje htjeti i život i smrt. Ako ipak dopušta smrt, ako je podnosi, čak i blagoslivlje, time ne uništava život, već mu proširuje granice. Smrću nam mijenja ovozemni život, lomljiv i omeđen *neraspadljivim* životom.

Prigovorit ćete: Bog je stvorio i druga bića, npr. životinje, darovao im život, pa ipak smrću prestaju živjeti, iščeznu. I na to nam Knjiga Mudrosti odgovara: Kad je Bog stvorio čovjeka, *učinio ga je na sliku svoje besmrtnosti.* Čovjek se izdiže iznad svih stvorova. Ali jer je tjelesan, mora umrijeti. Njegova je veličina što je on jedini stvor građen po »Božjoj

slici« (Post 1, 26). Po bibljiskom izvještaju ova se »sličnost« sastoji ponajprije u gospodstvu što ga čovjek, Božji opunomoćenik, vrši nad stvorovima. To uključuje svjesnost, slobodu čina. Čovjek, naime, može stvarati nacrte, pronalaziti oruđe i strojeve.

Knjiga Mudrosti ide dalje. Čovjek je stvoren po Božjoj slici i zato se u vječnosti pridružuje Bogu posjedovanjem *neraspadljivog života.* Sudjelovanje u Božjoj vječnosti nazivamo čovjekovom *besmrtnošću.* Ova se riječ čula po prvi put u Bibliji stotinu godina prije Novog zavjeta (Mudr 3, 4).

Ovu duboku tajnu, da smo slika Božja, ne možemo dosegnuti samo rasuđivanjem i razumom. *Upoznati Božje tajne, spoznati istinu* mogu samo oni koji se u *Gospodina ufaju,* koji se ponašaju prema Bogu kao prema svom Ocu, koji su mu vjerni i ne dopuštaju da ih nevjera odmakne od njega. Ukratko: moramo Boga ljubiti, *jer oni koji su vjerni bit će u ljubavi s njim.*

Zbog toga, ponavljam još jednom, mi modricama srca i plahosti razuma, krvavo pogođeni iščeznućem drage osobe, suprotstavljamo lijek molitve i žrtvu svete mise. Na taj način susrećemo i prepoznajemo one koji od Boga *stječu milost i milosrđe.* Jer Bog je vječna ljubav. On našem životu, pa i kroz smrt, daje pun smisao.

5. BOG STVORI ČOVJEKA ZA BESMRTNOST

Mudr 2, 23; 3, 1—6. 9; Br. 84

Knjiga Mudrosti odlučno vjeruje u pravog Boga, našeg Stvoritelja: *Bog je stvorio čovjeka za neraspadljivost.* Evo zašto: *Učinio ga je na sliku svoje besmrtnosti.* Naš je Stvoritelj i naš Otac, čovjek mu sliči kao što sin sliči svom ocu. Sudjeluje u njegovoj naravi i u njegovoj vječnosti. Stvoren je za besmrtnika, *za neraspadljivost.*

Ove velike istine prihvaćamo kao vjernici u redovitom životnom tijeku. Ali nam izgledaju pjenušave i nestvarne kada se suočimo sa smrću svojih milih jer nam se smrt nameće kao udarac i uništenje. Knjiga Mudrosti nastavlja: *Duše su pravednika u ruci Božjoj*. Znači da se nebeska providnost za njih brine. Vrijedi za sve ljude. Ali što se tiče pravednika, *njih se ne dotiče muka nikakva*. Čini se da ova rečenica ima u vidu mučenike ili bar progonjene. Međutim, svi su ljudi mučenici, iako ne u pravom smislu, jer se sukobljuju s mukama i iskušenjima. Veoma često nastupa smrt poslije nekoliko tjedana bolovanja. To donosi bol, poniženje i zebnju. Ali ako bolesnik ili starac prihvati iskušenja, njih neće svladati *nikakva muka*. Naprotiv, čiste se i oplemenjuju.

Poziva nas Knjiga Mudrosti da razmišljamo o boli koja pročišćuje, o smrti koja vodi u bolji život. *Očima se bezbožničkim čini da oni umiru*, a oni su samo otputovali. *Njihov odlazak s ovog svijeta izgleda im kao nesreća. I to što napuštaju nas kao propast, ali oni su u miru*. U miru, ali ne u mlitavom neradu gdje bi se život smanjio. Naprotiv, život bi rastao jer sudjeluju u preobilnom Božjem životu.

U očima ljudskim bili su kažnjeni. To je istinito. Smrt je neka vrst kazne. Ali nije strahotna, beznadna kazna koju nameće nesmiljeni Bog. Recimo radije da je pokora koja nas iskušava, iznova kupuje, a nudi nam je premilostivi i milosrdni Bog. Većina ljudi počini mnogo grijeha, ali za grijehe ne izvrši pokoru. I, eto, stiže smrt kao najveće ispaštanje. To je veliki Uskrs — Vazam. Izvodi nas iz životnog ropstva, životnih pogibli u preobraženi život konačne slobode.

Također kažemo da je smrt *žrtva*. Ako je velikodušno prinosimo, Bog je dobrohotno prima jer u njoj prepoznaje smrt svog ljubimca, Jedinorođenca Sina. Eto zašto danas prinosimo Kristovu žrtvu, žrtvu svete mise: da smrt našeg prijatelja ne bude uništenje, kazna ili konačna propast, nego da bude ulazak u pravi život. Da se zbude kao što reče Krist

pred svoju smrt svom nebeskom Ocu: »Oče, htio bih da oni koje si mi dao budu gdje sam ja, zajedno sa mnom, da promatraju slavu koju si mi dao, jer si me ljubio prije postanka svijeta« (Iv 17, 24).

6. PREURANJENA SMRT

Mudr 4, 7—15; Br. 85

Svi smo mi bolno ranjeni prijevremenom smrću svojih milih. Starozavjetni ljudi, naši oci po vjeri, teško su shvaćali da je dug život na ovoj zemlji Božji blagoslov i nagrada za krepost. Sjetite se četvrte Božje zapovijedi: »Poštuj oca svoga i majku svoju, da imadneš dug život na zemlji koju ti daje Bog tvoj« (Izl 20, 12; Post 25, 8; Pnz 4, 40; Sir 3, 6).

Knjiga Mudrosti je po starosti zadnja u Starom zavjetu, zato i najbliža Isusu Kristu. Ona pročišćuje ovu zbunjenost. Zapravo: što je to preuranjena smrt? Ne može svatko doživjeti stotinu godina (Iz 65, 20). Ali je jasno da nam srce krvari prilikom odlasku mladog bića s kojim smo se nadali živjeti još mnogo godina i pomišljali kako će nam oči zatvoriti.

Poziva nas Knjiga Mudrosti da ovaj neumoljiv gubitak ocijenimo s drugog stajališta. Ponajprije sa stajališta onoga koji nas je ostavio. Život je čovječji u svemu ograničen, smrt uvijek kida. S ovog je gledišta svačiji život kratak, svaka smrt prekid. Međutim, i kratak je život mogao postignuti svoju puninu. Zar je i starost uvijek neko dobro? Ponekad je gorka i neplodna. Dug život može biti prazan, a život što nam izgleda nedovršen može biti pun. Možda nije izveo vidljivo značajnih djela, ali ne smijemo misliti da nije stigao do cilja. Čak se može u samom smrtnom trenutku, naglom i nepredviđenom, zbiti hitno i nevidljivo dozrijevanje koje ovaj

život u Božjim očima prikaže veoma plodnim. *Jer duljina dana ne čini starost časnom, niti se ona mjeri brojem godina. Već razboritost, to su sjedine ljudske i krepostan život, to je zrela starost.*

Postavimo se, dakle, tako da možemo sve gledati Božjim okom. *Duše su pravednika u Božjoj ruci* (Mudr 3, 1). Pouzdajmo se u Boga ma kako nam to pouzdanje izgledalo mračno i bolno. Bog zna bolje od nas što je za nas dobro. Krist nam je rekao: »Ako vi, premda ste zli, možete davati djeci svojoj dobre darove, koliko će više Otac vaš nebeski dati dobra onima koji ga mole« (Mt 7, 11). Bog nam je otac. Svojoj djeci daje što im najbolje odgovara. I onda kad to djeca ne shvaćaju.

Knjiga Mudrosti razmišlja kako je život na ovom svijetu mnogo puta bijedan i opasan, pomaže nam da uvidimo kako preuranjena smrt može u Božjem nacrtu bili milosrdni dar Božje ljubavi: *Jer je ugađao Bogu, On ga je zavolio, i jer je živio među grešnicima, On ga je uzeo sebi.* Zaista, ovo neki teško shvaćaju: *Svjetina sve to vidi, ali ne shvaća.* Shvatit će samo onaj koji se povjerava očinskoj Božjoj dobroti: *Milost i milosrđe pripadaju izabranicima Gospodnjim.*

Neka nam naša uzajamna, bratska molitva i misna žrtva, velika »tajna vjere«, što je prinosimo za one koji napustiše ovaj svijet ,isprose milost da, unatoč svim prividnostima, vjerujemo u Božju ljubav.

7. BOG JE NADVLADAO SMRT

Iz 25, 6. 7—9; Br. 86

Starozavjetni ljudi nisu bili dionici Blage Vijesti što nam je donese Isus Krist. Lutahu mnogim stoljećima u neznanju o čovječjem ishodu poslije smrti. Ali su i u tome mraku, čini nam se nevjerojatnim, živjeli u velikoj i neodoljivoj nadi »Bog nije stvorio

smrt« (Mud 1, 13), Bog je vrhovni život (Ps 41/42, 3; Iz 40, 28), Bog će je potpuno poraziti. U ono doba nisu znali kako će se ostvariti pobjeda, ali su u to čvrsto vjerovali.

Ako mi danas uživamo određeniju i obrazloženiju vjeru, ne zaboravimo da njezinu stalnost temeljimo na Starom zavjetu, a Novi je zavjet samo to potvrdio. Pavao će obznaniti Božju pobjedu nad smrću: »Kad se ovo raspadljivo tijelo obuče neraspadljivošću, tada će se ispuniti pisana riječ: Pobjeda proguta smrt« (I Kor 15, 54).

I knjiga Novog zavjeta, Apokalipsa — Otkrivenje, nagovješta zadnje dane ovoga svijeta. Osam stotina godina kasnije Knjiga je Otkrivenja preuzela riječi proroka Izaije kad veli: »Jaganjac Isus Krist vodit će svoje učenike na izvore«, »Janje će ih pasti i voditi na izvore žive vode« (Otk 7, 17). »*Bog će otrti svaku suzu s njihovih očiju*« (Otk ib.) »Novi Jeruzalem silazi od Boga... Evo stana Božjega među ljudima! On će stanovati s njima, oni će biti njegov narod, i on sam, Bog, bit će s njima. *On će otrti svaku suzu s njihovih očiju.* Smrti više neće biti, neće biti više ni tuge, ni jauka, ni boli, jer stari svijet prođe« (Otk 21, 2—4).

Prorok nam predočuje blažen život iz kojeg je otjerana smrt slikom preobilate gozbe: *Gospodin spremit će svim narodima na ovoj gori gozbu od pretiline.* Nemojte prehitro omalovažiti ovu sliku nebeske sreće i shvatiti je u smislu ljudske gozbe. Krist se na sličan način više puta izrazio (Mt 8, 11; Lk 13, 29; 22, 30). Uistinu, gozba nam predočuje zajednicu uzajamnog veselja. I nebo će biti zajednica svih blaženika. Osim toga, Bog priprema ovu gozbu, a Isus je najavio da će nas on sam na toj gozbi posluživati (Lk 12, 37). Na ovu su gozbu pozvani svi narodi. On će svakoga osobno i ljubezno dočekati: »Evo stojim na vratima i kucam. Ako tko čuje moj glas i otvori vrata, ući ću k njemu i večerati s njim, i on sa mnom. Pobjedniku ću dati da sjedne sa mnom na mome prijestolju« (Otk 3, 20—21).

Tako govori Otkrivenje. Tu čitamo i ovaj poklik: »Blago onima koji su pozvani na gozbu Jaganjčevu« (19, 9). Prepoznajete li ove riječi? Čujete ih u misi prije pričesti kad vas svećenik poziva k pričesnom stolu

Kako vidite, naša je misa ta gozba, ponuđena Kristovim prijateljima. Ovdje se već počinju sušiti suze na našim očima jer se već ovdje susrećemo sa svojim Bogom. Ovdje se kroz nejasnoću vjere, a kroz jasnoću nade, susrećemo s onima koji su napustili ovaj svijet. Smrt ih je samo prebacila u drugi svijet. Smrt neće zadugo vladati nad njima jer će u *zadnji dan* biti svladana: *Gle, ovo je Bog naš, u njega se uzdamo, on nas je spasio!*

8. OD OČAJA DO NADE

Tuž 3, 17—26; Br. 87

Biblija nam je dostavila Božju riječ. Ne kanimo reći da je Biblija proročište palo s neba. Jest Božja riječ što su je zapisali ljudi koji su živjeli, radili, borili se i trpjeli. A Tužaljke su djelo ljudi što su se probijali kroz najcrnje nesreće jeruzalemske povijesti. Sveti je grad nakon jednogodišnje opsade bio sravnjem sa zemljom, popaljen, izgladnjen, zatočen. Sada možete razabrati zašto nam Crkva namješta Tužaljke u Svetom tjednu u kojima čujemo odjeke ucviljenih muškaraca i žena. Rekao bih gotovo uništenih zbog svježe smrti.

Pod okrutnim udarcem sagibamo se do satrvenosti, tonemo u pesimizam, dopiremo do očaja: *Duši je mojoj oduzet mir, i više ne znam što je sreća! Dotrajao je život moj i nada koja mi od Gospodina dolazi.*

Ipak je potrebno, kad minu prvi trenuci, oduprijeti se potištenosti jer ona je *pelin i otrov.* Bol nas neprestano bije, ali ne isključuje nadu. Naprotiv, ona je traži: *To nosim u srcu i gojim nadu u sebi. Dobrota Gospodnja nije nestala, milosrđe njegovo nije presušilo. Oni se obnavljaju svako jutro.* Na isti način i nada! Unatoč svim udarcima i surovostima što ih život nanosi nada se ponovo budi i osvježuje svakog jutra. »Moja se mala nada svake večeri moli i zaspi u svom dječjem krevetu. A svakog se jutra budi, ustaje i izgovori molitvu s većim zanosom« (Ch. Peguy). Bog je vjeran, *njegova je vjernost velika.* Točno! Bog je vjeran i nikada ne opozivlje svoju riječ (Ps 144, 13; 1 Kor 1, 9; 2 Tim 2, 13). Bog nas ne napušta: *Gospodin je dio moj, i zato se u nj pouzdajem.* Ponekad pomislimo da se više ne možemo ni na što osloniti. Do takva nas stanja dogura neki težak gubitak. Ali malo po malo, posred te mračne noći, zablista svjetlost nade. Tada moramo u sebi buditi ufanje, okrenuti se prema Bogu i tražiti ga. To je uloga molitve: skrenuti svoje ranjeno srce prema Bogu. Upravo tada, kad nam se čini da nam na ovoj zemlji sve nedostaje, okrenimo se prema Bogu i otkrit ćemo da je On naš dio koji nas neće napustiti, koji nam je uvijek potreban.

Eto, zašto smo mi danas zajedno s onima duboko ožalošćenima. Samo riječima nećemo im nikada unijeti utjehu u srce. Patnja tako razdražuje čovječje srce da je riječ ne umije stišati. Ali prisutnost, molitva, bratski suosjećaj, makar i ne otjerali bol, donose olakšanje: *Dobro je u miru čekati spasenje Gospodnje.*

9. VJERUJEM U USKRSNUĆE

Dan 12, 1—3; Br. 88

Život poslije smrti najveća je tajna s kojom se susrećemo. Ništa čudno što su starozavjetni ljudi podulje živjeli u neznanju pa su mučno i pokasno stigli do nekakva svjetla. Velika Ezekijelova vizija

o suhim kostima što oživljuju silom Duha nije još objava uskrsnuća tijela. Tek je proročka usporedba o podizanju izraelskog naroda.

Prva biblijska riječ što otvoreno najavljuje uskrisivanje pojedinaca nalazi se u Danijelu, sto i pedeset godina prije Krista. U to su doba Židovi bili okrutno progonjeni, htjeli su ih poganski osvajači otuđiti od njihova Zakona. Mnogi su radije izabrali mučeništvo negoli otpad od vjere. To znamo iz Knjige Makabejaca. Nepokolebljivi su židovi umirali u dubokom uvjerenju da ih Bog, za koga darivaju život, ne može prepustiti posvemašnjoj smrti. U tom bi slučaju pravo bilo na strani njihovih progonitelja. Vjerovali su da je Bog koji ih je stvorio toliko moćan te ih može i uskrisiti (Mak 2, 7).

Vjera u osobno uskrsnuće bila je u ono doba veoma raširena među najgorljivijim poklonicima pravog Boga. Danijel preuzima ovo uvjerenje i odijeva ga u svečano ruho proroštva, u *riječ Gospodnju. U ono vrijeme, tj.* pri kraju vremena, *tvoj će se narod spasiti, svi koji se nađu zapisani u Knjizi.* Biblija često svominje ovu *Knjigu,* a knjiga označuje suđenje (Izl 32, 32; Iz 34, 16; Dan 10, 21; Otk 3, 5). Bog pozna sve ljudske djelatnosti, uknjiži ih, ne zaboravlja ih. Svakoga sudi po njegovim djelima: »Svaki će od nas dati Bogu račun sam za se« (Rim 14, 12).

A što će biti s onima koji budu već mrtvi kad Gospodin dođe suditi? *Tada će se probuditi mnogi koji snivaju u prahu zemljinu. Jedni, vjerni, za vječni život, drugi* — progonitelji — *za sramotu, za vječnu gadost.*

Uskrsnuće neće biti tek neko oživljavanje prethodna života. Bit će slavna preobrazba: *Umnici će blistati kao sjajni nebeski svod.* Ovu je sliku prihvatio i Isus: »Tada će pravednici zasjati poput sunca u kraljevstvu Oca svog« (Mt 13, 43).

Isusovo uskrsnuće mnogo je povećalo našu vjeru u sveopće uskrsnuće. Potvrdilo je i točnije uglavilo Danijelovu najavu, otvorilo nam je obasjana vrata pred tjeskobnom zagonetkom smrti.

ČITANJA NOVOGA ZAVJETA

10. SVJEDOCI USKRSNUĆA

Dap 10, 34—43

Susret sa smrću uvijek je iskušenje za našu vjeru, u opasnosti je da se rasklima. Ohrabruje nas kako je sv. Petar predočio kršćansku vjeru jednom poganinu u prvim danima Crkve. Poganinu, ali ne i nevjerniku. Satnik Kornelije bio je religiozan i sklon židovstvu. Bio je Rimljanin, i Petar se kolebao smije li ovog stranca primiti među Kristove vjernike, jer je i Krist bio židovskog podrijetla. Bog je Petru u slikovitom viđenju omogućio da shvati kako su svi ljudi pozvani na spasenje (Dap 10, 9—17. 24—29).

Zato Petar ovako započinje govor: *Uistinu shvaćam da Bog nije pristran, nego je u svakom narodu njemu mio onaj koji ga se boji i čini pravdu.* Crkva je Isusova svima otvorena bez razlike na pleme, jezik, društveni položaj i imovinu: *Isus Krist je gospodar sviju.*

Petar je svojim govorom dozvao prisutnima u pamet što je u onom kraju svatko mogao vidjeti: javni Isusov život, čudesa koja su dokazala njegovu moć i dobrotu nad unesrećenima. Ali vjera ide dalje, nadmašuje ovu izvanjsku spoznaju o Isusu.

Mnogo je tajnovitija poruka što su je apostoli imali proširiti. Krist je raspet, umro, *ali ga Bog uskrisi treći dan.* Uskrslog Krista nisu svi vidjeli. Bog je ovaj susret pridržao *svjedocima preodređenim:* apostolima *koji su s njime zajedno jeli i pili pošto uskrsnu od mrtvih.* Svatko je mogao vidjeti Isusova čudesa za vrijeme njegova ovozemaljskog života. Ali samo oni koji su vjerovali u njega, njegovi prijatelji, mogli su biti svjedoci njegova uskrsnuća, posvjedočiti da je on živ. Bili su to oni kojima

naloži propovijedati narodu i svjedočiti: ovo je onaj koga Bog postavi za Suca živih i mrtvih. To mi ispovijedamo u Nicejskom i u Apostolskom Vjerovanju.

Uskrsnućem je Krist postao gospodar života i smrti, Gospodin sviju ljudi; prema tome i njihov Sudac. Nemojte da vas ovo ustraši. Bez dvojbe, svi smo mi grešnici i strah nas lomi kad pomislimo da će nas suditi Isus koga u misnoj Slavi nazivamo »jedini svet«. No Petar završava svoj govor utješnim riječima: *Po Imenu njegovu zadobija oproštenje grijeha tko god u nj vjeruje.*

Petrova propovijed upućena poganima sadrži bitan sok naše vjere i može nas osokoliti kad nam smrt surovo pokuca na vrata. Isus je gospodar svih ljudi, bogatih i siromašnih, učenika i neukih, svetih i grešnih. Umro je za naše grijehe, a uskrsnuo da nam otvori vrata pravog života, života s Bogom. On je naš sudac, ali također naš Spasitelj, i raadi toga naš milosrdni sudac.

Nauka vjere iz prvih dana Crkve vrijedi i danas. Mi vjerujemo da je Krist uskrsnuo i da ćemo istim putem kao i On ući u život. Ovo treba dozvati u pamet svima prisutnima, snuždenim zbog nadošle smrti. Možda će ova misao ponešto povrijediti nevjernike, ali je ovo jedina ohrabrujuća poruka što vam je mogu danas ponuditi.

11. KRIST JE UMRO ZA NAS

Rim 5, 6—11; Br. 91

Što nam koristi ako znamo da će svi ljudi umrijeti kad nam smrt našeg prijatelja ili znanca uvijek nanese toliko boli, te nam se čini da smo mi sami ranjeni. Smrt nam doziva u pamet kako je pokojnikov i naš život pun nevolje i osamljenosti što nas neminovno prati. Smrt nam se predstavlja kao raskid, otimačina. Zbog toga je bolna i onome kome kuca na vrata i onima koji su očevici, ili zapravo: žrtve.

Hrabro! Ohrabrit će nas riječi sv. Pavla. Zaista on govori o smrti, ali se riječ »smrt« i riječ »umirati« odnosi na Krista. Dakle, mi imamo na smrtnom putu prethodnika, vodiča, pokrovitelja. Spomenimo i to da riječ »smrt« i riječ »umirati« nisu upotrebljene u zastrašujućem smislu. Više nam je puta rečeno da je *Krist umro za nas grešnike,* da je umro *za nas.*

Jeste li razumjeli ovu riječ: *za nas?* Veoma često shvaćamo tu riječ: »umjesto nas«. Pazite, ako kažemo da je Krist umro umjesto nas grešnika, umjesto ljudi, onda ljudi ne bi više smjeli umirati, a vidimo da smrt kosi svakog dana. Ali kad kažemo da je Krist umro *za nas,* tada uviđamo da je umro iz naklonosti prema nama, u našu korist, iz ljubavi prema nama i za nas.

Ukratko, dao je smisao našem umiranju jer smo skloni smrt promatrati kao mučilo i nepravdu. Kakav smisao? Ponajprije, što je *Krist umro za nas, dokaz je da nas ljubi.* Uistinu: »Bog je tako ljubio svijet te je dao svog Jedinorođenca Sina, da svaki koji vjeruje u njega ne pogine, nego da ima vječni život« (Iv 3, 16). I jer nas je »Bog tako ljubio«, Krist, umirući za nas, umro je iz ljubavi prema Ocu. I dok mi umiremo vjerujući u Krista, mi jadna stvorenja, naša se smrt vezuje uz Božju ljubav, dobija smisao u ljubavi kao i Kristova smrt. Osim toga, ova nam smrt nudi »vječni život«. Prema tome smrt nije stečaj ili bespuće, već prijelaz u potpun i blažen život s Bogom. Kristova smrt je procvala po uskrsnuću. Zato ćemo i mi biti: *spašeni uskrsnulim Kristom.*

Još nas jedna riječ može ohrabriti. Ovdje je tri puta ponavlja sv. Pavao: »pomireni«. Istina je, svi smo grešnici i predani *Božjoj »srdžbi«.* No Božja je

ljubav jača od njegove »srdžbe«. Naša vjera u Krista i naše kajanje radi grijeha pomiruje nas s Ocem. Ne smijete u to sumnjati jer nas je Bog prvi zavolio i poslao svoga Sina da grešnike izbavi.

Vjerojatno nas muči pitanje: da li su naši pokojnici u vrijeme ovozemnog života dostatno ispaštali za počinjene grijehe? Smijemo se nadati da su se u presudnom trenutku smrtnog iskušenja tako predali potpuno Božjoj volji, da su svoju smrt prikazali kao žrtvu koja je bila kadra *pomiriti ih s Bogom posredovanjem našeg Gospodina Isusa Krista.* Ta i On se je umirući prikazao kao žrtva za naše pomirenje.

12. ISUS, NOVI ADAM, DAROVAO NAM JE ŽIVOT

Rim 5, 17—21; Br. 92

Čovječji život završava smrću. Kazuje nam svagdanje iskustvo i dovodi nam u pamet. Biblija nam tumači da to dugujemo Adamu. Riječ Adam označuje »čovjeka« sazdana iz zemlje (adama). Kako je sazdan iz zemljanih elemenata, tako će se u te elemente i vratiti. Tako veli knjiga Postanka (3, 19). I to je neka vrsta ispaštanja za grijeh prvog čovjeka. Izgleda nam nepravedno jer svaki član ljudskog roda zaseban u pravom smislu, svatko za sebe odgovara. Ali i u našem vremenu astronautskih letova ne možemo preskočiti ljudsku uzajamnost, solidarnost: u životu i umiranju, u zlu i dobru.

Možda vam sve ovo izgleda beznadno? Hrabri nas sv. Pavao upozoravajući na međusobnu solidarnost u zlu i nesreći. Ova je solidarnost samo naličje druge uzajamnosti: *Ako neposluhom jednoga čovjeka, Adama, mnogi postadoše grešnici, tako će i posluhom Jednoga, Krista, mnogi postati pravednici.* To jest sveti, Božji prijatelji.

Pavao kaže: »Jednoga«, a taj »jedan« jest Bog. Kad Krist ne bi bio Bog, ne bi mogao zastupati, obnoviti i obuhvatiti cijelo čovječanstvo, kao što ne mogu ni ja ni vi. Ali i to ne bi On mogao da nije bio još i pravi čovjek. Da nije bio i čovjek, bio bi beskrajno daleko od nas, ne bi mogao sudjelovati u svim čovječjim nevoljama. Pogotovo u našoj smrti.

Ljudi imaju Adama, prvog vođu i oca koji ih je oborio. Ali sada imaju u Kristu novog Vođu, »prvorođenca«, koji nas je neizrecivo obogatio. To baš i želi Pavao naglasiti kako je otkupiteljsko djelo premašilo rušiteljsko djelo našeg praroditelja Adama. Točno je da smo svi mi osuđeni na smrt. Ali smrt je tijesan i taman prolaz kroz koji moramo proći da bismo prešli prag i ušli u svijet svjetla, mira i sreće. *Ali gdje se umnožio Grijeh, nadmoćno izobilova milost; da tako i milost kraljuje pravednošću — za život vječni po Isusu Kristu Gospodinu našemu.*

S pravom se žalostimo kad nam smrt otimlje naše drage, ali istodobno znamo da je smrt uvjet ulaska u nevidljivi život, stalnost konačne pobjede koju je Krist izvojevao za sve koji ga slijede.

13. KRŠTENICI

Rim 6, 3—8; Br. 93

Sveti Pavao podsjeća na tajnu krštenja da bi nam jasnije obrazložio tajnu smrti: *Zar ne znate, koji god smo kršteni u Kristu Isusu, u smrt smo njegovu kršteni.* Baš tako! Da bismo dobro shvatili ono što nam izgleda završetak života, dozovimo sebi u pamet ono što je početak života. U Pavlovo je doba krštenje bilo kupanje. Uronili bi krštenika u vodu. Ova kupelj, ovo silaženje u vodu povezuje nas s Isusovom smrću, koga je smrt spustila do dna nevolje, boli i poniženja. Ali je Isus iz svega izišao, ustao u svjetlu i životu uskrsnuća. Ne zato da još jednom otpočne smrtni život, nego da uđe u *novi život,* u

život s Bogom. Taj je život sreća bez kraja, punina slave.

Krštenjem smo zajedno s njime ukopani u smrt, da kao što Krist slavom Očevom uskrsnu od mrtvih, i mi tako hodimo u novosti života. Prema tome smrt ne smije krštenicima ulijevati tugu, još manje očaj. Smrt nije kraj, nego prijelaz: *Ako umrijesmo s Kristom, vjerujemo da ćemo i živjeti zajedno s njime.* Nemojmo riječi »vjerujemo« pridavati uobičajen i slab smisao, kao što je: mislim, čini mi se, pretpostavljam itd. Ne tako! Mi joj dajemo pravi smisao: imamo stalnost u vjeri. Smrt je Kristova odškrinula vrata vječnoga života, sretnog života s Bogom, života koji je potpuno svladao smrt.

Nesumnjivo, mnogi su kršćani počinili u svome životu mnogo grijeha, vjerolomstva. To ih je odijelilo od Krista. Ali bile kakve slabosti, možda i izdaje, svaki je krštenik usađen u Krista, srastao zauvijek s njegovim životom. Stoga i piše sv. Pavao Timoteju: »Ako smo s njim umrli, s njim ćemo i živjeti ... Ako smo nevjerni, on ostaje vjeran, jer se ne može odreći sam sebe« (2 Tim 2, 11. 13).

Sastasmo se da se pomolimo za onoga koji nas je ostavio. Znate li što nam daje snage da molimo u vjeri, povjerenju i nadi? Krštenje koje je, premda možda već davno, ovog pokojnika zauvijek privezalo uz Kristovu smrt, prvorođenca među mrtvima (Kol 1, 18), uz uskrslog Krista koji je prvi uskrsnuo (1 Kol 15, 20), i koji će sa sobom povesti sve krštenike.

14. BOŽJA DJECA

Rim 8, 14—17; Br. 94

Pred odrom se teško otarasimo tuge i sažaljenja, na rubu nam usana Baudelaireova misao: »O mrtvi, o jadni mrtvi, kako teško trpite«. Mnogo su pretrpjeli dok su živjeli, mnogo su trpjeli dok su umirali.

Sada su pred nama ispruženi, izgubljeni, gluhi, nijemi, zauvijek udaljeni. Tako nam barem izgleda.

Ovu shvatljivu tjeskobu i ovu ljudsku supatnju kršćanska vjera želi raspršiti. Doziva u pamet da nam je krštenje darovalo *Božjeg Duha* po kojemu smo Božji sinovi: *Primiste Duha posinaštva u kojemu kličemo: Abba-Oče!* Tako se Isus materinskim jezikom obratio svom Ocu (Mk 14, 36). Abba je neusiljena i prijateljska riječ. Nije točno ako je prevodimo hladnom riječju »Oče«, bolje bi bilo riječju: »Tata«. Možemo i moramo s Bogom razgovarati nježno jer je *Duh susvjedok s našim duhom da smo djeca Božja.*

Pred odrom sačuvajmo povjerenje, ponašajmo se kao djeca pred svojim ocem. Upravo zato kod pogreba molimo »Oče naš«. Molimo i u obiteljskoj kući, u crkvi, pri zadnjem oproštaju, na groblju, a u svetoj misi uvijek. Izgovaramo »Oče naš«, a s riječju »naš« obuhvaćamo nas žive koji molimo i u isto vrijeme onoga ili onu za koje molimo. I ostale molitve uglavnom idu za tim da pokojnika predadu u Očeve ruke, da ga primi u svoje kraljevstvo, da mu dade kruh one vječnosti u kojoj se sada nalazi, da mu otpusti sve dugove i oslobodi od svakoga zla.

Da neka uđe u njegovo kraljevstvo. Na to nas upozorava Pavao: *»Ako smo djeca, onda i baštinici — baštinici Božji, a subaštinici Krstovi«.* Što i može drugo otac željeti svojoj djeci nego da uživaju njegovo bogatstvo, sreću i život. Eto, u to nas uvodi smrt. Gledana sa zemlje, smrt doziva tugu i izaziva suze. Gledana kroz Božje oči, nudi nam nježnost, Očevo milovanje. Priznajem, bolna je smrt, ali nas poziva da *zajedio trpimo* s Kristom i da se *zajedno s njime i proslavimo.*

15. PREMA NOVOM SVIJETU

Rim 8, 18—23; Br. 94

Kad nam smrt ugrabi prijatelja ili rođaka, nismo samo ranjeni gubitkom drage osobe nego nam se

čini da je sav svijet beznadan i besmislen. Pavao dopušta da svako *stvorenje* zbog grijeha pada u *ništavnost*, da je podvrgnuto *robovanju* i neizbježnom poniženju. U isto nam vrijeme skreće pažnju s pesimizma jer veli da je sve privremeno. Ova nam sveopća patnja ne smeta da *gajimo nadu* nasuprot sumornoj i slijepoj izgubljenosti. Svjedoči nam nada da smo odbili pomisao kao da bi uništenje bilo naša neizbježna sudbina. Smrt sliči tmurnom otvoru, ali vodi ka svjetlu. Trpimo, i to je zato što *sve stvorenje zajedno uzdiše*. Ali ovo uzdisanje priprema naše *posinaštvo* Božjih sinova i *otkupljenje našega tijela*.

Smrt u pravom kršćanskom poimanju nije oslobođenje tijela iz tamnice ili bijeg iz nekakve zle materije. Doista, smrću je tijelo razoreno, ali samo za neko vrijeme. Duša je svukla tijelo, našla se u drukčijem stanju, u novom svijetu i sa svojom braćom. Njezino je stanje nezamislivo maštom, ali je privremeno. Radom, patnjom i čovječjom ljubavlju malo po malo, bolno ali pouzdano, rađaju se novo nebo i nova zemlja što ih navijestiše proroci (Iz 65, 17; 66, 22; Dap 3, 21; Otk 21, 1—5).

Tada ćemo uistinu doživjeti *otkupljenje svoga tijela*, cjelokupnu slobodu. Tada će doista tijelo biti oslobođeno svojih međa, i smrtnog užasa, i straha od grijeha. Neće to biti samo oslobođenje i pojedinačna sreća. Bit će to istodobno naš skupni susret, naš nekadašnji »doviđenja« u novom svijetu gdje ćemo biti sudionici Božjeg kraljevstva: Božje sreće i Božjeg života.

Kad je Isus tješio svoje ožalošćene apostole pred svoju smrt, kazivao im je ovu poredbu (kasnije će je i Pavao upotrijebiti): »Žena je žalosna kad rađa jer je došao njezin čas, ali kad rodi dijete, više se ne sjeća muke zbog radosti što je rodila čovjeka na svijet«. Tada je Isus dodao: »Tako se i vi sada žalostite, ali opet ću vas vidjeti, te će se obradovati vaše srce i vaše vam radosti nitko neće oduzeti« (Iv 16, 21—22).

Ponovo će se apostoli obradovati kad ugledaju uskrslog Isusa. Ovo ga je uskrsnuće učinilo pobjednikom smrti i grijeha. On osim toga najavljuje i jamči naše uskrsnuće u idućim vremenima, jamči i obnovu svemira jer »u njemu je sve stvoreno što je na nebu i na zemlji... Sve je stvoreno po njemu i za njega... Jer je Bog odlučio da se u njemu nastani sva punina« (Kol 1, 16—19).

Kršćanski realizam priznaje grozotu patnje, ali nam također otkriva kako će iz patnje izići obnovljeni svemir. U tom nam smislu Pavao poručuje: *»Držim da patnje sadašnjega vremena ne zaslužuju da se usporede sa slavom koja će se objaviti u nama«* (Rim 8 ,18).

Sastasmo se, braćo, da čujemo Božju riječ i da njome napajamo svoju vjeru. Tu smo da molimo, da iskažemo svoje pouzdanje, da se zauzmemo za pokojnika kako bi njegov spas bio što uspješniji i hitriji. Pritom će bol i dalje buditi i poticati našu nadu. Nada mora nadživjeti bol, jer: »Krist, nada slave, jest među vama« (2 Kol 1, 27).

16. TKO ĆE NAS RASTAVITI OD LJUBAVI KRISTOVE

Rim 8, 31—35. 37—39; Br. 95

Znate li što nas smućuje i skrši nad smrću drage osobe? Ne toliko što nas je pokojnik (ili pokojnica) ostavio i napustio ovaj svijet, koliko to što nam svaka smrt izgleda lom ljubavi.

Sveti Pavao misli sasvim obratno. Tvrdi da je smrt pobjeda ljubavi. Kakve li suprotnosti! Kako li je uopće došao do tog osvjedočenja? To nam kaže ponešto uvijeno, tajnovito. Ja ću vam rado objasniti. Pavao temelji svoju tvrdnju na Isusovoj smrti koja je uzor i pralik svake kršćanske smrti. Krist je »prvorođenac među mrtvima« (Kol 1, 18; Otk 1, 5). Njegova je smrt primjer i dokaz njegove ljubavi

prema nama. Ovo se ponajprije odnosi na Oca *koji ni svog Sina ne poštedje, nego ga za sve nas preda.* »Jest, Bog je tako ljubio svijet, da je dao svog Jedinorođenog Sina« (Iv 3, 16).

Isus, Očev Sin, umro je iz poslužnosti prema svom Ocu (Iv 10, 18; 14, 31), iz ljubavi prema svom Ocu (ib.) i iz ljubavi prema nama: »Nitko nema veće ljubavi od one kojom se daje vlastiti život za svoje prijatelje« (Gal 2, 20).

Kako vidite, Isusova smrt nije bila poraz, gubitak, već pobjeda, osvojenje punine života, jer *štoviše i uskrsnu, on je zdesna Bogu — on se baš zauzima za nas.*

Zbog toga: *Tko će nas rastaviti od ljubavi Kristove? U svemu tome nadmoćno pobjeđujemo po onome koji nas uzljubi. Uvjeren sam, doista: ni smrt, ni život, ni anđeli, ni vlast, ni sadašnjost, ni budućnost, ni sile, ni dubina, ni visina, ni ikoji drugi stvor neće nas moći rastaviti od ljubavi Božje, u Kristu Isusu Gospodinu našemu.*

Pomislit ćete: a što je s našim grijesima? Točno mislite. Grijesi nas mogu otuđiti od Kristove ljubavi. To je čak i definicija grijeha. Samo nas grijeh može odijeliti od Božje ljubavi. Ali ako nas je Bog zavolio, ako nas je i Krist zavolio, zavoljeli su nas kao grešnike: »Sin čovječji je došao potražiti upravo ono što je izgubljeno« (Lk 19, 10).

I ovaj na odru vjerojatno je griješio kao što svi mi griješimo. Ali je krštenjem bio zauvijek pridružen Kristu. Tko nam kaže da se on nije kajao za svoje grijehe? Mogao je i ispraviti svoj grijeh s malo ljubavi, nadasve ako je svoju ljubav slio u Božju ljubav. U tom slučaju ljubav postaje beskrajna. Pa i ovo. On se mogao u cijelosti izmiriti sa svojim Bogom ako je predano i pouzdao prihvatio zadnji smrtni ispit i posvemašnju žrtvu koju Bog traži u trenutku kad nas poziva u smrt.

Zbog toga ćemo s punim povjerenjem i pouzdanjem preporučiti ovog pokojnika Kristu: *koji umrije, štoviše i uskrsnu, on je i zdesna Bogu — on se baš zauzima za nas!*

17. PRIPADAMO BOGU

Rim 14, 7—9. 10—12; Br. 96

Općenito je prošireno mišljenje da su život i smrt isključivo osobni događaj. Kad je u pitanju život, redovito se čuje uzrečica: »uživaj život«. A kad je u pitanju smrt, tada je jasno da svatko umire sam i da ga ne možemo u tome spriječiti niti ga pratiti na velikom prijelazu.

Kršćanstvo gleda na drugi način. Počujmo sv. Pavla:*Nitko od nas sebi ne živi, nitko sebi ne umire. Doista, ako živimo, Gospodinu živimo, i ako umiremo, Gospodinu umiremo. Živimo li, dakle, ili umiremo, Gospodinovi smo.* Kazuje nam Pavao i razlog: *Ta Krist zato umrije i oživje, da Gospodar bude i mrtvima i živima.*

Pavao uvelike cijeni ovu nauku i često se u svojim pismima na nju navraća: »Krist je umro za sve, da živi ne žive više samo za sebe, nego za onoga koji je umro i uskrsnuo za njih« (Kor 5, 15). Pavao veli o sebi: »Uistinu, ja sam po Zakonu (Mojsijevu) umro Zakonu, da živim Bogu« (Gal 2, 19). Zakon je rođenu Židovu izgledao jamstvo spasenja. I Isus je naglasio: »Bog nije Bog mrtvih, nego živih, jer za njega svi žive« (Lk 20, 38). Pavao još jednom korjenito kliče: »Bilo da živim, bilo da umrem, proslavit ću Krista svojim tijelom. Za mene je uistinu život Krist, a smrt dobitak« (Fil 1, 20—21). Smrću se život s Kristom uvećava.

Možda ćete mi dobaciti da potpuno darivanje Kristu, da stapanje, ujednačenje s Kristom pripada velikim svecima: Pavlu, Franu Asiškom, Maloj Tereziji. Istina je. Mi smo grešnici ,osrednjaci. Izgriza nas sebičnost, nemar, danguba. Međutim, Pavlova je riječ upućena i nama. Uistinu, Pavao veli da mi pripadamo Kristu, ali nismo mi, nego je On za to dao poticaj: *Ta Krist zato umrije i oživje da bude Gospodar i mrtvima i živima.* On nas je prvi zavo-

lio, prvi za nas umro i postao prvorođencem, našim predvodnikom. Krštenjem nas je za sebe posvetio, a kršteničko posvećenje nije grijehom izbrisano. Divno veli Pavao: *I mene je dohvatio Isus Krist* (Fil 3, 12—14). Trudimo se da ga i mi »dohvatimo«. Svi su ga dohvatili koji su svoj život posvetili Bogu.

Ali što je s osrednjim kršćanima u presudnom trenutku kada se nađu npr. pred vjenčanom klupom, kad ih spopadne iskušenje, kad im se pruži prilika da se iskažu u dobrohotnosti... da li tada usmjeruju sve prema vlastitoj sebičnosti ili prema Bogu? A smrt je kruna života, životu daje zadnje značenje, i što mi znamo nije li netko, tko je osrednje živio, u smrtnom času ipak posvetio sebe prihvaćajući smrt u potpunosti i time sebi otvorio put u dublji život? Mi smo ovdje da skrušeno zazivamo Isusa koji je *Gospodar mrtvima i živima.*

Pavlova poruka završava prizivom na Sud: *Svi ćemo stati pred sudište Božje... Svaki će od nas za sebe Bogu dati račun.* Zar ovaj zaključak ne čini jezovitijom smrt za vjernike? Vjerojatno! Ali ne zaboravimo da je Isus postao »sucem živima i mrtvima« svojom smrću i svojim uskrsnućem, a smrt i uskrsnuće su ponovno još jednom proglasili njega Gospodarom *mrtvih i živih.* Znači: On sudi »pravedno«, sudi s mnogo ljubavi i milosrđa sve one koje je spasio (Dap 10, 42—43; 17, 31). »Bog nije poslao svoga Sina na svijet da sudi svijet, nego da se svijet spasi po njemu. Tko vjeruje u njega, tomu se ne sudi« (Iv 3, 17—18).

18. EVANĐELJE — VESELA VIJEST

1 Kor 15, 1—5. 11; Br. 97

Dočujete za smrt prijatelja, znanca. Uvijek je tužna i zlopaka vijest. A Pavao nudi Veselu Vijest — Evanđelje. Evo sažetka Pavlove Vesele Vijesti:

Krist je suglasno Pismima umro za naše grijehe i pokopan. Pokop dokazuje stvarno njegovu smrt. Pavao to i ne dokazuje jer je svima poznato da je Isus, pravi čovjek, umro. Onda gdje je ta vesela vijest? U tome što je *umro suglasno Pismima za naše grijehe.* Znači da Njegova smrt nije ni nesretan slučaj, ni svagdašnji događaj, ni poraz, ni nestanak nade. Pobjeda je nad zlom jer briše sve naše grijehe. Evo i dokaza: *Treći dan je suglasno Pismima uskrsnuo.* Dvaput ponovljnea besjeda kazuje kako je sve bilo predviđeno u Pismima, u prorocima, u psalmima. Još više kazuje da su smrt i uskrsnuće Isusovo dozrelost i uspjeh sveukupnog Božjeg nacrta što ga nagovijestiše Pisma, a spasiteljski se ostvariše po uskrsnuću Isusa Krista. Pavao se i ne muči da bi dokazivao Isusovo uskrsnuće. Dostatno je podsjetiti kako se ukazao Petru, apostolima i još sada živim učenicima (r. 6). Upitajte ih, misli Pavao, oni su ga vidjeli.

Židovi stoljećima nisu našli u Pismima jamstvo za život poslije smrti, a još im je manje bilo jasno uskrsnuće. Neodlučno, ali su ipak shvatili čitajući zadnje knjige Starog zavjeta: Danijela, Makabejce, Knjigu Mudrosti. Pravo govoreći, i u psalmima se krije vjera u nadživot (Ps 15/16; 22/23; 90/91). Tu se čita i konačna Božja pobjeda. Ipak je bio potreban Kristov dolazak i stalnost uskrsnuća eda bi se razgalila magla. To je ta Vesela Vijest što je Pavao ponavlja Korićanima, a i nama upućuje da nas ohrabri.

Evo sažetka naše vjere: Krist, naš uzor i naš predvodnik, umro je kao što svi mi umiremo. No On je umro za nas, i njegova je smrt temelj našega spasenja. Svladao je smrt uskrsnućem, a i nama je zajamčeno. Rečeno nam je da ćemo oživjeti u grobovima kao i On da bismo mogli biti s njime. To je naša vjera, naša nada, naša Vesela Vijest — Evanđelje koje pokazuje *put spasenja.*

19. USKRSNUT ĆEMO S KRISTOM

1 Kor 15, 12. 16—20; Br. 96

Kad nam smrt iščupa iz naše sredine milu osobu, bližnjeg rođaka, kažemo: »Izgubili smo ga«. Naš je očajnički utisak da je taj gubitak konačan, da je smrću svemu kraj. Kažemo: »Gubitak je nenadoknadiv«.

Kršćanska vjera tvrdi posve protivno, uvjeravajući nas da će pokojnici uskrsnuti. U Vjerovanju naglašujemo ove riječi: »Vjerujem u uskrsnuće tijela i život vječni« (Apost. Vjerovanje). A u Nicejskom Vjerovanju velimo: »Iščekujemo uskrsnuće mrtvih i život budućega vijeka«.

Ovu istinu doziva u pamet Pavao Korićanima jer u ono doba Grci nisu vjerovali u uskrsnuće mrtvih. Kad je o ovome Pavao govorio Atenjanima, jedni se počeše rugati, a drugi govoriti dobacujući: »O tome ćemo te poslušati drugi put« (Dap 17, 32). I mi dopuštamo poput njih besmrtnost duše jer nam se čini logičkim zaključkom njezine nematerijalnosti. Ali uskrsnuće tijela? Nije li to čudo? I čemu? Nije li dostatna ako je duša spašena?

Upravo to Pavao nije mogao prešutjeti. Govori kršćanima, onima koji vjeruju u Krista, koji vjeruju u njegovu smrt na Kalvariji i u njegovo uskrsnuće (Dap 25,19). Pored toga kršćani vjeruju da je Isus njihov predvodnik koji im je otvorio vrata vječnog života, život s Bogom. Veza između Krista i kršćana veoma je prisna, što je i Krist izjavio: »Volja je onoga koji me posla da nikoga od onih koje mi dade ne izgubim, već da ga uskrisim u posljednji dan« (Iv 6, 39). I u predvečerje svoje muke ovako je molio: »Oče, htio bih da oni koje si mi dao budu gdje sam ja, zajedno sa mnom« (Iv 17, 24).

Ako sumnjate u uskrsnuće mrtvih, veli Pavao, znak je da ne vjerujete ni u Kristovo uskrsnuće. Njegovo, naime, uskrsnuće nije neko odvojeno i iznimno čudo. Zametak je i početak uskrsnuća svih ljudi kojim će Krist obuhvatiti, obnoviti i povesti ljude sa sobom u vladavinu svog Oca. Tko poriče Kristovo uskrsnuće, jasno je da će zanijekati i uskrisivanje svih ljudi. Kristovo je uskrsnuće temelj i glavna točka cijele kršćanske vjere. Kad ne bi bilo tako, naša bi vjera bila bez postojanosti, bila bi prazno sanjarenje bez dometa. *Ako mrtvi ne uskrisuju... ako Krist nije uskrsnuo, vi ste još u svojim grijesima,* jer Kristovo uskrsnuće pobjeđuje smrt i grijehe; *i dosljedno, izginuše oni koji u Kristu umriješe.*

Uskrsli Krist nije neopipljivo ili nevidljivo biće, recimo neki »duh«. Svojim je učenicima izjavio nakon uskrsnuća: »Pogledajte moje ruke i moje noge. Ja sam, ja glavom. Opipajte me i ustanovite. Duh nema mesa ni kostiju, kao što vidite da ja imam« (Lk 24, 39). Tijelo je dio čovječje istovjetnosti, dio svake osobe. Odnosi se i na Isusa koji se kao Bog utjelovio, uzeo našu ljudsku narav.

Ako ćemo oživjeti ponovno u svome tijelu, onda ćemo se i svi opet naći na okupu, prepoznat ćemo jedan drugoga, nećemo biti *izgubljeni.*

U našoj tuzi ostaje nam nada. Stoga strpljivo i pouzdano u Božju riječ: »iščekujemo uskrsnuće mrtvih i život budućega vijeka«.

20. ZADNJA POBJEDA NAD SMRĆU

1 Kor 15, 19—24. 25—28; Br. 97

Iako nevjernici često odbacuju Objavu i kršćansku nauku, ipak im često priznaju neku moralnu vrijednost, smjernice reda i izvor ljudskog dostojanstva. Ponekad se pozivaju na riječi Montesquieua: »Čudne li stvari! Kršćanska vjera koja, čini se, nema drugog cilja osim blaženstvo zagrobnog života, pruža nam sreću i u ovome životu«. Ovaj se hvalospjev

protivi Pavlovoj izjavi: »*Ako se samo u ovome životu uzdamo u Krista, najbjedniji smo od svih ljudi.* U tom je slučaju smrt za nas zaista crna nesreća, konačan rastanak. I za samog bi Boga bio promašaj.

Zato kliče Pavao: *Krist uskrsnu od mrtvih, prvina usnulih,* da i nas povede sa sobom *kad opet dođe.* Ovo ispovijedamo u Vjerovanju: »Uskrsnuo treći dan... i opet će doći suditi žive i mrtve«. Sve ljude: one koji će biti mrtvi prije njegova dolaska i one koji će biti živi kada dođe. Vjerovanje zaključno veli: »Iščekujem uskrsnuće mrtvih i život budućega vijeka«; vijeka što će ga Krist započeti svojim drugim dolaskom.

Po naravi i po slijedu grijeha svi ljudi umiru. Baštinimo od prvog čovjeka, oca našeg roda. Ali je Krist stigao na našu zemlju, učovječio se i, ako smijem ovako govoriti, uzeo je u svoje ruke palo čovječanstvo, izbavio ga iz grijeha i smrti koja je »plaća za grijeh« (Rim 6, 23). Krist je uskrsnuo *prvina, a zatim koji su Kristovi, o njegovu dolasku.* Svi oni koji po vjeri i krštenju s njim sačinjavaju jedno jedinstvo. Lako ćete stoga razumjeti zašto je najmilija molitva prvih kršćana ovako glasila: »Dođi, Gospodine Isuse« (Otk 22, 20).

Veliki dan Kristova povratka bit će kraj povijesti: *Doći će svršetak.* Zavapio je Isus umirući na križu: »Svršeno je« (Iv 19, 30). Načelno je sve svršeno, ali nam ostaje i dalje borba za spas svih ljudi; borba što je vodimo na ovome svijetu protiv smrti i grijeha ,i gdje nam se čini da smo ponekad pobijeđeni. Krist se nevidljivo s nama bori, pomaže nam u pobjedi. U tom je smislu dobio naziv »Krist Kralj«, što često krivo shvaćamo. Krist je Kralj ljudi koji se sada bore i pate. Ali će ova borba biti dokončana pobjedom nad smrću i nad grijehom. Tada će se ispuniti prošnja »Očenaša«: »Dođi kraljevstvo tvoje«. Kraljevstvo Krista, vođe svih ljudi. Bit će dogotovljeno. Krist će kao čovjek predati čovječanstvo *Bogu i Ocu,* a kao Bog, jednak Ocu, kraljevat će s Ocem zajedno.

Kao posljednji neprijatelj bit će uništena smrt koja nas još uvijek ranjava i plaši. Bit će zadnja i potpuna pobjeda. I Pavao veličajnom, punom i jednostavnom riječju kliče da će tada biti *Bog sve u svemu.*

Bolje i ljepše definicije neba i nepomračene radosti ne možete zamisliti. Bog nam sada izgleda dalek, šutljiv, zamagljen, ali će tada svakome od nas biti očevidan, blizak; drugovat ćemo s njime bez posrednika, bez sumaglice, bez ikakva straha da će nas itko od njega odijeliti. Bit će naše vječno blaženstveno. Bit ćemo puni Boga. Zamislite: beskrajni Bog neće biti ni ispred nas ni blizu nas; On će biti *s nama,* a mi u njemu.

Bog će biti *sve u svemu.* Jedan s drugim ćemo drugovati u Bogu. Nitko nas neće odstraniti. Plivat ćemo u istoj sreći. Bit ćemo sretni ne samo zato što je Bog u svima nego i zato što smo svi na okupu u savršenom i konačnom jedinstvu.

21. USKRSNUT ĆEMO IZMIJENJENI

1 Kor 15, 51—54. 57; Br. 98

Evo, otajstvo vam kazujem: Svi, doduše, nećemo usnuti, ali svi ćemo se izmijeniti. Odjednom, u tren oka, na posljednju trublju. Pavao želi uvjeriti vjernike u Korintu, a i nas, u dogmu uskrsnuća mrtvih kada Krist dođe suditi »živima i mrtvima«, kako izričemo u Vjerovanju. Stalnost temelji na Kristovu uskrsnuću jer je temelj i središte cjelokupne kršćanske vjere.

Zacijelo, navješćuje nam otajstvo koje premašuje svu našu maštu. Ne kazuje nam, i ne može nam kazati, kako će se to dogoditi. Zadovoljio se da nam rekne kako će to biti Božje djelo, jer Bog je sve stvorio: tijelo, biljke i zvijezde u svoj njihovoj ljepoti i raznolikosti (r. 35—41).

Upozorava na dvije zablude u pogledu našeg uskrsnuća. Ponajprije: *Svi ćemo se izmijeniti, odjednom, u tren oka.* Znači da se neće dogoditi po nekom prirodnom postupnom razvoju, slično zrnu što se u zemlju sije pa uskrsne u klas. Dogodit će se trenutno jer će biti nadnaravno Božje djelo. *Izmijenit ćemo se.* Znači da se više nećemo vratiti u svoj prethodni život. Što bi nam i koristilo uskrsnuće kad bi nas vraćalo u ovaj bijedan zemni život. *Jer ovo raspadljivo treba da se obuče u neraspadljivost.* Nećemo uskrsnuti poput onih koje je Isus čudom oživio za vrijeme boravka na zemlji; oni su još jednom umrli kao što svi umiru. Naše tijelo neće biti obnovljeno, nego izmijenjeno, proslavljeno, pobožanstvenjeno.

Međutim se nećemo prometnuti u anđele, u neke vantvarne stvorove ili u neprimjetljive likove. Ostat ćemo i dalje ljudi. Bit će naše tijelo, naše će tijelo oživjeti. Prema tome, prepoznat ćemo jedan drugoga. Nećemo biti izgubljeni niti utopljeni u neku vrstu općenite besmrtnosti ili stapanja u Bogu, što ne bi odgovaralo našoj želji da živimo u Njemu, nego s našim životom u cijelosti, sa svim onim što imamo najbolje u sebi.

Tada će se obistiniti riječ napisana: Pobjeda iskapi smrt. Bog će po Isusu Kristu slaviti potpunu i konačnu pobjedu nad smrću i grijehom, koji su na ovom svijetu nudili našem slabom tijelu labavost, lomljivost i tjeskobu.

Pavao radosno zaključuje: *Hvala Bogu koji nam daje pobjedu po Gospodinu našem Isusu Kristu.* I mi to činimo dok prikazujemo svetu misu. Nije samo ponizna molba za oslobođenje pokojnika već i »euharistija«, što u našem jeziku znači: zahvaljivanje. Zahvaljivanje za sve što nam Bog dade u pogledu stalnosti i nade *po Gospodinu naše Kristu.* Uistinu, u misi nam se javlja u stanju uskrsloga, kao pobjednik smrti. On osobno, On sam preko naših usana zahvaljuje Ocu, a po pričesti odloži svoje uskrslo tijelo u naše tijelo. Svetu klicu našeg uskrsnuća.

22. SMRT I PREOBRAŽAJ

2 Kor 4, 14—18; 5, 1

Pavlova nas poruka hrabri: *Bog koji je uskrisio Gospodina Isusa uskrisit će i nas s Isusom.* Ovo će nas uskrsnuće dovesti u vezu s onima koje je smrt bila otrgla od nas. Bog će nas uskrsnućem *postaviti skupa.*

Vizija budućnosti neka nam pomogne da podnosimo sadašnja iskušenja. Nije samo smrt iskušenje. Osim nagle ili neočekivane smrti postoji prethodno dugo i bolno doba kada smo slabili i pomalo se rušili. Svatko tko nije više mlad osjeća u sebi posljedice starenja, zamaranja. Pavao nas poređuje s kućom koja se od starosti mrvi i ruši, ali nas istodobno uvjerava da u sebi nosimo, da smo čak mi: nebeski dom, nevidljivi dom koji se gradi. Još bolje, koji se obnavlja i pomlađuje.

Tko u pravom smislu riječi trpi, s vanjštine opada i gasi se njegova raspadljivost. Tako nam izgleda, ali se on patnjom preporađa. To ga poniženje obnavlja jer ga dubinski ujedinjuje s Kristovom mukom. To i jest smisao ovih tajnovitih, ohrabrujućih riječi: *Zato ne malakšemo. Naprotiv, ako se i raspada naš vanjski čovjek, ipak se naš nutarnji čovjek obnavlja iz dana u dan, jer nam naša časovita i laka nevolja donosi preobilnu, vječnu, od svega pretežniju slavu.*

U to vjerujemo iako ne vidimo. Ne dajmo se satrti uspomenama na onoga koga smo neprebolno izgubili. Vjera nam pomaže da otkrijemo pod ovim nesnosnim prividnostima nevidljivi ali stvarni rast novog čovjeka koji se malo po malo oslobađa grube zemljine kore kako bi stekao svoje ljepotno i vječito lice. Poput cvijeta: kada se sruši i vene, baš tada prigotavlja raskošan i slastan plod. Tako i smrt. Nije samo ono što nam vanjština nudi: smanjivanje i rušenje. U stvari, ona je preobraženje. Čovjeka vidjesmo gdje stari i opada, a stvarno se pretaljuje u novog čovjeka, ulazi u nepropadljivu mladost: *Ne*

ciljamo na vidljivo, nego na nevidljivo, jer je vidljivo prolazno a nevidljivo je vječno.

Vidljivo je *naš zemaljski dom*. Ako se mora *srušiti* smrću, mi se upravo smrću bližimo *vječnom domu na nebesima, domu nerukotvorenom*. Ovu je utješnu istinu preuzelo najstarije predslovlje u misi za pokojnike gdje ovako molimo: »Jer tvojim se vjernima, Gospodine, život mijenja, a ne oduzimlje. I kad se razori dom ovog zemnog boravka, pripravlja se vječni stan na nebesima«.

23. PREMA VJEČNOM PREBIVALIŠTU

2 Kor 5, 1. 6—10; Br. 99

Otrcana je usporedba smrti s odlaskom. Neukusno je za pokojnike govoriti: »Otišli su«. Istančanost izražavanja traži da izbjegnemo takve neprilične riječi. U kršćanskim istinama nalazimo hrabrosti da se lako možemo otresti straha i očaja pred smrću. Gledamo u umiranju samo polazak, ali je odredište puno tajne i nepoznanica za nas bijedne ljude.

Pavao poređuje naše tijelo sa šatorom koji je *naš zemaljski dom*. Šator je neučvršćen i privremen dom. Smrt će ga *srušiti*. Međutim, smrt nas ne čini skitnicama bez krova: *Imamo zgradu od Boga, dom nerukotvoren, vječan, na nebesima*. Koji je to vječni dom? To je naše tijelo, uskrslo snagom i nalik Kristovu uskrslom tijelu. Uskrsnuće je tijela na završetku vremena neoboriva istina. Bit će Božji zahvat a ne čovječji. U stvari, kao neko novo stvaranje.

Naš je dolazak zapravo naš polazak sa zemlje. Plaši nas otrgnuće od zemlje. Pavao nas sokoli pokazujući nam kako će se stostruko nadoknaditi kidanje što ga smrt nanosi. Zbog toga nas opisuje kao ljude rastrgane između dva boravišta, dvije domovine. I obratno, između dva progonstva, dva stanja »iseljenih osoba« koje nemaju ni domovine ni ognjišta: *Useljeni u tijelo, iseljeni smo od Gospodina*. Ne kaže da smo daleko od Njega. Po milosti i ljubavi sasvim smo blizu Njega. Ovdje na svijetu *u vjeri hodimo*. Vjera je stalnost, ali slijepa stalnost. Nije *u gledanju*.

Sveti Pavao dvaput naglašuje (r 6 i 8): *Ipak smo puni pouzdanja i najradije bismo se iselili iz tijela i uselili ka Gospodinu*. Mi prihvaćamo da nas *smrt* razdomi iz tijela, jer *znamo* po nauci vjere da iako razdomljeni na ovoj zemlji, bit ćemo uzavičajeni na nebesima: *useliti ka Gospodinu*.

Pavao zaključuje obraćajući se živima. Njegova nas pouka, ohrabrujuća i ozbiljna, nagoni na razmišljanje. Već sada se u ovom progonstvu moramo spremati za nebeski zavičaj. Sve svoje čežnje slijmo u to da *omilimo Gospodinu*.

Kakav će biti naš prijem kod Njega, ovisit će o trenutku naše smrti kad se moramo *pojaviti pred sudištem Kristovim*. Plašite se ovih riječi? Upotpunite Pavlove riječi izjavom svetog Ivana apostola: »Bog nije poslao na ovaj svijet svoga Sina da osudi svijet, nego da se svijet po njemu spasi ... Tko u Boga vjeruje ne sudi mu se. Onaj koji radi po istini dolazi k svjetlu da bi se očitovalo kako su njegova djela učinjena u Bogu« (Iv 3, 17—18).

»Pazi na se i na nauku! Ustraj u ovome! Vršeći ovo, spasit ćeš i sebe i svoje slušatelje« (1 Tim 4, 18).

24. TIJELU JE NAMIJENJENA SLAVA

Fil 3, 20—21; 4, 1; Br. 100

Što nas u pomisli na smrt najvećma ožalošćuje? Krhkost i bijeda čovječjeg tijela. Gledali smo pred smrt kako tijelo slabi, kako se poništava pod nava-

lom bolesti, ili kako se skrši u nenadanoj nesreći. I sada pred nama leži nepomično tijelo. Povjerit ćemo ga zemlji gdje će se raščiniti, iščiliti u neophodnom i vječitom krugu prirodnih preobražaja.

Mnogi misle da se kršćanska vjera samo zanima za dušu, a tijelo je sporedan dodatak čovječjem životu, neudoban teret. Čak smetnja punini duhovnog života.

Nije istina! Kršćanstvo ne spada u neku bestjelesnu duhovnost. Naprotiv, kršćanstvo je religija Utjelovljenja gdje sam Bog uzima čovječje tijelo; religija je Isusa Krista, čovjeka nama slična, koji je pretrpio sve nevolje osim grijeha (Heb 4, 15). Kršćanstvo je religija Otkupljenja gdje se Isusovom tjelesnom smrću i uskrsnućem ostvaruje cjelokupno oslobođenje.

Tijelo je oruđe našeg posvećenja. U krštenju se tijelo polijeva, u protvrdi se polažu ruke iznad glave, a čelo se maže uljem, u pričesti preko našeg tijela ulazi u nas Kristovo tijelo i krv. Imamo i sakramenat bolesničkog Pomazanja, namijenjeno bolesnicima, da ih u sjedinjenju s Kristovim patnjama posvećuju kako bi surađivali u općem spasu. Dok mažemo tijelo bolesničkim uljem, molimo za zdravlje tijela ili neka Bog ne dopusti da se duša skrši pod teretom boli, iscrpljenosti tijela.

Prije negoli se tijelo položi u zemlju, Crkva ga okruži dokazima poštovanja i časti. Još mu jednom pruža zagrljaj kršćanske zajednice. Iskazuje mu čast blagoslovljenom vodom, doziva mu u pamet krštenje i moć čišćenja. Kadi ga tamjanom i time ga upozorava na čovječje božansko dostojanstvo. A tada se tijelo spušta u grob, u blagoslovljen grob.

Sve se ovo slaže s ohrabrenjem što nam ga je uputio sv. Pavao. Doziva nam u pamet da je po krštenju i milosti naša: *Domovina na nebesima.* Zbog toga u punom povjerenju: *iščekujemo spasitelja Gospodina Isusa Krista; snagom kojom je kadar sve sebi predložiti, on će preobraziti ovo naše bijedno tijelo.* Krist nije samo naš Spasitelj koji svojom ljubavlju i patnjama prosi u Oca naš spas nego je

i posrednik koji će o sudnjem danu *preobraziti ovo naše bijedno tijelo i suobličiti ga tijelu svome slavnome.*

Crkva preuzima u obliku molitve ovo čvrsto Pavlovo uvjerenje pa u trećoj euharistijskoj molitvi u misi za pokojnike ovako moli: »Spomeni se sluge svoga (službenice svoje) kojeg (koju) si s ovoga svijeta pozvao k sebi. Daj da on (ona) koji (koja) je krštenjem urastao (urasla) u smrt tvog Sina postane dionikom njegova uskrsnuća, kad on, Krist, iz zemlje uskrisi mrtve i ovo naše smrtno tijelo suobliči slavnom tijelu svome«.

Ovako na kraju zaključuje sv. Pavao: *Zato, moja ljubljena i vruće željena braćo, moja radosti i moja kruno, ostanite, ljubljeni, tako čvrsto u Gospodinu.* Ali ako smo *građani neba*, to još ne znači da obustavimo rad i borbu na zemlji, jer nam je zemlja prva domovina. Na zemlji pripremamo sebi nebesko kraljevstvo. Očekivanje uskrsnuća ne smije nas uljuljati u slatki san ili ograničiti na čežnju za nebom. Neka nas naša nada pomogne da *čvrsto ostanemo u Gospodinu.*

25. VJERUJEMO U NEBO

1 Sol 4, 13—14. 17—18; Br. 101

Smrt nam izgleda kao vladavina noći. Naši nas dragi ostaviše i odoše u drugi svijet od kojeg nas dijeli nepreskočiv bedem. Čini nam se da ih je progutala gusta tama. Ovo nas prividno nesavladivo neznanje tišti. To je dobro shvatio sveti Pavao. Već je dvadeset godina nakon Isusove smrti govorio: *Braćo! Nećemo da budete u neznanju glede onih koji su usnuli, da ne tugujete kao ostali koji nemaju nade.* Riječju »ostali« misli na pogane. Oni su držali da je smrt let duše izvan nekog drugog svijeta. Kakav

li je to život ili sreća duše ako izvan svog tijela luta po nepoznatim prostorima?

Neki danas, po rođenju kršćani, zamišljaju prostorno-površinski nebo i boravište mrtvih. Misle da mogu doći u dodir s njima. Previše žele doznati kad misle da bi mogli izbjeći neizbježivu nejasnoću u kojoj svi živimo na zemlji. Vjerujemo, ali kroz nejasnoću, maglu.

Drugi su brojniji u našem materijalističkom vremenu. Dopuštaju samo ono što mogu opipati, pa se pomiriše s neznanjem. Zato ih lako obori i porazi gubitak drage osobe jer *nemaju nade*. Pozivaju se na opće mišljenje: »Kako ćemo doznati što se događa poslije smrti? Ta još se nitko nije vratio da nam nešto rekne«.

Upravo takvo nešto Pavao ne prihvaća. Naprotiv! Netko se je iz onoga svijeta vratio, jedan se je vratio iz smrti da osvijetli našu vjeru, potpali našu nadu: Isus Krist za kojega *vjerujemo da umrije i uskrsnu*. Pred smrt je izjavio: »Kad odem te vam pripravim mjesto, opet ću doći da vas uzmem k sebi, da i vi budete gdje sam ja« (Iv 14, 3). Nekoliko je sati prije smrti ovako molio: »Oče, htio bih da oni koje si mi dao budu gdje sam ja, zajedno sa mnom« (Iv 17, 24).

Pavao se oslanja na neopozivu Isusovu riječ pa zaključuje: *Onda će Bog i one koji usnuše u Isusu privesti zajedno s njime. I tako ćemo uvijek biti s Gospodinom.*

Opažate li kako je naša vjeru trijezna. Ne gubi se u maštovitim i bajoslovnim mislima, ni djetinjastim i varljivim sanjarenjima. Muževna je vjera, kazuje nam najbitnije: *Bit ćemo uvijek s Gospodinom.* Vjera je otajstvo neba, a ne plavi, ružičasti oblaci, ili ne mnogo ukusna svirka na anđeoskim harfama. Ništa takvo! Samo ovo: *Bit ćemo uvijek s Gospodinom.* Iste je riječi upotrebio Isus kad je obećao raj pokajanom i obraćenom zločincu: »Zaista ti kažem, danas ćeš biti sa mnom u raju« (Lk 23, 43).

Takva je naša vjera pred tajnom umiranja. Završavam riječima svetoga Pavla: *Tješite se dakle uzajamno ovim riječima: bit ćemo uvijek s Gospodinom.*

26. APOSTOLOVA SMRT

2 Tim 2, 8—13; Br. 102

Navikli smo pod misom slušati odlomke iz poslanica svetog Pavla, ali možda im uvijek nismo pridali pažnju. Vrijedno je da se časkom zaustavimo na njegovim riječima: »Ja se već prinosim za žrtvu ljevanicu, prispjelo je vrijeme moga odlaska. Dobar sam boj bio, trku završio, vjeru sačuvao. Stoga, pripravljen mi je vijenac pravednosti kojim će mi u onaj Dan uzvratiti Gospodin, pravedan sudac; ne samo meni, nego i svima koji s ljubavlju čekaju njegov Pojavak« (2 Tim 4, 6—8). Nije ovo besjeda o smrti ni posmrtni govor. Riječi su što ih je Pavao uputio svom najmilijem učeniku; riječi izrečene malo prije smrti koju predviđa i nagovješćuje.

U tom je trenutku Pavao osamljen; mučnina svih staraca. Još je i napušten, izdan od mnogih učenika. Vjerojatno se dogodilo budući da je bio suđen. Njegovo je sužanjstvo tako strogo da ga je teško pronašao prijatelj koji ga je kanio utješiti (2 Tim 1, 15—17)

U svojoj dubokoj tuzi Pavao gaji vjeru, podržava je osvjedočenjem: *Spominji se Isusa Krista uskrsnula od mrtvih, od Davidova potomstva — prema mome Evanđelju; za nj se ja zlopatim sve do okova kao zločinac.* I Isus je bio vezan ,osuđen kao zločinac. Pavao trpi kao što je Isus trpio za njega. Zato jednom reče: »I tako u mom tijelu dopunjujem što nedostaje Kristovim mukama« (Kol 1, 24). Uvjeren je da njegove patnje koriste cijeloj Crkvi: *Stoga sve podnosim radi izabranih da i oni postignu spasenje, spasenje u Kristu Isusu, zajedno s vječnom slavom.* I kršćanin koji trpi ujedinjen s Kristom dobija po Njemu *vječni život*, a može ga dobiti i za svoju

braću u snazi zajedništva svetih. Pavao je okovan, ali *riječ Božja nije okovana!* Riječ će se i dalje širiti brigom apostola, njegovih učenika Luke, Timoteja, Tita, ali i u snazi njegovih patnji i smrti što ih ujedinjuje s Kristovim mukama i smrću. Zato smrt što nas je danas rastužila nije ni u kom slučaju neki gubitak. Vjerojatno je plodna i blistava, što ne možemo ni naslutiti.

Pavao pronalazi hrabrosti u riječima koje su zavrijedile naše povjerenje: *Ako s njime umrijesmo,* a umrli smo s njime po krštenju, *s njime ćemo i živjeti,* pridružit ćemo se njegovu uskrsnuću (Rim 6, 3—5). *Ako ustrajemo, s njime ćemo kraljevati.*

Isus je učenicima obećao: »Tko god mene prizna pred ljudima, priznat ću i ja njega pred svojim nebeskim Ocem. Tko se mene odreče pred ljudima, i ja ću se njega odreći pred svojim Ocem nebeskim« (Mt 10, 32—33). Jeka su ove prijetnje Pavlove riječi: »Dobar sam boj bio, trku završio, vjeru sačuvao« (2 Tim 4, 7). Nije li ovo oholost? Nipošto. Pavao je svjestan da je i on, kao i ovaj za koga molimo, grešnik. No tko se gubio u slabostima, pa i teškim, još se ne smije proglasiti izdajicom. Nije se odrekao Krista. Stoga Pavao zaključuje: *Ako ne budemo vjerni...* moralo bi se po logičkom slijedu gornjih riječi zaključiti: i Gospodin neće biti vjeran! Ipak ne! Pavao ne zaključuje tako. Takvu je logiku preinačila Božja ljubav koju ne može svladati naša slabost. Pavao završava izrekom koja nam mora biti okrepa u crnini i tuzi: *Ako ne budemo vjerni, on vjeran ostaje. Ta ne može sebe zanijekati.*

27. RADOST U NEVOLJI
1 Pt 1, 3—8

Sastasmo se da podijelimo tugu i bol. Počujte riječi svetog Petra kako iz njih teče radost: »Uvelike se veselite, iako nam se treba za kratko vrijeme ža-

lostiti raznim kušnjama, da se tim iskušana vaša vjera kao prava i dragocjenija od raspadljivog zlata, koje se kuša u vatri, pronađe vrijednom hvale i časti u dan obavljenja Isusa Krista« (1 Pt 1, 6—8). Nije li ovo ponešto drsko i čudnovato? Nije. Petar se obraća kršćanima, doista progonjenima, koji su nalazili utjehe u svjedočanstvima svoje vjere. Želim da i vi prisutni osjetite okrepu što nam je vjera nudi. Što se tiče drugih, poštujem njihovo mišljenje, ali ih molim da provjere kako utješno djeluju vjera na čovječji život.

Petar po starom židovskom molitvenom običaju počinje blagoslovom: *Nek je blagoslovljen Bog i Otac Gospodina našega Isusa Krista.* Odmah označuje uzrok svog ushitnog veselja: *Radi svog velikog milosrđa,* svoje očinske nježnosti prema našoj bijedi: *Preporodio nas je uskrsnućem Isusa Krista.* U ovim je zadnjim riječima smisao veoma određen. Misli na sakramenat novog rođenja: krštenje (Iv 3, 3. 5). Po krštenju smo pridruženi Isusovoj smrti. Zato se smrt krštenika na ovom svijetu, iako tuguje, sastoji u tome da umire s Kristom. Ali krštenje također uključuje (Rim 6, 3—11) da kršćanin: »Iskusi njega i silu njegova uskrsnuća i sudjelovanje u njegovim patnjama, prilagođujući se njegovoj smrti, ne bi li kako postigao uskrsnuće mrtvih« (Fil 3, 10—11).

Ne smijemo shvatiti naše uskrsnuće kao »reprizu« prethodnog života. Bilo bi tužno jer bismo još jednom bili osuđeni na starenje, na umiranje. Ne! Uskrsnut ćemo u: *Životonosnoj nadi, za baštinu koja se ne može ni raspasti, ni okaljati, ni uvenuti.* Bit ćemo dionici Božje vječnosti, vječne mladosti. *Životonosna nada* jest Krist. I »slava ove tajne« bogata je (Kol 1, 27). Ova je *baština kraljevstvo* Boga Oca, pripravljeno nam »od postanka svijeta« (Mt 25, 34). *Čuva se na nebesima za vas.* »Blago ... gdje se kradljivac ne primiče, niti moljac grize« (Lk 12, 33).

Razumljivo je što Petar, obodren Kristovim riječima, ushitno kliče: *Uvelike se veselite, iako vam se treba za kratko vrijeme žalostiti raznim kušnjama,* ponajviše zbog smrti dragih osoba. Ali: *Kušnje*

su provjeravanje vaše vjere. Lako je, naime, održati vjeru u miru i sreći. No kada smo sada pogođeni bolju, sada pokažimo koliko je gorljiva naša vjera, ili barem koliko bi je još trebalo pročistiti i osnažiti.

U tuzi kao da smo u noći. Vjera nam je svjetiljka. Dostatna da nam osvijetli korake. Ova će vjera zasjati poput sunca, bez ijedne sjenke: *u dan objavljivanja Isusa Krista.* Doduše, za sada je Krist nevidljiv. Ako ga i ne vidimo, dodirujemo ga vjerom i ljubavlju: *Njega ljubite, iako ga niste vidjeli, u njega vjerujete, iako ga još ne gledate.*

Petar se na kraju opet vraća radosti. Ne bodri nas, samo tvrdi da ćemo se zbog nade na koju nas podsjeća: *veseliti neizrecivom radosti. Neizrecivom* jer će nas ova skrovita i tajanstvena radost što se krije u suzama *proslaviti.* Drugim riječima: već sada možemo nazreti radost kroz zastor crnina i tuge, kroz nju ugledati stalnost slave i blaženstva. A to su plodovi našeg krštenja.

28. BOŽJA SMO DJECA

Iv 3, 1—2; Br. 103

Promatramo li smrt samo sa ovozemaljskog gledišta, past ćemo u napast da prigovaramo Bogu što nam je oduzeo iz sredine one koje ljubimo. Zaboravljamo da je smrt ljudskoj zajednici »plaća za grijeh«, kako nam poručuje sv. Pavao (Rim 6, 23). Bog je želio da s njime živimo u prisnoj vezi, ali je čovjekov neposluh izdao i suprotivio se Božjoj želji i ljubavi (Post 2, 17; 3, 9. 22).

Sada više ne živimo u prokletstvu. Kršćani znaju kako je Bog predao svog Sina da nas izvuče iz grijeha i smrti. Zbog toga je Isus odlučio umrijeti. Potom nam je dao sakramenat krštenja koji nas

vezuju uz njegovu smrt i uskrsnuće. Krštenje ukida u nama iskonsko prokletstvo, a proglašuje nas Božjom djecom. Nije ovo sladunjavo i maštovito naklapanje. Bog zaista na nas prenosi svoj božanski život i svoju sličnost. Počujte o tome sv. Ivana: *Gledajte koliku nam je ljubav darovao Otac: djeca se Božja zovemo, i jesmo.*

Ovakva istina, ovakva izuzetna divota pristupačna je samo kroz vjeru: *Sada smo djeca Božja, i još se ne očitova što ćemo biti.* Tko ovo želi prihvatiti, mora u ovo vjerovati. Nije dostatno da prihvatimo beskrajno Biće, našeg Stvoritelja, nego se moramo povjerljivo predati Božjoj riječi, vjerovati da je Bog živa osoba koja nas očinski voli i želi nam pokloniti sreću, uvodeći nas u svoj nutarnji život. U tom smislu tumači Ivan, misleći na one koji su daleko od Boga: *Svijet nas ne poznaje,* ne umije nas poistovjetiti s djecom Božjom, *jer ne poznaje njega.*

Nažalost, teško se primijeti da smo Božja djeca jer smo osrednji, sebični i nesusretljivi, pa pružamo veoma lošu sliku svog nebeskog Oca onima koji ga ne poznaju, a morali bi u nama uočiti sličnost djece i Oca. Ispričavamo se: u vjeri mi nije sve jasno: gledamo Boga kroz maglu. Zaboravljamo da sv. Pavao veli: »gledamo uz pomoć ogledala, nejasno«, a tek ćemo u drugom svijetu gledati »licem u lice« (I Kor 13, 12). Još nastavlja Pavao: »A onda ću savršeno spoznati kao što me i Bog spoznao« (ib.). S ovim se riječima posve slaže sveti Ivan: *Znamo, kad se očituje, bit ćemo njemu slični, jer vidjet ćemo ga kakav jest.*

Smrt nam izgleda upadanje, utonulost u noć. Naprotiv nam vjera kazuje da je smrt ulazak u tjesnac, u mračan prokop koji nas izvodi u obasjan dan. Ovo će sitno svjetlo vjere jednog dana, ako ga budemo njegovali, planuti u veliki plamen, u svjetlo što će nas usrećiti, darovati nam život i slavu. Pod ovim ćemo svjetlom tek tada izravno gledati Boga; ovo će svjetlo spaliti sve naše nesavršenosti; ovo će nas svjetlo očistiti do dubine, spustit će nam na usne

riječi Psalmista: »U tvom svjetlu gledat ćemo svjetlost« (Ps 35/36, 10).

Završimo Predslovljem za pokojnike u misi: »Premda nas ožalošćuje sigurna sudbina umiranja, ipak nas tješi obećanje budućeg uskrsnuća«.

29. LJUBAVLJU KROZ SMRT U ŽIVOT

1 Iv 3, 14. 16—20; Br. 104

Mi znamo da smo iz smrti prešli u život, jer ljubimo braću. Poruka je sv. Ivana »učenika kojega je Isus volio« (Iv 19, 26). Na zadnjoj Večeri sjedio je najbliže do Isusa (Iv 13, 23) i čuo kako daje novu zapovijed: »Ljubite jedan drugoga kao što sam ja vas ljubio« (vI 13, 34; 15, 12). Ivan je shvatio da će Isus dati svoj život, iz ljubavi za nas, u sakramentu kruha i vina: tijelo i krv što u svakoj misi svetkujemo. Bio je i s Marijom pod križem. Bio je svjedok Isusove smrti i probadanja Srca iz kojeg poteče krv i voda, simboli života i ljubavi (Iv 19, 25—26. 31—35).

Ivan izvlači zaključke iz Kristova primjera i njegove zapovijedi: *Prešli smo iz smrti u život, jer ljubimo braću.* Smrt je tek prijelaz: *Tko ne ljubi, ostaje u smrti.* Takvima je smrt klopka i besputica. *A mi smo po ovom upoznali Ljubav: on je za nas položio život svoj.* Prema tome: *I mi smo dužni živote položiti za braću.*

Sveti Ivan napominje kako je nemoguće gledati brata u nevolji, a ostati *zatvorena srca. Kako će ljubav Božja ostati u njemu?* Nemoguće! Iskrena se ljubav ne hrani laskavim riječima. Djelima se dokazuje: *Ne ljubimo riječju, nego djelima i istinom. Po tome ćemo spoznati da smo od istine i pred njim umiriti svoju savjest.*

Nadamo se da je ovaj brat na odru bio plemenit i odan pomagač svoje braće. I on je bio, kao što smo i mi ,grešnik. U prvim recima Ivanove poslanice čitamo: »Ako tvrdimo da grijeha nemamo, sami sebe varamo i u nama nema istine« (1 Iv 1, 8). Priznajemo, grešnici smo. Ali nas sv. Ivan lijepo tješi, želeći nas osloboditi straha: *Ma za što nas naša savjest osuđivala, Bog je veći nego naša savjest. On poznaje sve.* Upravo tako! Bog nas pozna da u dubinu duše ,bolje negoli mi sami sebe poznajemo; On nas je stvorio i »dobro zna kako smo sazdani, spominje se da smo prašina« (Ps 103/102). Bog također zna da mnoštvo slabosti ne može nadvladati duboko usmjeren život prema Bogu i našoj braći ljudima.

Mi koji još živimo nastavimo ljubiti svoju braću kucajući na Božje srce, veće od svakog čovječjeg srca ,i molimo za onoga koji je smrću, nadajmo se, sasvim pripao *istini.*

30. BOG JE LJUBAV

1 Iv 4, 7—10

Riječi su ljubimca Isusova, navjestitelja ljubavi. Divnih li riječi: *Bog je ljubav!* Jedinstvene u Svetom pismu. Nećete ih naći u drugoj religiji ili filozofiji. Ali ove riječi izgledaju neprihvatljive, proturječne, neobične a i drske barem u nekim životnim trenucima. U suprotnosti su s onim što oko sebe vidimo. Nama se ukazuje drugačiji svijet što ga je Bog stvorio i proglasio dobrim. Pun je borbi, rušenja, svih vrsta nesreća. Kad nas posjeti smrt, ponekad nakon tolikih nevolja, te nas uzdrma, isprazni, uznemiri cijelu obitelj ili najbliže, lako pomislimo kako nije baš lako uočiti izjavu svetog Ivana: *Bog je ljubav.*

Ovakav bi prigovor donekle bio oprostiv i opravdan kad bi nam Ivan ili Sveto pismo općenito htjelo predočiti Boga kao savršeno, beskrajno, predaleko i u vječnost zatvoreno, sebično, nepristupačno Biće. Kršćanstvo nam na sasvim drukčiji način prikazuje

Boga. Već nam Stari zavjet govori o Bogu koji ljubi ljude, koji želi biti ljubljen, koji priskače u pomoć, vodi i štiti. Evanđelje ide još dalje. Pokazuje nam kako Bog, savršeno svet i sretan, pronalazi način da za ljude trpi u osobi Isusa Krista koji je jedno s Ocem. Ivan jasno poručuje: *Nismo mi ljubili Boga, nego je on ljubio nas i poslao svog Sina kao pomirbenu žrtvu za naše grijehe.*

Mi smo krhki i ograničeni stvorovi. Bog nije spriječio naše patnje. Patnja je istodobno nužnost naše naravi i posljedica grijeha. Grijeh je stresao s nas okrilje što nam ga je nudio Bog u početku svijeta, uvodeći nas u blizinu svoga života. Bog nije htio poništiti patnju. Nije htio — ponekada se krivo naglašuje — od patnje napraviti neko dobro, neku vrhunsku vrijednost. Patnja u Božjim, a i u našim očima ostaje zlo. Ali je Božje remek-djelo, divan njegov pronalazak što je od patnje i smrti učinio prigodu, još bolje, oruđe ljubavi i istinskog života. *Bog je poslao na svijet svoga jedinorođenog Sina, da živimo po njemu.*

Nikakvo umovanje, nikakvo dokazivanje neće nam nikada riješiti zagonetku i sablazan zla, boli i smrti. Ipak možemo ući u tajnu ,možemo je usvojiti, i koristiti za život ako promatramo raspetog Isusa. Još bolje, ako njegovu bol i njegovu smrt prikažemo skupa s našom boli i smrću u žrtvi mise.

Vjerujemo da se u misi pretvaraju kruh i vino u Kristovo tijelo i krv, ali moramo i ovo vjerovati da se u životu kršćanina pretvaraju bol i smrt u ljubav i život.

31. NJIHOVA IH DJELA PRATE

Otk 14, 13; Br. 105

Blaženi mrtvi koji umiru u Gospodinu. Njihova je smrt, vjerojatno prethodno praćena teškim bolima, samo san: ako *umiru u Gospodinu.* Drugim riječima, umrli su vjerujući u Krista, povjeravajući se kao djeca svom nebeskom Ocu. Ako su u *Gospodinu umrli,* uskrsnut će na sudnjem danu. Nemojte misliti da do tada mrtvi utonuše u zaborav, u neku besvjesnost. Kada bi tako bilo, nitko ih ne bi nazivao *blaženima.* Ovo blaženstvo i blaženstva iz Evanđelja označuju puninu života i sreće. *Umrijeti u Gospodinu* znači predati sve u Božje ruke kao što je učinio Isus na križu (Lk 23, 46): »U tvoje ruke predajem svoj duh«. *Umrijeti u Gospodinu* znači sastati se s Njim, živjeti s Njim, živjeti svojim krepkim životom, a ne dremljivim i osakaćenim.

Govori Duh, neka otpočinu od svojih trudova. Kad u bogoslužju za pokojnike molimo »pokoj vječni«, ne mislimo na mlitavost, opuštenost. *Neka otpočinu od svojih trudova,* tj. od svih poslova, nemira i obmana što ih neizbježno donosi ovozemni život. Ta i Job je život nazivao »prisilnim radom« (Jb 7, 1). Njihov je počinak pun života. U isto vrijeme molimo za njih pokoj vječni i »svjetlost vječna neka im svijetli«, a »život je svjetlo ljudima« (Iv 1,4).

Život im se nastavlja jer ih: *prate djela njihova.* Možda će nas zbuniti pomisao na njihove prijašnje grijehe? Ali su grijesi samo nedostaci, slabosti, promašaji, a tko *umire u Gospodinu,* tj. u vjeri i u ljubavi, *prate ga* upravo ona *djela* koja su u skladu s usmjerenjem prema Gospodinu.

Naša je dužnost pomoći mrtvima kako bi ih *pratila* njihova *djela.* Kako? Živjeti u istim idealima, u istoj vjeri, slijediti iste korake odanosti i dobrohotnosti, pa ćemo zaista na taj način dostojno nadariti svoje mrtve. To je ljepše od naricanja i vijenaca.

Pascal je negdje čuo od nekog duhovnika da je veoma »korisno i vrijedno dobročinstvo prema mrtvima ako učinimo ono što bi oni uradili kad bi bili još na ovom svijetu«. Stoga molimo za mrtve, slijedimo ih u dobrom životu, pa će im to pomoći da ih *prate djela njihova.* Čak i sada kad počivaju u miru.

32. NOVO NEBO I NOVA ZEMLJA

Otk 20, 11—15; 21, 1; Br. 106

Kršćani s nepovjerenjem čitaju Ivanovo Otkrivenje. Vele da je mračno, premaštovito, zastrašujuće, prepuno nesreća i jezivih lomova. Ipak je ta knjiga ispunjena nadom. Pisana je u doba teških progona kršćana od rimskih careva. On Nerona pa dalje. Bili su u opasnosti da se obeshrabre. Ta zar im nije obećana sreća kad postaše kršćanima?

Premda ne živimo u takvim progonima, ipak bismo mogli Bogu i Crkvi postaviti slično pitanje. Čovječji je život izložen opasnostima, obmanama i udarima; bijedan je i labav. Posebno osjetimo kada smrt pokuca na naša vrata ili na vrata naših dragih. Tada vapijemo: Gdje je Bog u kojega bjeh položio sve svoje ufanje, za kojega mi govorahu da nas ljubi kao Otac? Gdje je Krist od kojega očekivah blagoslov i zaštitu?

Knjiga Otkrivenja odgovara upravo na ovakve prigovore. Ne skriva smrtnu tjeskobu, opasnost, prijetnju što muči kršćane. Naprotiv, otkriva sakriveni smisao borbe. »Otkriva«, zato se i zove Apokalipsa, što u našem jeziku znači otkrivanje.

U zaleđu vidljive bitke odvija se golema nevidljiva borba između Kristovih neprijatelja: sotone, grijeha i smrti. Ali je zajamčena konačna Kristova pobjeda nad svim njegovim neprijateljima i našim. Dostatno da izdržimo hrabro u nametnutoj borbi. Puni nade iako je počesto teško. Zadnje poglavlje Otkrivenja opisuje nam konačan trijumf.

Evo ponajprije zadnjeg Suda. *I vidjeh mrtve male i velike: stoje pred prijestoljem,* sjedištem s kojega će Bog suditi. Već uskrsnuše, jer, veli, *stoje.* A što veli *male i velike,* spada u način govora. Drugim riječima: svi bez iznimke.

I mrtvi suđeni biše prema onome što stoji napisano u knjigama, po svojim djelima. Njihova su djela upisana u *knjigama,* označuje savršeno Božje poznavanje svih naših djela: skrivenih, dobrih i zlih. Taj opći sud, kako mi nazivamo, nije površan, nego je do u tančine osoban. Ljudska je pravda često krvava, ne ispituje pojedinosti. Božja se pravda smjenjuje s milosrđem. Želi svakog pojedinca spasiti. Zar Isus nije kazao da je došao »spasiti ono što je izgubljeno« (Lk 19, 10). Tko je slijedio Isusa, tko je slušao njegovu riječ, upisan je u *knjigu života,* iako je možda u proteklom životu lako ili teško griješio. *Otkrivenje veli da samo onih nema u knjizi života koji su se borili protiv Krista i njegove evanđeoske nauke o bratskoj ljubavi. Sudom Bog očituje svoju pobjedu nad smrću: Smrt i Podzemlje predađe svoje mrtvace.* Jaram je smrti satrt ovaj put do kraja, jer: *Smrt i Podzemlje biše bačeni u jezero ognjeno. Jezero ognjeno — to je druga smrt,* zadnja smrt.

Tada će i Bog, ako smijem tako reći, biti oslobođen smrti, one smrti koju on nije stvorio (Mdr 1, 13). Slobodan je da ostvari novo stvorenje bez opasnosti, jer je smrt, »zadnji neprijatelj«, posve uništen (1 Kor 15, 26). Zato kliče pisac Otkrivenja: *Vidjeh novo nebo i novu zemlju.* To mi nazivamo »završetak svijeta«. Prestanak jednog istrošenog, ostarjelog svijeta. Preobličio se u novi, sretniji i vječni svijet. U novo nebo i novu zemlju, o čemu je već govorio i Stari zavjet (Iz 65, 17).

Nije Otkrivenje napisano da nas straši i ucvili. Ono priznaje sve naše nevolje na zemlji, ali nas tješi obećavajući konačnu radost. Kazat ćete: Daleko je to, brate ,tko će to dočekati. No utjeha je i ohrabrenje što već sada shvaćamo smisao patnje. Ohrabrenje što nam je već sada srce obasjano i osnaženo nadom.

Recimo još nešto više. Taj skladan svijet, najavljen za zadnje dane svijeta, iako je daleko, već danas postoji. Sada se gradi, sada raste. Očima ga ne vidimo, ali sudjelujemo u njegovoj izgradnji, njegovom rastu po svojim patnjama koje čvrsto vezujemo uz Isusa Krista.

33. I SAM BOG BIT ĆE S NJIMA

Otk 21, 1—5, 6—7; Br. 107

Pisac Otkrivenja u viziji svršetka svijeta najprije nam predočuje žestoki boj u svijetu, a zatim nam otkriva sjaj i radost kršćana u nebu.

Nebo! Danas se jedva usudimo govoriti o nebu da ne izazovemo nekima smiješak na usnama. Vjerojatno zato što smo o nebu govorili suviše djetinjasto i neprilično kao da je netko od nas po njemu putovao. Previše smo ulazili u pojedinosti, pa neki izgubiše povjerenje. Ipak moramo o nebu govoriti. Nadasve o trenutku kada se ispred nas isprsi smrt, kad nas tako oštro ošine te nam nije moguće mimoići misao na život poslije smrti.

Porazgovorit ćemo o nebu pomoću Otkrivenja. Doduše, i ova se knjiga služi slikama. Ali kao tjelesni ljudi ne razumijemo drukčiji govor. Uočit ćemo kako u tim slikama nema ništa djetinjasto, ne izobličuje i ne prerušuje istinost misterija, već nam predočuje stvarnost iznad svih tvarnih maštovanja.

Pisac nas ponajprije upozorava da su u pitanju istine, maštom neizrecive i nezamislive. U nadnaravnom viđenju zadnjih dana veli: *Vidjeh novo nebo i novu zemlju, jer prvo nebo i prva zemlja uminu; mora više nema.* U Bibliji se »more« uzima za pojam neke grozote, neukrotivosti, grdosije i pogibli što ih sa sobom donosi područje grijeha pobunom protiv Boga. More će tada iščeznuti kao i *prvo nebo i prva zemlja* što ih poznamo. Zamijenit će ih *novo nebo i nova zemlja,* što ih još ne poznamo i ne možemo zamisliti.

I vidjeh Sveti grad novi Jeruzalem: siđe s neba od Boga, prava Božja tvorevina. Nebo silazi na ovu zemlju kao *Sveti grad,* poređen s *Jeruzalemom.* Nebo je uistinu, kako često reče Isus, grad, kraljevstvo, makar to sve bilo tajnovito. Nazivi kazuju kako ćemo biti svi skupljeni u savršenom miru. Ove bi slike mogle ispraviti naše premaglovite i suvišne duhovne zamisli neba. No ne smijemo opet upasti u nestvarno i neko zasebničko stanje.

Ljepota će grada donekle sličiti ovozemnoj ljepoti Jeruzalema koji je pobožne Židove uzdizao do ushićenosti (v. Psalme). Nadasve to čitamo u Tobiji (13, 7). Nakon slike grada služi se Otkrivenje poredbom divnog Božjeg grada koji je *opremljen kao zaručnica, nakićena za svoga muža.* Ova poredba diše milinom, svježinom i nadom u savršeno jedinstvo.

Nebo nam je prikazano kao mjesto gdje ćemo biti s Bogom, Bog s nama. Ni u kom slučaju ne smijemo misliti da je u pitanju »mjesto«, neko prostorno »prebivalište«. Ne, nego životni odnos, osoban odnos s Bogom, kao što se odnosi zaručnica sa zaručnikom, prijatelj s prijateljem. »Biti sa«... jednostavan je izraz. U Bibliji se često javlja, razliježe se u tisuću raznih odjeka: *»Evo Božjega stana s ljudima, on će stanovati s njima, oni će biti njegov narod, i sam će Bog biti s njima* (r. 3. 4.). Zar možete zaboraviti da je Bog, postavši čovjekom, dobio ime *»Emanuel«,* što znači: Bog *s* nama« (Mt 1, 23).

Ovo stanovanje s Bogom može uroditi samo radošću. Pobrisat će sve suze, kako već davno prorekoše proroci (Iz 27, 8). *I on otrt će im svaku suzu s očiju, te smrti biti više neće, ni tuge, ni jauka, ni boli biti više neće jer — prijašnje uminu.*

Sve je ovo anđeo govorio Ivanu, a sada Bog progovara. Potvrđuje anđelove riječi ovako govoreći: *Evo, sve činim novo! Ja sam Alfa i Omega, Početak i Svršetak;* sve je od njega jer on je stvoritelj; sve kreće prema njemu. On je cilj koji obnavlja svijet i daje mu završni oblik.

U završnici nam obećava sudjelovanje u božanskom životu: *Ja ću žednome dati s izvora vode života zabadava. To će biti baština pobjednikova; i ja ću mu biti Bog, a on meni sin.* Nebrojeno smo puta na ovome svijetu doviknuli Bogu: »Oče naš, koji jesi na nebesima«, a u nebu ćemo doživjeti prisno i milo Božje očinstvo.

Molimo za našeg pokojnika koji je krštenjem postao Božjim djetetom, da što prije osjeti sreću Božje blizine, da bude neposredno, bez koprene, sa svojim Bogom.

ČITANJA EVANĐELJA

34. ISTINSKE VREDNOTE KRŠĆANSKOG ŽIVOTA

Mt 5, 1—12; Br. 128

U svjetlu blaženstva

Kada smrću nestane prijatelj, prirodno je da ga oplakujemo, da nas gubitak ranjava. Skloni smo kružiti pogledom po njegovu završenom životu. Kod jednoga se divimo njegovim uspjesima u obitelji, na poslu, iako je moglo biti uspješnije. Mogli bismo mu i zavidjeti da ga smrt nije okrutno pokosila. Kod drugoga opažamo skromniji život bez velikih upliva sa strane, bez blistavih veza. Kod trećega je život bio ispunjen razočaranjima i udarcima, a zadnji je pečat nevoljama udarila smrt.

Ovako redovito ljudi prosuđuju. Imaju donekle pravo. Ali smo se mi ovdje okupili u Kristovo ime. Neka nam njegova riječ bude mjerilo i ohrabrenje. Prisjetimo se Isusova govora na gori o blaženstvima. Doduše, govor se mnogo ne tiče smrti, neki ga čak primjenjuju na vjenčanju. Međutim nam se u ovom času predstavlja kao povelja kršćanskog blaženstva, javlja nam se kao svjetlo što obasjava unatrag dovršeni život, kako bismo mogli ocijeniti življenje što nam ga Isus zacrta.

Pri ukopu nam Isusova riječ pruža nadu i okrepu. Ovdje nije raspoloženje kao na vjenčanju, gdje predviđamo izglede za budućnost ognjišta u kojem počinje novi život. Ovdje je drugačije raspoloženje. U izgledu je sreća na nebesima. Ne samo u novom životu nego i u obnovljenom životu koji neće imati kraja.

Isus je u govoru na gori upotrebio riječ »blaženi« devet puta zaredom. Ta riječ u njegovim ustima nije bilo kojeg smisla ili prolaznoga značenja. Ta

riječ je puna sreće, sreće za kojom sav čovjek čezne. »Blaženi ili »blago onima« doziva nam u pamet sreću koja se za vjernike sastoji u zasitnom gledanju Boga, u izravnom sudjelovanju u njegovoj vječnoj i savršenoj sreći.

Vrijedi za sva blaženstva. Ali su blaženstva skrojena nešto drugačije, sasvim obratno nego bismo ih mi zamislili. Mi bismo radije ovako govorili: Blago slavohlepnima, blago silnicima, blago spletkarima, sebičnjacima... Isus ne govori tako!

Siromašni, krotki, ožalošćeni

Prvo blaženstvo uključuje sva ostala, ali nas i najviše smućuje: *Blago ubogima u duhu.* Nisu ovdje u pitanju samo oni koji ostaše bez novca, ni bogataši koji ne dopustiše da ih porobi novac. Radi se o dubokom, nutarnjem siromaštvu kada se čovjek predstavi Bogu razoružan, polažući sve povjerenje u Boga, a ne u sebe.

Tko je pred Bogom skroman, ponizan je i pred braćom. *Ubogi u duhu* pogotovo su oni koji su *krotki.* Ne traže kako bi zagospodarili drugima, ne žele ih poniziti ili iskoristiti. Zato će *baštiniti zemlju.* Obećanu zemlju što čeka one koji opslužuju Božji savez ljubavi, one koji poput Isusa ne žive zato da im se služi, nego zato da mogu drugome biti na usluzi.

Sljedeće je blaženstvo najneobičnije. Gotovo prava suprotnost istini: *Blago ožalošćenima.* Neki htjedoše razvodniti ovu suprotnost pa isticahu kako se odnosi na obraćenike koji plaču zbog počinjenih grijeha. Neki vele da se odnosi na one koji tuguju zbog nereda u svijetu, zbog opadanja vjere i slično. Mogli biste i tako misliti, ali se u tom slučaju ne bi ovo blaženstvo razlikovalo od slijedećeg koje glasi: »Blago žednima i gladnima pravednosti«. Zato prihvatimo riječi onako kako ih je Krist izrekao. I danas nam mnogo govore, baš danas kad *tugujemo* za pokojnikom. Ne može čovječji život izbjeći udarce, crninu, razočaranje i suze. Ako su mu suze bez ogorčenosti, bez pobune, bez sebičnih vijugavosti i mrzovolje, *on će se utješiti.* Ne uzmite u otrcanom smislu da će se u svako doba naći netko koji će ih tješiti. Iz iskustva znamo da, nažalost, nije tako. Ovo bi prema načinu biblijskog i evanđeoskog govora trebalo ovako shvatiti: Njih će *tješiti* Bog.

Bog je u više navrata tako rekao. U Starom zavjetu: »Kao što mati tješi sina, tako ću i ja vas utješiti« (Iz 66, 13). Jednako kaže u Evanđelju: »Dođite k meni svi koji ste umorni i opterećeni, i ja ću vas okrijepiti« (Mt 11, 28). Ivan se u Otkrivenju poziva na Izaiju: »On će otrti svaku suzu s njihovih očiju. Smrti više neće biti, neće više biti ni tuge, ni jauka, ni boli, jer stari svijet prođe« (21, 4). Ako vrijedi za ljude zadnjeg dana, vrijedi i sada prije zadnjih dana svijeta, i za one koji strpljivo snose svoje boli. *Ubogi u duhu* su i *ožalošćeni.* Neusiljeno se predaju Božjoj dobroti.

Milosrdni, gladni pravednosti, mirotvorci

Ostala su blaženstva shvatljivija. Nisu pasivnog značenja, već traže aktivno sudjelovanje u Božjem kraljevstvu i u brizi za ljude. *Blago milosrdnima* koji su jedno srce i jedna duša s patnicima i u pomoć im priskoče. *Blago gladnima i žednima pravednosti* koji ispravno zauzmu stav prema Bogu i ljudima. *Oni će se nasititi.* Nasitit će se više nego mogu zamisliti kada sretnu Boga pravedna bez pogreške. *Blago mirotvorcima.* Ne toliko mirnima, neopasnima, nego onima koji grade mir, koji se trude da izmire ljude s Bogom i ljude međusobno.

Svako blaženstvo moramo povezati s Bogom. Tko ga posvjetovnjači, isprazniti će mu sav smisao. To ne znači da neki nevjernici ne mogu ostvariti u životu blaženstva. *Mirotvorac,* makar iz čisto ljudskih razloga, ipak radi u Božjem smjeru. S pravom reče Jeremija: »Ja znam svoje naume koje s vama namjeravam, naume mira a ne nesreće, da vam dadnem budućnost i nadu« (29, 11).

Progonjeni

Tko radi na izgradnji mira i pravde, mora doći u sukob s ljudima. Ali se moramo boriti protiv onih koji podižu ratove i potpaljuju nepravdu. Osmo i deveto blaženstvo odnosi se na »ponižene i uvrijeđene«. da se poslužim izrazom Dostojevskoga. Pisao je Matej Evanđelje u doba kada su apostoli bili proganjani do mučeništva pa su ova blaženstva shvatljivija. Bez obzira na mučeništvo, mora navući na sebe prezir i sukob tko god je Kristovom idealu vjeran.

Čista srca

Još je jedno blaženstvo veoma važno. Može nam sva ostala osvijetliti. *Blago čistima srcem, oni će Boga gledati.* U zabludi smo ako riječima *čista srca* pridajemo današnji smisao i način tumačenja. U našem je govoru riječ srce sjedište čuvstvenog života, a čistoća se protivi tjelesnim grijesima. Kad bi bilo tako, bili bi »čistim srcem« kršćani ako su besprijekorni u seksualnim grijesima. Boga bi gledali samo oni koji se nikada u tom smislu nisu ogriješili. To bi bila prava besmislica! Zar se upravo Isus nije najviše družio s grešnicima? Napadao je farizeje koji su sebe smatrali staleškim »čistuncima«: »Zaista, kažem vam, carinici i bludnice su ispred vas na putu za kraljevstvo nebesko«, jer su poslušali Ivana Krstitelja koji im je propovijedao obraćenje (Mt 21, 31—32).

Riječ »srce« u Starom zavjetu nema onaj smisao što ga mi danas upotrebljavamo. Za nas je srce organ čuvstva. ljubavi. U Starom zavjetu srce je sjedište misli, razmišljanja, svježih uspomena na prošlost, volje koja gradi budućnost. *Čisto srce* označuje ispravne nakane i vjernu volju. Prema tome, kršćanin grešnik u svom životu može ipak biti čista srca, jer je u okaljanosti sačuvao svoj dubinski smjer prema Bogu. Recimo jasnije: nije ugasio ljubavi prema Bogu ili barem želju da ljubi Boga svim silama, makar i ne bilo uvijek djelotvorno. Obraćenje — uvijek potrebno — pronašlo je i oslobodilo ovu dubinsku volju.

Mogli bismo usporediti »čisto srce« sa »zdravim okom«. Divno veli Isus: »Bude li ti oko zdravo, čitavo će ti tijelo biti osvijetljeno« (Mt 6, 22). Kada Krist farizeje naziva licemjerima, čini to zato što sve svoje dubinske nakane nisu usmjerili prema Bogu, nego prema svom vlastitom dobru i koristi. Zato ih naziva »slijepcima, voditeljima slijepaca« (Mt 15, 14). Njihovo srce nije čisto, oko im nije zdravo jer su im nakane neispravne.

Naprotiv, oni koji gaje iskrene nakane imat će »čitavo tijelo osvijetljeno« (Mt 6, 22). Takvi će gledati Boga kad sam Bog dovrši njihovo pročišćavanje. A mi molimo da se čišćenje što prije dovrši.

Nada danas

Sva su blaženstva ispunjena nadom. Kad će se obistiniti? Odgovaram: već se ostvarilo. Jer Isus govori u sadašnjem vremenu: *Blaženi!* Ne kaže: Bit ćete blaženi. Ne kaže ni ovako: Obećavam da ćete biti blaženi. Ni ovako ne veli: Budite blaženi. U Isusovim riječima nema ni obećanja, ni proricanja, ni želja. Isus veli, tvrdi, ustanovljuje: sada! *Blago vama,* znači: Vi ste sretni!

Dok je govorio, imao je pred sobom narod i učenike. Bili su njegovi suvremenici, živi ljudi, okupljeni na polju oko njega. Riječi je uputio *ubogima u duhu, krotkima, ožalošćenima.* Možda ste iznenađeni? Ali je za svaku izjavu dao odgovor i nagradu. Nagradu spominje dva puta u sadašnjem vremenu: *Njihovo je kraljevstvo nebesko.* Doista, nije još u pitanju nebo, budući život. Ali je već sada u pitanju pripadnost Isusovoj zajednici po vjeri i provođenju Evanđelja u život. Krist je onima koji pođoše za njim rekao da je već na dohvatu nebesko kraljevstvo. Nije li to radosna vijest *ubogima u duhu, čistima*

srcem i progonjenima zbog pravednosti? Nije li to moćna i ohrabrujuća pobuda?

Ostala blaženstva su za budućnost: *Baštinit će zemlju, zadobit će milosrđe, utješit će se, nazvat će se sinovima Božjim.* Sve će se ovo ostvariti u drugome svijetu. Kroz sva vremena ovim riječima svu snagu daje Bog koji će priredi izvanrednu sreću i slavu darivajući sebe svojim sinovima. Najbogatije obećanje sadržano je za one koji su *čisti srcem: Oni će Boga gledati* licem u lice. Pogled na Boga ispunit će ih; čak već sam dodir s njegovom ljepotom, ljubavlju i neograničenom srećom.

Velike li nagrade! Samo se nemojte varati. Nemojte misliti da su ovdje u pitanju plaće, povišice, raspodjela darova ili medalja. Nagrada nije bilo što. Nagrada je Bog. Sva nam blaženstva darivaju Boga već na ovom svijetu, ali kroz zastor vjere. Tek kad prekoračimo prag ovoga života, Bog se dariva sav i otvoren, dovršujući obećanje što smo ga tek kroz maglu i polovično mogli uočiti na ovome svijetu.

Sve ovo će ublažiti naše boli, potaknuti nas da prosimo sreću i blaženstvo pokojniku koji nas je ostavio i ožalostio odlaskom. A neka tješi i nas koji ostadosmo i hodamo istim putem.

35. DOĐITE K MENI SVI KOJI STE UMORNI

Mt 11, 25—28; Br. 129

Nama u tuzi upućene su Evanđeoske riječi: *Dođite k meni svi vi izmoreni i opterećeni, i ja ću vas odmoriti.* Opterećenost je sadržaj čovječjeg života koji srlja prema smrti. Tišti kao mora, izgleda besmislica, jer završava iščeznućem, prividnim uništenjem, a onima koji ostaju nameće krut i neprotumačiv rastanak.

Tko nas može *odmoriti* u tjeskobama što ih pruža život, a smrt završava? Otac nam je po Isusu odgovorio. Isus dođe objaviti tajnu pravog života, istinski smisao života, ali samo *malenima.* Ova je objava sakrivena *mudrima i umnima.* Tko se oslanja isključivo na svoje iskustvo, nauku, mudrost, ili — kako danas kažemo — na svoju filozofiju, ne umije čuti Isusovu objavu što nam je donese na svijet svojim dolaskom.

Naprotiv, *maleni* su siromašni, krotki, ponizni iz onih Blaženstava. Nema zapreke da i oni budu mudri i umni, s tom razlikom što od svoje mudrosti i umnosti ne čine oklop u borbi protiv Očeve objave koju nam Isus prenese, a Crkva gaji, produbljuje i promiče. Doista, znanost i filozofija mogu pridonijeti i usmjeriti boljitak čovjeka, ali istodobno mogu biti strahovito kratkovidne, da ne kažem slijepe, u pitanjima smisla života i smrti jer to nadmašuje naša iskustva.

Tek se s visine može ugledati smisao života. Moramo se uteći onome koji pozna svijet i njime upravlja. Bog ga je stvorio i nitko drugi. Istina je, mi sami ne možemo stignuti do Božjih tajna, ali je Otac poslao svoga Sina među nas da nam rekne ljudskim jezikom sve tajne Božjeg kraljevstva.

Najbitniji je sadržaj tajne: Bog misli na nas, zanima se za nas, ljubi nas. Dokaz je ljubavi njegov Sin, poslan od Oca na svijet da nas spasi. I Sin nas je spasio smrću i uskrsnućem. Dao nam je smisao smrti, pokazujući svoju smrt kao pralik prijelaza iz ovoga svijeta prema Bogu. Smrt, dakle, nije razaranje ni poništavanje života. Naprotiv, dopuna i kruna. Svi ćemo se sastati u Očevu domu.

To je Isus došao objaviti *malenima,* tj. poniznima i raspoloženima da ga slušaju. Bio je opunomoćen da nam rekne sve o tajnama neba: »Otac ljubi Sina i pokazuje mu sve što sam čini ... Zaista, zaista kažem vam, tko sluša moju riječ i vjeruje onomu koji me posla, ima vječni život« (Iv 5, 20. 24).

Isus *pozna Oca* jer je s njime vezan bliskom ljubavlju. Iz takve prisnosti želio nam je otkriti da Bog

nije neki ravnodušan vladar, već u pravom smislu *Otac*. Cijeni nas kao svoju djecu, želi nam samo dobro; onako kako dobar otac na zemlji želi svojoj djeci. Htio bi da svi budemo jednog dana s njime, da sudjelujemo u njegovu blaženstvu, ili kako Isus reče: u vječnom životu. Nije li to divna želja jednog oca? *Oče, tako se tebi svidjelo.* Naš je nebeski Otac svemoguć, može ostvariti što želi.

Eto, što nam Isus *htjedne objaviti.* I danas nam doziva u pamet povodom odlaska ovog našeg brata. On koji je plakao zbog smrti prijatelja Lazara podijelit će s nama bol i *odmorit* će nas nadom i pouzdanjem.

36. PREKASNO

Mt 25, 1—13; Br. 130

Priča o »mudrim i ludim djevicama« dio je opsežne cjeline u Matejevu Evanđelju. Obuhvaća dva poglavlja (24 i 25), gdje je pribrana Isusova nauka o svršetku svijeta i njegovu dolasku. U ovoj prilici, gdje smo okruženi prisutnošću smrti, nemamo u vidu kraj svijeta i općeniti Sud, nego pojedinačnu smrt i pojedinačan sud koji nastupa nakon umiranja. Prije negoli Krist izvede pred Sud sve ljude, prije negoli dokrajči povijest čovječanstva, svaki će mu pojedinac *izići u susret.* Izići će netom se smrću dovrši njegova vlastita povijest na zemlji.

Isusovo se razlaganje odnosi u cjelini na zadnji Sud, ali razne njegove usporedbe naglašuju vladanje i odgovornost pojedinaca: vjerni sluga nasuprot nevjernom koji koristi okašnjelost gospodara pa mlati svoje sudrugove i pijančuje (24, 45—51); deset djevica, jedne razborite, druge bezumne (25, 1—13); sluge kojima je gospodar povjerio talente[1] da mu

[1] Talenat je vrijedio 6,000 denara, a denar je iznosio visinu jedne nadnice.

umnože dobitak do povratka ,ali je jedan od njih izgubio povjerenje i volju za rad (25, 14—30); potom zadnji Sud gdje će se ljudi smjestiti zdesna i slijeva gospodaru, već prema ponašanju svakog pojedinca (25, 31—46).

Isusovo razlaganje upućeno je svim ljudima (24, 1—44), cijeloj Crkvi. Želi nas upozoriti da budemo na oprezu, spremni za njegov dolazak, za dan koji nije nikome poznat, a svakog trenutka može osvanuti. Svi moraju *biti spremni* (24, 43—44). Spremnost se tiče i pojedinaca, njih poziva na bdjenje. Poziv je osoban. Potrebno je mudro i pažljivo čekati gospodara. Svakomu će pokucati na vrata »u dan kada ga ne očekuje, i u čas koji ne poznaje (24, 50).

Vrijedno je istaknuti kako se priča o »ludim i mudrim djevicama« završava strašnim riječima upućenim ludim djevicama: *Zaista, kažem vam, ne poznam vas!* A one mudre čuše riječi što ne podsjećaju na pogrebnu klimu. Sve je odisalo svetkovinom, svadbenom radošću, kao da povorka s bakljama kreće ka svadbenoj blagavaonici; u tom se trenutku čuje radostan poklik: *Evo zaručnika. Iziđite mu u susret.*

Priča završava oštrim upozorenjem: *Bdijte, jer ne znate dana ni časa.* Nije ovo upozorenje izravni prigovor djevicama što *sve zadrijemaše i pozaspaše,* nego bi se njihovo spavanje moglo porediti sa smrću kojoj nitko ne izbjegne na zemlji.

Prije smrti treba bdjeti. Razborite djevice snabdješe se uljem prije nego ih je slomio san, bile su spremne za prvi trenutak buđenja netom stigne zaručnik. Za one je druge djevice sve bilo prekasno. Bilo je već prekasno i za pretakanje ulja iz posuda mudrih djevica, bilo je prekasno da odu do *prodavača i kupe si, jer dok one odoše kupiti, dođe zaručnik.*

Ova nam priča osvjetljuje prevažnu istinu: dok živimo, dok smo još na zemlji, vazda smo u mogućnosti da krojimo svoju sudbinu. Možemo joj mijenjati pravac, možemo se obratiti. Već sada možemo ući u vječni život jer se on sastoji već na ovoj zemlji u tome: *da spoznamo jedinog i pravog Boga,*

i onoga koga si poslao, Isusa Krista (Iv 17, 3). Dok smo još na zemlji, možemo napredovati u božanskom životu što do nas teče preko Isusa Krista; možemo uroditi plodom »koji ostaje« (Iv 15, 16) sve do u vječnost.

Dok smo još na ovom Planetu, sve nam je na dohvatu ruke. Kasnije će biti prekasno. Izgubljeno vrijeme nitko neće nadoknaditi. Zauvijek će se zapečatiti u nama ono stanje u kome smo se zatekli u trenutku smrti, Lako se može dogoditi da nam Bog u času umiranja dadne svjetlo po kome ćemo uvidjeti najviše vrijednosti i opredijeliti se za pravi izbor. Ali nemojte sada s tim računati. Nama je darovan ovozemni život da s njime stečemo vječni život. Stoga se ne oslanjajte na nestalno međuvrijeme između života i smrti.

Bdijmo da nas ne iznenadi čas smrti. Bit će zaista neočekivan. Ne mislim da ne skidate očiju s grobova. U proteklim je stoljećima bilo ljudi koji su se na smrt spremali preturobno. Ta ni Bog ne traži da svakog dana proživljujemo svoju smrt jer bismo živjeli u pustoši i nestvarnosti. Bog traži od nas da živimo životom koji je on predložio: nemojte se rastresti i otežati zemaljskim željama niti jednoličnom i prividnom osrednjošću svoga življenja. Izvršite svoju državljansku i građansku dužnost, ali uvijek uhom na Božjim usnama, tražeći njegovo lice razumnom i tihom vjerom. Prihvatite Božju riječ, zavolite sve ljude kao što je Bog nas ljubio. Budete li tako postupali, neće vas iznenaditi razdragan poklik: *Evo zaručnika! Iziđite mu u susret!*

37. MENI TO UČINISTE
Mt 25, 31—46; Br. 131

Čuli ste riječi što ih Isus pridržava sebi za dan suda. Opis je suda blistav, širok i veličanstven. I nas se tiče u ovom času jer se sastasmo da se pomolimo

za pokojnika. Misao na smrt nas potiče na tjeskobno pitanje: Bog je pozvao ovog pokojnika k sebi, ali kako će mu suditi, kakvu će vječnu odluku izreći?

Strašno pitanje! Jer pomišljamo na neke Isusove izjave: »Tko god mene prizna pred ljudima, priznat ću i ja njega pred svojim Ocem nebeskim. Tko se mene odreče pred ljudima, i ja ću se njega odreći pred svojim Ocem nebeskim« (Mt 10, 32—33). Za spasenje je, dakle, potrebno izrijekom se opredijeliti za Krista. Tko god ga ne prihvati punom kršćanskom vjerom, tko god se ne pokori njegovim i Crkvenim propisima, da li je izgubljen? Što će biti s onima koji su, možda, bez svoje krivnje bili bez vjerskog osvjedočenja pa nisu potpuno ostvarili kršćanske ideale? Budimo još jasniji: kakav je ishod spasenja pogana i nevjernika?

Tumači nam sveti Pavao da će »Bog u dan koji će suditi ljudske tajne po Isusu Kristu« priznati poganima pokoravanje zakonu što ga nisu poznavali: »Kad pogani koji nemaju Zakona vrše po naravi propise Zakona, onda su oni koji nemaju Zakona sami sebi zakonom. Oni (činom) dokazuju da je ono što propisuje Zakon upisano u njihovim srcima, o čemu im istovremeno daju svjedočanstvo savjest i njihove misli, koje ih čas optužuju, čas brane« (Rim 2, 14—16).

U opisu zadnjega Suda Isus nam pruža još jasniji i hrabriji tumač. Ne kaže se da će Bog suditi samo kršćanima, mlakima ili gorljivima. Ne! *Sabrat će se pred njim svi narodi.* Svi ljudi, kršćani i nekršćani. Tada će *Kralj*, a to je *Sin Čovječji* — Krist, nastupili kao pastir. Prisjetite se njegovih riječi kad ono jednom reče: »Ja sam dobri pastir« (Iv 10, 11). *On će ih jedne od drugih razlučiti kao što pastir razlučuje ovce od jaraca. Postavit će ovce sebi zdesna, a jarce slijeva.* Slika je jasna: bijele su ovce »blagoslovljeni«, crni jarci su »*prokleti*«[1]

1 Nije ovdje u pitanju jarac niti razlika spolova. Riječ eriphos (haedus) znači jare, kozlić. Jeremija pripovijeda kako je pastir svake večeri razlučivao ovce (koje mogu vani izdržati) od slabašnih jarića, koza.

Potrebna je podjela u *blagoslovljene* i *proklete*. Potrebno je ipak nešto istaknuti. *Blagoslovljeni Oca mojega,* veli Isus, *primit će u baštinu kraljevstvo pripravljeno im od postanka svijeta.* Dakle je ljudima Bog pripravio kraljevstvo, želi da se svi ljudi spase (I Tim 2, 4). *Oganj vječni je pripravljen đavlu i anđelima njegovim,* onima koji su očito i tvrdokorno odbili ponuđeni spas od Boga. *Oganj vječni* nije Božja želja, dosuđen je samo onima koji su sami htjeli društvo đavla i njegovih anđela.

Što li će se čuti na zadnjem Sudu? *Kralj će reći onima sebi zdesna: Dođite, blagoslovljeni, Oca mojega... Jer ogladnjeh, i dadoste mi jesti... stranac bijah, i primiste me... bijah u tamnici, i dođoste k meni.* Često je Isus govorio da Njemu činimo što učinimo nekomu od njegovih najmilijih učenika: »Tko primi u moje ime jedno od ovakve male djece, mene prima... Tko vas napoji čašom vode ZATO ŠTO STE KRISTOVI, zaista, kažem vam, sigurno mu neće propasti plaća« (Mk 9, 37. 41).

Ovdje je opet drukčiji slučaj. Oni koje Isus blagosivlja zbog njihove dobrohotnosti preneraziše se od čuda. Ta nisu oni u Kristovo ime nekomu dali jesti, poklonili odjeću, obišli bijednike. Nisu ni mislili na Krista. Mnogi od njih nisu nikada ni čuli za Krista: *Gospodine , kada te to vidjesmo?* Tada im Krist otkriva tijesnu vezu između sebe i bijednika koje naziva »svojom braćom«: *Što učiniste jednome od ove moje najmanje braće, meni učiniste.*

Pripazite na riječ: *učiniste.* Ponavlja se i u riječima upućenima odbačenima: *Što god ne učiniste jednome od najmanjih, ni meni ne učiniste.* Osuda nije obrazložena teškim zločinom, nego općim propustom. Slično čitamo u priči o Lazaru i bogatašu (Lk 16, 19—31). Bogataš nije bačen u *oganj* zato što je počinio neka teška zlodjela, nego zato što mu je bio pred nosom siromah, a nije ga ni pogledao dok je umirao od gladi.

Malo nam koriste nježni osjećaji, lijepe riječi, ponosno ispovijedanje vjere, jer »neće svaki koji mi govori Gospodine, Gospodine ući u kraljevstvo nebesko ,nego onaj koji vrši volju mog nebeskog Oca« (Mt 7, 21).

Među *svim narodima koji će se sabrati pred prijestoljem* bit će i kršćani. Sudit će se i njima ne samo zbog osobnih grijeha i nemilostivosti nego i zbog ponašanja prema bijednicima, *malenima* koje je Isus posebno nazvao svojom braćom. Čini se, kako kazuje Evanđelje, bit će u jednom i u drugom smislu mnogo iznenađenja na Sudnjem danu.

Meni učiniste... Gdje je ta tijesna, bratska, gotovo istovjetna veza između Isusa i bijednika? Nije valjda samo razlog što je Isus rođen u siromaštu, što je ležao u jaslama umjesto u kolijevci. Vjerojatno ni zato što u svom životu nije imao gdje glavu nasloniti (Mt 8, 20), ni zato što je živio od milodara (Lk 8, 3). Glavni je razlog ovaj: kad je Isus postao čovjekom, odrekao se svih nebeskih povlastica kako bi lakše preuzeo obličje sluge, pokorio se Očevoj volji do smrti na križu, a križ je bio kazna za ondašnje robove (Flp 2, 7—8). »Ta poznato vam je milosrđe Gospodina Isusa Krista kako je radi vas postao siromašan« (2 Kor 8, 9).

Isus je držao da je najbitnija oznaka njegova poslanja: »Propovijedati siromasima Veselu Vijest« (Lk 4, 18; Mt 11, 5). Čak je izjavio da nebesko kraljevstvo pripada siromasima koji su upravo zbog toga blaženi (Lk 6, 20).

Ne čudite se stoga što bijednike naziva *svojom braćom* i što smatra da je svako dobro djelo učinjeno siromasima također njemu učinjeno. Još je značajno što je Matej smjestio opis sudnjeg dana neposredno pred opis Isusove muke u kojoj se Isus javlja kao siromah i od svih napušten.

Neka nas Isusova muka ojača u nadi. Zacijelo je i kod našeg pokojnika bilo propusta u vjerskom životu, ali sudit će mu se svakako posebno vladanje prema bijednicima. Možma im je zaista pomagao, a da nije znao da time čini Kristu uslugu. Ipak je time ispunio bitan zadatak vjere: Ljubite jedan drugoga kao što sam ja ljubio vas. Ako imadete ljubavi jedan

prema drugome ,po tom će svi upoznati da ste moji učenici« (Iv 13, 34—35).

»Dječice, ne ljubimo riječju... nego djelom i istinom« (Iv 3, 18).

38. NAGRADA ZA ODRICANJE
Mk 10, 28—30

Neki su u očima ljudi živjeli lišeni svega, osamljeno, siromašno. Smrt je pokazala da su u Božjim očima bili vanredno bogati.

Isus poziva bogata mladića da pođe za njim. Mladić se nije mogao odlučiti, nije se mogao otkinuti od bogatstva. Isus je taj neuspjeh ovako obilježio: »Djeco, kako je mučno onima koji se uzdaju u bogatstvo ući u kraljevstvo Božje« (Mk 10, 24).

Petar se navraća na mladićev slučaj i slučaj svojih drugova: *Evo, mi smo ostavili sve i pošli za tobom.* Isus odgovara tvrdnjom da će takva žrtva postignuti veličanstvenu nagradu (Mk 10, 17—13; Mt 19, 16—30; Lk 18, 18—30). Ipak moram istaknuti neke misli u pogledu Isusove izjave, jer joj se lako može dati nizak smisao i potpuno je nagraditi.

Ponajprije se govori o »nagrditi«. Nemojmo krivo razumjeti evanđeosku riječ. Ni u kome slučaju ne možemo odobriti da netko sve ostavlja samo zato da bi dobio nagradu. Tada bi prividno odricanje bilo zapravo neka vrst prerušene sebičnosti i pohlepe. Nisu apostoli *sve ostavili* iz prezira prema ljudima ili zato što im se svijet ogadio. Niječno odricanje nema velike vrijednosti. Kaže Isus: Tko sve *ostavi radi mene.* Odricanje je bezvrijedno ako nije ljubavlju nadahnuto. Podsjetite se kako je Isus pozvao svoje prve apostole, ribare s Tiberijadskog jezera. Na prvi poziv *»isti čas ostaviše* mreže i pođoše za njim« (Mt 4, 21—22; Lk 5, 11). Upravo je to ono

što je i Petar rekao: *Evo, mi smo ostavili sve i pošli za tobom.*

Nisu učinili samo radi Isusa, njegove privlačive osobe, njegove otvorene nauke, jer bi takvo odricanje moglo biti prodahnuto sebičnošću i željom za mirnijim životom. Isus je u odgovoru dodao riječ: *ili radi Vesele Vijesti.* Ove dvije riječi ne označuju neku knjigu ili nauku, nego propovijedanje, poslanje. Odricanje što ga Isus očekuje nadahnjuje se na bratskoj ljubavi, na želji da krenemo za Isusom i nastavimo zadatkom, te ponesemo siromasima i svim ljudima Veselu Vijest Božjeg kraljevstva. I apostol je Pavao govorio o svom radu: »Govorili smo vam... kao siromasi koji mnoge obogaćujemo« (2 Kor 6, 10).

Isus obećava nagradu, ali ne neku odštetu. Odricanje je već neko blago. Ovozemno bogatstvo, posjedovanje dobara zatvara čovjeka u sebe, osami ga, obesplodi i osiromaši. Tko se pak otkine od bogatstva i od sebe da bi se predao višem zadatku, taj se otvara uzvišenijem životu, povezuje se sa svim ljudima. Uistinu postaje bogataš.

To je smisao riječi *stostruko* što je izreče Isus. Odričući se sebičnih posjeda, ulazimo u slobodu, u bratstvo, u mnogo bogatiji zajednički posjed. Djela apostolska ovako nam opisuju prvu kršćansku zajednicu: »Mnoštvo je vjernika bilo jedno srce i jedna duša... Među njima nitko nije oskudijevao jer su svi posjednici zemljišta i kuća to prodavali, te tako stečeni novac donosili i stavljali ga pred noge apostolima. To se dijelilo svakom pojedincu prema njegovim potrebama« (Dap 4, 32. 34. 35).

Nemojte misliti da oni koji se odrekoše posjeda primiše u zamjenu neku sigurnost ili udobnost u omjeru onoga što ostaviše. Isus je nabrojio sve ostavljeno i nadoknađeno: *kuću, braću, sestre, majku, zemlju,* ali je dodao i gorki začin: *iako s progonima.* Kristov će učenik uvijek biti progonjen kao i Učitelj. Apostole je pravodobno upozorio: »Nije sluga veći od svoga gospodara; ako su mene progonili, i vas će progoniti« (Iv 15, 207). To je i obrazložio: »Budući da ne pripadate svijetu... zato vas

svijet mrzi« (Iv 15, 19). Tko ostavi sve radi Krista i Evanđelja, mora izazvati svijet koji se oduševljava sebičnošću i pohlepom.

Ne kaže Isus da će njegovi apostoli na ovoj zemlji ili *već sada na ovom svijetu* uživati sladak i ugodan život. Samo tvrdi, a to je već mnogo, da će im *već sada* život biti manje pust i bijedan negoli misli većina ljudi. S ovoga se stajališta radije divimo, možda i zavidimo,nekim osobama koje bi nam inače sažaljenje izazivale.

Smrt piše kraj svima koji su se odricali i žrtvovali. Uvodi ih u *budući svijet.* U tom svijetu nisu više u pitanju kuće, ni braća, ni sestre, pa makar se radilo o *stostrukosti.* Sada je samo jedno važno: živjeti s Bogom, do Boga, i u Njemu posjedovati sve blago i svu sreću.

39. ISUSOVA PREDSMRTNA MOLITVA

Mk 14, 32—36

Kada se sučelimo mi i smrt, obuzme nas jeza i tuga. Tada se sjetimo da je i Isus doživio takav susret. On »začetnik života« (Dap 3, 15), on u kome »bijaše život« (Iv 1, 4), on koji »živi od živog Oca« (Iv 6, 57), on koji o sebi reče: »Ja sam život« (Iv 14, 6). Bio je osvjedočen da će uskrsnuti, a ipak u susretu sa smrću *spopade ga strah i tjeskoba.* Što se onda čudite da i nas, krhke i jadne stvorove, spopadne strah i tjeskoba pred smrću? Isus je želio biti naš uzor, htio je »postati sličan svojoj braći... Budući da je sam trpio i bio kušan, može pomoći onima koji su podvrgnuti kušnji« (Heb 2, 17—18).

Četvrtak uvečer dođe sa svojim učenicima u *zaselak imenom Getsemani.* Tamo je češće zalazio iako je znao da će ga tu Juda bez teškoće pronaći, izdati, otpremiti na križ (Iv 18, 2). *I reče svojim*

učenicima: sjedite ovdje dok se ja pomolim. Bila mu je potrebna samoća za molitvu (Mk 1, 35; Mt 14, 23). *Zatim povede sa sobom Petra, Jakova i Ivana,* svoje najbliže prijatelje. Ovu je trojicu poveo u Jairovu kuću da budu svjedoci njegove pobjede nad smrću (Mk 5, 37); popeo se s njima na brdo Tabor gdje se preobrazio da im pokaže dio buduće slave (Mk 9, 2). Sada bi ga oni morali podržavati pred jurišom bliske smrti. Ni govora! Svaki čovjek umire sam, posve sam. Uzalud im se potužio: *Žalosna je moja duša do smrti.* Pun neusporedive tuge što je donosi blizina smrti, ponavlja im opomenu što im je mnogo puta upravi: Bdijte! (Mt 24, 42; Mk 13, 35). Nije rekao: budite budni, već je htio da sačuvaju oprez, da se mole.

I mi radimo isto kada se netko od naših dragih približi smrti. Bdijemo, molimo s njim i za njega. Nažalost, često umaknemo ovakvom bratskom sudjelovanju. Zar nisu u vrtu Getsemanija pozaspali Petar, i Jakov, i Ivan? A bili su najbolji Isusovi prijatelji.

Isus je pri kraju života osamljen. Molitva mu je krepka i gorljiva: *Pade na zemlju te je molio.* Molio je da ga *mimoiđe, ako je moguće, ovaj čas.* Čas bliski, neminovni, neizbježni trenutak njegove osude na kaznu i smrt.

Rekoh maloprije da je Isus bio osamljen, i kako je svatko bespomoćan u smrtnom času. S ljudske strane to je točno, ali s Božje nije tako. Bog nas nikada ne ostavlja same. Isus je tako i rekao svojim učenicima: »Evo dolazi čas, i već je došao, kad ćete se razbjeći svaki na svoju stranu, a mene ostaviti sama. Ali ja nisam sam jer je Otac sa mnom« (Iv 16, 32).

Naša će smrt biti opasnija ako se ne poslužimo molitvom putujući pred Božje lice. Isus se molio Ocu, obratio mu se najnježnijom riječju: *Abba, Oče.* U ondašnjem narječju bila je to riječ iz dječjeg govora. Značila je zapravo »tata«. Istom riječju počinje molitva što je Isus naizust preda svojim učenicima. I on se tom molitvom služi u ovom presudnom trenutku. Molitva počinje nešto slično kao na misi »Po-

molimo se«. Naglašuje Božju svemoć: *Oče, Tebi je sve moguće*, a potom slijedi prava molitva: *Otkloni ovaj kalež od mene.* Kalež, čaša, označuje žrtvu. Čaša je puna gorčine, patnje i smrti, ali je mora ispiti iz ljubavi. Zbog toga se ova patnja pretapa u zaslužnu i otkupiteljsku žrtvu. Dobro je to znao Isus jer je na zadnjoj Večeri prikazao i podijelio »čašu novoga saveza«, i svojim učenicima zapovijedio da prikazuju i dijele »njemu na spomen«.

Ne zaboravimo, Isus je čovjek. Prvi pokret njegove volje teži prema bijegu i odbijanju smrti. Njegova molitva ide upravo za tim da ljudsku volju podvrgne Božjoj volji: *Ali ne kako ja hoću, nego kako ti hoćeš.*

Zaista ga je molitva stišala, ujedinila, ohrabrila. Bog se nije složio s njegovom samoniklom molitvom, ali mu je dao snage da ispuni zadatak do kraja, da zakorakne u susret »svojem času«. Pogledajte kako će sada mirno i dostojanstveno primiti izdajicu i vojnike koji će ga uhapsiti. Zabranit će svojim učenicima da ga brane, ukorit će ih: »Zar da ne pijem kalež koji mi dade Otac« (Iv 18, 11).

Pred svojom smrću, pred smrću svojih najbližih nemamo druge pomoći osim molitve. Naučismo od Isusa u getsemanskom vrtu. Često molimo Očenaš, ali ga možda prerastreseno izgovaramo. Moramo poput Isusa u punoj poslušnosti i povjerenju izgovarati riječi: »Tata, Oče... neka bude volja tvoja, kako na nebu tako i na zemlji«: *Ali ne kako ja hoću, nego kako ti hoćeš.*

40. ISUS JE UMRO DA OPET ŽIVI

Mk 15, 33—34. 37—39; 16, 1—6; Br. 132

Kršćani ne smiju dopustiti da ih smrt obori i zbuni. Nesumnjivo, smrt je jeziva stvarnost, prirodno je da nas plaši i rascvili. Ali ćemo kroz prozor vjere

vedrije gledati. To i jest dar vjere što smo osvjedočeni da će nas spasiti od grijeha i smrti upravo smrt našeg uzora i pralika Isusa Krista. S tom nakanom običavamo postaviti križeve na ljesove i zato strše križevi iznad grobova. Ne kao znak tuge, nego kao dokaz nade i hrabrosti u našim iskušenjima.

Obazrimo se na nekoliko crtica iz Isusove muke po Marku. Na Kalvariji, između podneva i tri sata, *tama nasta po svoj zemlji.* Navještaj je to čovječje smrti onoga koji je »život«, »svjetlo ljudima«, koji je o sebi rekao: »Ja sam svjetlo svijeta« (Iv 8, 12; 9, 5; 12, 46).

Dugo je trajala smrtna muka na križu. Onda naglo *povika Isus iza glasa: Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?* Doista, bio je iznevjeren, bičevan, trnjem okrunjen, čavlima za drvo prikovan, proboden oštricom koplja. Njegovi ga prijatelji, osim nekoliko žena, ostaviše. I sam Bog ga je čudom mogao spasiti (Mt 26, 53), ali ništa nije vidljivo poduzeo da mu priskoči u pomoć ili da mu muke ublaži. Čini se da se Isus i u srcu osjećao napušten od svog Oca. Možete li zamisliti dublju tjeskobu? Možete li zamisliti da je Sin Božji, Očev ljubimac (Mt 17, 5), pao u tako groznu agoniju, tako okrutnu napuštenost kakvu nije ni jedan ljudski stvor na smrti osjetio?

Nemojte tumačiti Isusov krik kao vapaj očaja. Nema sumnje, sve je odisalo teškom smrtnom zebnjom. Imajte ipak u pameti da je taj krik zapravo navod jednog psalma (21/22). Isus je naveo tek početne riječi, ali nam je htio dozvati u pamet i završetak psalma gdje se čuje zahvala za završnu pobjedu.

Isus zavapi jakim glasom i izdahnu. I zavjesa se hramska razdrije nadvoje, odozgo do dolje. Vjerojatno zato da pokaže kako je svršeno s kultom židovske religije koja je bila prćija samo jednog naroda. Počinje nova vjera otvorenih vratiju za sve ljude.

Satnik, stražar, koji stajaše njemu nasuprot, kad vidje da tako izdahnu, reče: Zaista, ovaj čovjek bijaše Sin Božji. Ovaj rimski vojnik, inače poganin, nije

mogao izjaviti vjeru u Kristovo božanstvo, ali je ipak dao svjedočanstvo njegove nedužnosti i svetosti. Bio je to početak nepregledne povorke koja će, unatoč ovakvoj njegovoj smrti, ipak u njemu otkriti Sina Božjega i pravog Boga jednaka Ocu.

Isus je umro, položen u grob — ističe Pavao (1 Kor 15, 4), što i mi u Vjerovanju izjavljujemo u nedjeljnoj misi. Htio je s nama podijeliti čovještvo do najskrajnije bijede.

Žene ga ne zaboraviše. Nisu smjele na grob zbog subote koja je započinjala u samu večer raspinjanja. Krenuše što ranije ujutro *prvog dana sedmice,* trećeg dana nakon smrti. Poželješe da mu iskažu posmrtne počasti, da premažu njegovo izmučeno tijelo mirisavim pomastima.

Opaziše da je grobni otvor, iako je bio navaljen velik kamen, potpuno pristupačan. *Uđoše u grob.* Po židovskom običaju bijaše izdubljen u stijeni. Nadahu se ugledati milog pokojnika. Ali *ugledaju mladića zaogrnuta bijelom haljinom.* Nitko drugi nego anđeo! Nebeski poslanik koji, prema Bibliji, uvijek posreduje između Boga i ljudi. *I preplaše se.* Nije ni čudo kad ugledaše nebesko stvorenje. *On im reče: Ne plašite se! Isusa tražite, Nazarećanina, Raspetoga? Uskrsnu! Nije ovdje!* Sveti Luka još upadljivijim riječima prenosi anđelove riječi: »Zašto tražite živoga među mrtvima? On nije ovdje! Uskrsnuo je« (Lk 24, 5—6).

Takva bi tvrdnja bila suha povijest, ne bi nam mnogo utjehe donijela u našoj crnini kad ne bi bila izjava o Isusu. Znamo da je njegovo osobno uskrsnuće pokrenulo nepregledan ophod ljudi koji se po njemu spašavaju i sačinjavaju s njim jedno tijelo. Pošle su pobožne žene do groba skršene tugom, došle su da Isusu iskažu posmrtnu čast ,ali ih je zbunio susret s anđelom, smeo ih je prazan grob. Ali su baš tu na grobu doživjele radost slušajući predivne riječi: *Uskrsnu. Nije ovdje!*

Nek ove riječi umire i naša bolna, slomljena srca, jer znamo sa svetim Pavlom da *ćemo s njim uskrsnuti, ako smo s njim umrli* (2 Tim 2, 12).

41. OTPUSTI SVOGA SLUGU U MIRU

Lk 2, 22. 25—32

Smrt je prečesto bolna, ponekad kobna za one koji umiru i za one koji joj prisustvuju. Osjećamo je kao rascjep, udar i nepravdu. Navlastito onda kad je preuranjena. No ima blagih i mirnih umiranja. Sliče ostvarenju, krunidbi pravedna i do dna ispunjena i plodna života. Takva je smrt nekih staraca kao što je i smrt Šimuna iz Evanđelja.

U Starom zavjetu susrećemo pravednike kako posve prirodno umiru nakon duga života koji je, kako veli Biblija, bio »pun godina«. Takav je bio slučaj Abrahama (Pst 25, 7—8), doživio je stotinu sedamdeset i pet godina; Izaka (Pst 35, 28) — doživio je stotinu osamdeset godina; Davida (1 Ljt 29, 28) — umro je »naživši se života«; Tobije (Tob 14, 3) — doživio je »duboku starost«, stotinu pedeset i osam godina.

Starac Šimun ne može se u potpunosti usporediti sa starim patrijarsima. Živio je u razdoblju očekivane nade u Mesiju. Očekuju *Izraelovu utjehu,* očekuju oslobođenje domovine koju satire rimska okupacija. Očekuju oslobođenje od Boga. *Duh sveti bio je na njemu.* Bio je Božji »siromašak«, otvorena i raspoloživa srca za ulazak nebeskog svjetla: *Njemu je Duh Sveti objavio da neće vidjeti smrti, dok ne vidi Krista Gospodnjega.* Onoga koga je Bog posvetio da bude Tješitelj i Spasitelj (Lk 2, 11).

Potaknut od Duha Svetoga, dođe u hram. Često je tamo dolazio, ali ga je Duh potaknuo da dođe upravo u ovaj dan; u trenutku: *kad su roditelji unosili Dijete Isusa, da izvrše na njemu propis Zakona.*

Dijete, kao i svako drugo dijete, iz mlade, jednostavne, svagdašnje obitelji. Stoga je bio potreban još jedan poticaj Duha Svetoga kako bi Šimun *uzeo Dijete usvoje ruke, hvalu dao Bogu: Sad možeš otpustiti (da umre) svoga slugu da prema tvojoj riječi ide u miru.*

Šimun se ne plaši smrti. Prihvaća je, želi, jer vidi kako se Božje obećanje izvršilo. Prosvijetljen Duhom, proreče da će ovo Dijete, sada tiho i možda zaspalo, jednog dana biti pobjednik smrti kad bude i ono umiralo. Proreče, naime, protivnosti što će ih kasnije susresti Božji Poslanik, protivnosti koje će ga dotjerati do križa i neizravno »probosti« srce njegove majke (Lk 2, 34—35).

Bossuet ovako tumači: »Sada kad vidim tko će ispaštati smrću zbog naših grijeha — veli Šimun — sada mogu otići u miru. U miru, jer će moj Spasitelj svladati grijeh, pa neće osuditi na prokletstvo one koji vjeruju. U miru, jer će on uskoro razoružati smrt, pa ni ona neće smućivati više one koji se ufaju. U miru, jer Bog postaje žrtvom da izmiri nebo i zemlju. U miru, jer će krv, spremna da nas oblije, otvoriti ulaz u sveta mjesta, gdje ćemo ga gledati nepokrivena, gdje ćemo ga promatrati u slavi, gdje ćemo vidjeti samo njega koji će biti svima sve, osvjetljujući sve ljude zrakama svoga lica i izrazima svoje beskrajne ljepote«.

Mi se ne nalazimo u istoj prilici kao starac Šimun, koji je bio sretan što može uzeti Isusa na ruke, koji je za neko vrijeme sišao k nama na zemlju. Ali je naša vjera i nada ipak određenija i stalnija. I nama bi mogao reći Petar kao prvim kršćanima koji kao i mi vjerovahu iako nisu vidjeli: »Zato se uvelike veselite, iako vam se treba za kratko vrijeme žalostiti raznim kušnjama, da se tim iskušana vaša vjera kao prava i dragocjenija od raspadljivog zlata, koje se kuša u vatri, pronađe vrijednom hvale i časti u dan objavljenja Isusa Krista. Njega ljubite, iako ga niste vidjeli. A vjerujete u njega, iako ga još ne gledate. Veselit ćete se neizrecivom i proslavljenom radosti, jer postizavate cilj svoje vjere: spasenje duša« (1 Ptr 1, 6—9).

Šimun je držao na rukama dijete Isusa. Doista veoma kratko vrijeme. Bio je tek izvanjski dodir, ma koliko bio ispunjen Duhom Svetim. Danas kršćani posjeduju Krista mnogo dublje: vjerom po kojoj se nastanio u našim srcima, pripadnošću Crkvi. Naše su nade življe i stalnije od Šimunove nade: »Krist, nada slave, jest među vama« (Kol 1, 27).

Nije teško shvatiti da i kod kršćanskog starca smrt može biti blaga, puna zahvale poput Šimunovog hvalospjeva »Nunc dimittis«: *Sada možeš otpustiti slugu svoga da prema tvojoj riječi ide u miru.*

A mi ćemo se pomoliti za svog starog prijatelja da što prije ugleda *spas i svjetlo* koje je očekivao već ovdje na svijetu. Misa neka bude prinos *Krista Gospodnjega,* onako kako je bio u hramu prinesen od Marije i Josipa. Molit ćemo da uskrsli Krist, pobjednik smrti, udijeli svim kršćanima obilje vjere i nade kako bi smrti pogledali u lice. Ako i sa strahom, barem puni pouzdanja.

---

42. ISUS USKRISUJE JEDINCA SINA

Lk 7, 11—17; Br. 133

Ivan Krstitelj pita iz zatvora po svojim učenicima Isusa: »Jesi li ti onaj koji ima doći, ili drugoga da čekamo?« Isus je odgovorio: »Idite, javite Ivanu što ste vidjeli i čuli. Slijepci ponovo gledaju, hromi hodaju, gubavi se čiste, mrtvi ustaju, siromasima se propovijeda Vesela Vijest« (Lk 7, 19, 22; Mt 11, 2—5). S ovom se izjavom pozvao na Izaijino proročanstvo (35, 5—6; 26, 69; 61, 1) i dokazao da je zaista Mesija. Kaže: »Mrtvi ustaju«, kao da se svagdano događa.

Evanđelisti nam donose samo tri događaja uskrisivanja: Jairova kći (Mt 9, 18—25); sin udovice iz Naima i uskrsnuće prijatelja Lazara (Iv 11). Kako ćemo protumačiti suzdržljivost evanđelista, a Djela Apostolska nam spominju još dva uskrsnuća. Jedno gdje Petar uskrisuje Tabitu (9, 36—42), a drugo gdje Pavao uskrisuje Eutiha (20, 7—12). Zar im Isus nije darovao takvu moć? (Mt 10, 9). Vjerojatno je ovaj razlog: ove su pobjede nad smrću nepotpune

i kratkotrajne jer se uživatelji ovih pobjeda vraćaju samo u ovozemni život koji će jednog dana ponovo imati svoj kraj. Tek su blijede slike konačne pobjede nad smrću, a ne kao što je slučaj s Isusovim uskrsnućem kojim je zauvijek svladao smrt.

Bog Isusovim uskrsnućem pridiže njegovo čovještvo u proslavljeni i božanski život: »Jer znamo da Krist koji je uskrsnuo od mrtvih više ne umire. Smrt nad njim više ne gospodari« (Rim 6, 9). Osim toga, ova su privremena uskrisivanja bila pojedinačna i rijetka. Naprotiv, Isusovo uskrsnuće otvara svim spašenima vječni život, sreću tijela i duše. On »prvorođenac od mrtvih« (Kol 1, 18) za one »koje je predvidio i predodredio da budu jednaki slici njegova Sina, da ovaj bude prvorođenac među mnogom braćom« (Rim 8, 29).

Ako se smrću ulazi na vrata vječnosti, ako je smrt neophodan prolaz u blaženi život, zašto je ne bismo ocijenili kao neko poželjno dobročinstvo? Zar se ne varaju kršćani ako smrt nazivaju tužnim iskušenjem? Nipošto. U Evanđelju nas iznenađuje Isusova samilost pred smrću i zbunjenost zbog smrti kod ucviljenih ljudi. *Kad Gospodin* ugleda siromašnu udovicu koja je pratila na pokop svog *sina jedinca,* svoj jedini oslonac, *sažali se nad njom.* Izraz je što ga sveti Luka drugdje ne upotrebljava. Znači da je Isus bio ganut u dubini srca i duše.

Ovim je uskrisivanjem Isus pokazao svoju pobjedničku moć nad smrću, ali je također želio pokazati dubinu svoje milostivosti prema nevoljnima. Ovim je sažaljenjem, potpuno ljudskim, Isus htio da kroz njega vidimo i Oca (Iv 14, 9), jer osjeća samilost prema nama i smrt mu se ne mili: »Jer Bog nije stvorio smrt, niti se raduje propasti živih« (Mdr 1, 13). Zato je Isus zaplakao nad grobom prijatelja Lazara (Iv 11, 35—36), bio je teško smućen primicanjem svoje smrti (Mk 14, 33—34).

Mogli bismo ovu udovicu s jedincem sinom usporediti s Crkvom. Crkva zaista posjeduje mnoštvo svoje djece. To su svi krštenici. Ali je Crkvi ipak svaki čovjek *jedinac* jer dobro zna koliko je neprocjenjiva cijena njegove vječne sreće. Crkva zna da bi Isus svoj život darovao čak samo za jednog člana ove zajednice. Zbog toga Crkva svakog svog člana pri odlasku u drugi svijet prati molitvama i zagovorom. Na taj način želi utješiti i one koji ostaju, ističući kako Bog ne želi svoje prijatelje ostaviti u okovima smrti: »Dragocjena je u očima Božjim smrt pobožnika njegovih« (Ps 116, 15).

43. BUDITE PRIPRAVNI

Lk 12, 35—38. 40; Br. 134

Bdijte, bdijte i molite, budite pripravni! Više je puta ponovio Isus ovakvu preporuku (Mt 24, 42; Mk 13, 33; Lk 12, 36). Takvu preporuku nalazimo kad govori o propasti Jeruzalema. Preporuke su namijenjene crkvenoj zajednici, ljudima! Tiču se cjelokupnog svemirskog događanja. Važne su za nas žive koji čekamo smrt kao odlučan susret s Bogom.

Neka vam bokovi budu opasani i svjetiljke upaljene. Zar vas ove riječi ne potiču na ozbiljnu pripravu na smrt? Smrt je neminovna, samo joj ne znamo dana kao ni sluge u Isusovoj priči. Gospodar će se zastalno vratiti, ali njima nije poznat sat povratka. Moraju stoga biti uvijek pripravni.

Ne znači da se treba osjećati hipnotiziranima i paraliziranima pomišlju na smrt. Prava se priprava na smrt ne sastoji u tome da na nju mislimo dan i noć, a pritom zaboravimo živjeti. Preporuka: *budite pripravni* radije želi bodriti sluge da se ne opuste u djelatnosti. U sličnoj priči donosi nam Marko istu misao: »Preda upravo slugama. Svakom odredi njegov posao« (Mk 13, 34). *Opasani bokovi i svjetiljke upaljene* isključuju mogućnost, nehaja, besposlice i turobne mlohavosti.

Priprava se na smrt dakle ne sastoji u tome da ostavimo po strani sav svoj posao. Naprotiv, moramo svagdano izvršavati svoj posao, doprinositi izgradnji ovozemnog društva, a u isto vrijeme i nebeske domovine, posebno uslužnošću i ljubavlju prema svim ljudima. U tom nam vidu poručuje Novi zavjet da budemo »budni i pripravni«, a i »trijezni« (Rim 13, 13; 1 Ptr 4, 7). Znači: ne dopustite da vas potpuno ispije posao, udobnost ili naslada života. Ili ovako: neka vam je duh slobodan i raspoloživ za dosluh Božje riječi.

Među ove riječi spada: smrt oko vas kuca na vratima. Zato je Isus bodrio na bdjenje i molitvu tri svoja učenika u getsemanskom vrtu. Zvučilo je veoma osobno i hitno (Mt 26, 38; Mk 14, 34; Lk 22, 40. 46). Ali oni nisu bili kadri »probdjeti s njim ni jedan sat« (Mt 26, 40).

Isusova smrt nas zanima jer ona nas pravo obavješćuje, pothranjuje našu budnost i ufanje. Potrebno je živjeti duhom krštenja koje nas je posvetilo da bismo mogli umirati u »Gospodinu«. Potrebno je proživljavati pashalni misterij ne samo o Uskrsu svake godine nego svake nedjelje u misi gdje obnavljamo Isusovu smrt i uskrsnuće. Vjernom je Kristovom sljedbeniku to najzdraviji, najkršćanskiji i najdjelotvorniji način pripravе na smrt.

44. UMRIJETI S ISUSOM I BITI S NJIM U RAJU

Lk 23, 33—34. 39—46. 50. 52—53; Br. 135 i 136

Opis Kristove muke i smrti može nam pomoći da ponizno i pouzdano promatramo tajnu naše smrti koja će nas svakako dohvatiti jednog dana. Našu smrt i svih onih koje ljubimo.

Četiri evanđelista ostaviše nam četiri opisa. U cjelini se slažu. Ivanov nam tekst veličajno predočuje Krista kao svećenika i kralja koji dostojanstveno svetkuje bogoslužje svoje žrtve. Marko i Matej ističu nepravdu i izrugivanje kojima je Isus bio obasut. Luka osvjetljuje milostivost našega Spasitelja prema napuštenima, prezrenima, grešnicima.

Raspeše Isusa, prikovaše čavlima, probiše mu ruke i noge. Užasne li boli! Isus se ne žali, ne kune svoje krvnike, nego za njih moli: *Oče, oprosti im, jer ne znaju što čine.* Neznanje je ublažilo odgovornost čak i onih koji su osobno raspinjali Krista (Dap 3, 17; 1 Kor 2, 8). Međutim, znamo da izvršitelji smrtne kazne nad Isusom nisu bili samo oni kod križa, bili smo svi s njima jer smo grešnici. Možete li ikako zamisliti da Otac, kome se Isus skrušeno moli za grešnike u trenutku spašavanja svijeta, neće oprostiti grešnicima kad i oni padnu u smrtnu borbu? Kraj raspetog Isusa raspeta su dva *zločinca;* uokviriše njegov križ,, s njime će umrijeti. Jedan ga *pogrđivao,* drugi priznaje krivnju obojice, a ističe Isusovu nedužnost. Štoviše, priznaje Isusa Mesijom koji će doći suditi svijetu na sudnjem danu. U agoniji zaklinje Isusa: *Isuse, sjeti me se.* Isus mu otpušta sve grijehe prošloga života, uslišava više negoli je tražio: *Zaista, tebi kažem: danas ćeš biti sa mnom u raju.*

Za ovog pokajnika kao i za Isusa smrt je u isto vrijeme početak slave (Iv 12, 23; 13, 31; 17, 1. 5). Čini se da je njegova smrt na prvi mah poraz i kazna. Ne! Prava je pobjeda. Zalet jednog trenutka, zaista dubinski zalet; isprao je jedan život od svih zločina. Zločinac je ujedinio svoju smrt s Isusovom smrću i time postigao sreću da nikada ne bude odijeljen od njega. Istog će dana kad i Isus biti u raju. Raj što ga ni dječjom maštom ne umijemo predočiti, a izražen je s dvije riječi: *bit ćeš sa mnom.*

Umirao je Isus u neraskinutom pouzdanju i posvemašnjem predanju u Očeve ruke. Preuzima riječi iz trideset prvog psalma (r. 6), ali ga ponešto preinačuje. Psalam se obraća Bogu istine i vjernosti. Isus se utječe Bogu kao dijete ocu. Onako kako je nas učio moliti (Lk 11, 2): *Oče, u tvoje ruke predajem duh svoj.* Crkva je uvrstila ove riječi u Pove-

čerje, nudi ih da ih molitveno izričemo prije spavanja, prije sna koji je slika smrti. Neka nam pomognu da uđemo u smrt kao u tihi san.

45. OSTANI S NAMA, JER SE NOĆ PRIBLIŽAVA

Lk 24, 13—35; Br. 137

Isus je izdahnuo na Kalvariji. Ljudi pomisliše: sada je svemu kraj! Jedino je njegova majka čvrsto vjerovala u njegovu riječ o uskrsnuću. Nisu vjerovali ni vjerni prijatelji do križa. Ni sam Ivan nije vjerovao dok nije ušao u prazan grob (Iv 20, 8). Magdalena je osamljena sva u suzama lutala oko groba (Iv 20, 2. 11), a pobožne žene dođoše na grob samo zato da mirisavim pomastima pomažu mrtvo tijelo (Mk 16, 1).

Luka nam opisuje dva Isusova učenika. Napustiše Jeruzalem i skršeni tugom, smetenošću krenuše u Emaus[1].Na putu im se pridruži Isus kao neznanac, »incognito«. Počne ih zapitkivati. Bilo je lako u njihovim odgovorima čitati uzroke njihove žalosti: zamišljali su Isusa kao političkog osloboditelja čija će se moć prostirati vidljivo po Palestini. Tko god se priveže za ovozemno područje, smrt mu neminovno izgleda zadnji udarac životu i nadanjima. Doduše, neke su im žene javile da je Isus ponovo živ. Ali kako da zamisle uskrsnuće koje njima predstavlja samo povratak u prethodni život? *Isusa nisu prepoznali,* a kako bi ga mogli prepoznati kada se ne mogu postaviti u domet same vjere?

Upitajmo sada sebe: Zašto nas tako uništava smrt dragih osoba? Nije li razlog u tome, barem u većini slučajeva, što se ne umijemo uzdignuti iznad zemaljske razine?

1 Emaus je udaljen bio od Jeruzalema oko 160 stadija. Stadij je 185 mt. Dakle, pješačili su 5 sati, premoreni od puta i tuge.

Na tom ih je putu Isus hodajući s njima pomalo i ohrabrio. *Protumači im što u svim Pismima ima o njemu.* Razjasni im kako njegova smrt nije bila neki nepredvidljiv slučaj, još manje neki beznadan slom. Dio je Božjeg nacrta i Božje providnosti: *Nije li trebalo da Krist sve to pretrpi te uđe u svoju slavu?* Da, *trebalo je!* Evanđelje tu misao često ističe (Mt 16, 21; Lk 17, 25; Dap 1, 16). Ovo nema prizvuka kobnosti, nego je odjek nacrta Božje ljubavi i spasa. Bog povezuje Kristovo poniženje i muku sa slavom koja čeka njega i one koje će spasiti. Prema tome, ni Isusova smrt ni smrt njegove braće nije svršetak, nego sredstvo.

Isusove su riječi otvorile oči dvama suputnicima i ulile hrabrosti. Sada im je jasno da nisu bili žrtva obmane, da Mesijin pothvat nije bio bezuman korak bez sutrašnjice. Zato nakon susreta kliču: *Nije li gorjelo srce u nama dok nam je putem govorio, dok nam je otkrivao Pisma?*

Nisu lako prepoznali suputnika, ali im je ulijevao tako dubok mir da ga nisu htjeli olako otpustiti: *Ostani s nama, jer zamalo će večer, i dan je na izmaku.* Koliko im je svjetla unio u misli!

Posjedoše za stol. Isus zahvali Ocu, razlomi kruh onako kako je učinio kad je čudom umnožio kruh; slično kao na zadnjoj večeri gdje zacijelo ova dvojica nisu bili prisutni. Njihov duh, već osvijetljen njegovim riječima, u tren je uočio način lomljenja kruha: *Uto im se otvoriše oči, te ga prepoznaše.* Više nisu sumnjali u njegovo uskrsnuće o kome mnogi već govore. Kad ih je njegovo uskrsnuće uvelo u novi život, kad im vjera više nije bila potrebna vidljive podrške: *Isus im iščeznu s očiju, Iščeznuće* nije pokolebalo njihovu vjeru ni njihov ushit. *Vratiše se u Jeruzalem* da obavijeste apostole kako su i oni vidjeli Uskrsloga.

Doista, ne možemo Isusovu smrt i uskrsnuće u pojedinosti usporediti sa smrću našeg prijatelja i njegovim budućim uskrsnućem. Ipak je usporedba moguća i dopustljiva. Onda izvucimo pouku.

Ako budemo u ljudske događaje gledali samo s vanjštine i čisto ljudski poput učenika na putu u Emaus, slomit će nas tuga kao što je i njih satirala. Vjera nam pomaže da sasvim jasno shvatimo, da barem predosjetimo kako je naša smrt u Božjem nacrtu, kako je za kršćanina predglazba budućeg uskrsnuća.

Umjesto da se gušimo u osjećajnosti koja nas zaista nagnječi, radije počujmo Isusa, našeg suputnika na životnom putu. Zamolimo ga da nam ugrije srce, da *ostane s nama*. Omogućeno nam je da s njim sjednemo za stol, podijelimo isti obrok. Nevidljiv je Isus, ali njegovu prisutnost osjećamo u vjeri, u dijeljenju kruha; nadasve pred oltarom. Vidljivo doživljujete kada svećenik u misi čini isto što je Isus činio na zadnjoj večeri. U sjedinjenju, u ljubavi, iako nevidljivo, susrećemo se i s pokojnikom koji nas je ostavio.

»Budući da je samo jedan kruh, svi smo jedno tijelo« — mi i oni za koje kažemo da su mrtvi. »Svi smo dionici jednog kruha« — jer smo svi jedno tijelo (1 Kor 10, 17). Taj »kruh života« (Iv 6, 48) jest Krist, tijelo uskrsloga Krista.

46. BOG JE TAKO LJUBIO SVIJET

Iv 3, 16—17

Upravo ste čuli isječak iz Evanđelja: »*Bog je tako ljubio svijet, da je dao svoga jedinorođenoga Sina, da ne pogine ni jedan koji u nj vjeruje, već da ima vječni život*«. Kratak je, ali sadržajan. Naglasak je na Božjoj ljubavi prema svijetu: »Bog je ljubav« (Iv 4, 8). Iz ljubavi je stvorio svijet da posvuda odsijeva njegova ljubav, da svojim stvorovima pruži priliku kako bi sudjelovali u njegovu životu i ljubavi. Svijet je zaglibio u grijeh. Bog ipak ne prestaje ljubiti svijet. Tako ga je *ljubio da je dao svog jedinorođenog Sina, svoga ljubimca Sina. Dao ga je!* To znači da ga nije samo poslao na svijet da se učovječi, nego ga je također predao smrti na križu.

I naša vjera, prihvaćena vjerom u Krista, nije gubitak ili propast. Naprotiv, otvara nam vrata vječnosti. Kad je Bog predao svog Sina, predao je i sebe ljudima, jer se *vječni život* i sastoji u tome što se Bog dariva ljudima kako bi se s njima sjedinio i uključio ih u vječni život.

Jednog dana, nema dvojbe, Isus će biti i Sudac. Svake nedjelje to ističemo dok izgovaramo Vjerovanje: »Doći će u slavi suditi žive i mrtve«. To je taj njegov drugi dolazak »u slavi«, na završetku svijeta.

Ali prvi put nije došao radi suđenja. Stigao je k nama ponizan, siromašan i milostiv. U razdoblju prvog dolaska, u kome i mi živimo, svi su ljudi pozvani na *spasenje*, pod uvjetom da *u njega vjeruju*.

Neka nam, dakle, smrt naših dragih pokojnika za kojima plačemo ne ulijeva toliko straha što će biti suđeni, koliko ufanje što će biti *spašeni*, jer je *Bog tako ljubio svijet!*

47. PREŠAO JE IZ SMRTI U ŽIVOT

Iv 5, 24—29

Isus u Evanđelju najavljuje dostruko uskrsnuće. *Mrtvi*, to su svi ljudi. Razumije se da tu spadamo i mi živi jer smo i mi osuđeni na smrt. Neki od ovih na smrt osuđenih već su davno umrli jer se uvrstiše među grešnike. Grijeh je pravi uzročnik smrti. S pravom veli Pavao da je smrt »plaća za grijeh« (Rim 6, 23). No dok putujemo prema smrti, ništa nije izgubljeno. Bog nam neprestano nudi oprost. Usmrćenima grijehom nudi uskrsnuće iz takve smrti:

Zaista, zaista vam kažem, tko sluša moju riječ i vjeruje onomu koji me posla, ima vječni život. On ne dolazi na sud, već je prešao iz smrti u život. A vječni život jest Božji život. Taj je život Bog Otac darovao i Sinu Kristu jednakome sebi. Budući da je Krist odjednom i Bog i čovjek, može prenositi taj život na ljude. Radi toga moraju se ljudi s njime ujediniti vjerom i *slušanjem* njegove riječi. Vjerom se potpuno predajemo Bogu kao svom Ocu. On nam priopćuje taj život koji već na ovom svijetu ima obilježje *vječnoga* života.

Dolazi čas i već je tu. Za čitavo vrijeme ovozemnog života čovjek se može obratiti. Može se okrenuti prema Bogu vjerom koja se natopila ljubavlju prema Bogu i prema ljudima, braći. Ivan također na drugom mjestu veli: »Nemojte se više čuditi, braćo,... Mi znamo da smo *prešli iz smrti u život,* jer ljubimo braću« (1 Iv 3, 13—14).

Mnogi su od nas u tijeku svoga života prošli kroz razdoblja zabluda, raskalašenosti i propusta u odnosu na Boga. Ako slušamo Kristovu riječ, možda se u zadnjem trenutku svoga života možemo izvući iz svog smrtnog stanja, čak *izbjeći suđenje.* Na zadnjem Sudu Kristova riječ će nas suditi ako smo njegovu riječ odbili. Ali ako smo je prihvatili, neće nam se suditi, jer smo slušali onoga koji nije došao suditi, nego spašavati (Iv 12, 47).

Ova je Isusova izjava tako neobična da je morao svojim slušateljima kazati: *Ne čudite se tomu!* Potom im otkriva drugu čudnovatost, još čudesniju: uskrsnuće svih mrtvih, tjelesno oživljavanje mrtvih, svih onih *koji su u grobovima.* Isus tvrdi: *Dolazi čas,* ali ne dodaje kao gore: *I već je tu.* Jer je uskrsnuće svih ljudi određeno za kraj svijeta. Ali je već sada počelo u osobi Isusa Krista. Na *njegov glas,* pokoravajući se njegovu znaku, *izići će* iz grobova oni *koji su činili dobro,* pokoravali se njegovoj riječi, oživjet će *na uskrsnuće života.* Bili su tu i ranije po svojoj vjeri, ali sada ulaze u taj život sa svim svojim bićem, u punom svjetlu, u slobodi koja više neće biti sputavana ropstvom smrti i grobova.

Sveti Ivan doziva nam u pamet dva ročišta našeg uskrsnuća. Ponajprije ovozemno razdoblje koje je maglovito: »Ljubljeni, sada smo djeca Božja, a što ćemo biti, još se nije očitovalo«, Potom opisuje drugo razdoblje, nebesko: »Ali znamo da ćemo biti njemu slični kad se to očituje, jer ćemo ga vidjeti onakva kakav jest« (Iv 3, 2).

Ništa neobično da nam susret sa smrću unosi u dušu tugu i tjeskobu. Ulazimo u noć, u nepoznanicu. Ali osluškujemo Isusov glas što je proparao grobnu tišinu, čini nam da se i u grobu razdanjuje, nazrijevamo kroz mrak njegovo svjetlo. Utješimo se stalnošću što imamo Spasitelja koji nas vodi, i koji je došao samo zato k nama da nas izbavi.

---

48. JA ĆU GA USKRISITI U POSLJEDNJI DAN

Iv 6, 37—40; Br. 138

»Izgubismo« nekoga od svojih. Bolan je to »gubitak«. Možda smo već za vrijeme njegove bolesti uzdisali: »Sve je izgubljeno«. Riječi »izgubismo«, »izgubljen je« upotrebljavamo redovito u vezi sa smrću. Upotrebio ih je i Isus u Evanđelju, ali u obratnom smislu. O sebi je rekao pri susretu sa Zakejem, carinskim starješinom, grešnikom, a kasnije obraćenikom: »Sin je čovječji došao da traži i spasi što je propalo« (Lk 19, 10), što je izgubljeno. U predvečerje svoje smrti kliče Isus pred svojim Ocem: »Ne propade (nije izgubljen) ni jedan od onih koje si mi dao« (Iv 17, 12). Priču o izgubljenoj ovci ovako završava: »Tako neće ni vaš Otac nebeski da se izgubi ni jedan od ovih malenih« (Mt 18, 14).

Čitamo u Ivanovu Evanđelju: *»Siđoh s neba ne da vršim svoju volju, nego volju onoga koji me posla. A ovo je volja onoga koji me posla: da ništa od svega što mi je dao ne izgubim ,nego uskrisim to u posljednji dan.«*

Očeva i Sinovljeva volja izvire iz ljubavi koja ulijeva hrabrost u naše ufanje. Ne želi ni Isus ni njegov Otac da se izgubi i jedan od njegovih učenika.

Još nismo sve rekli. Isus ne ostaje pri negaciji »*da ne izgubim*«. Mi smo nekako skloniji gledati u svoj spas s negativne strane: trudimo se da izmaknemo nesreći i zlu. No to još nije kršćanski govor. Jer Isus nakon izjave: *da ne izgubim ni jednoga,* odmah dodaje: *nego ga uskrisim u posljednji dan.* Spas je pravog vjernika savršena sreća, zasitan mir. A to je taj *vječni život* koji radije označuje puninu života negoli život bez kraja.

Ne može nam biti dana životna punina ako ne uskrsnemo. Nismo mi anđeli, nekakva duhovna bića. Imamo tijelo. Bog je dušu u tijelu stvorio. Mi smo tijelo, tijelo oduhovljeno. U smrti je ovo najbitnije: gubitak tijela koji se dijeli od duše. Tijelo bez duše nije više moje tijelo, nije više u pravom smislu tijelo. Pretvara se u bezobličnu i raspadljivu tvar. Međutim, moja duša nije stvorena da živi zasebno, sama, kao čisti duh. Duša je po tijelu sticala spoznaju, najplemenitije misli. Čak su i vjerske misli stizale u duh preko tijela. Duša je s tijelom poslovala, ljubila, griješila, trpjela. Prema tome, duša može biti presretna, do kraja ispunjena sobom ako se ponovo sjedini s tijelom, svojim poslužiteljem, svojim sudrugom u radu i zaslugama. Zbog toga Isus veli da će sve ljude po Očevoj volji *uskrisiti u posljednji dan.* Sve ljude! Nije u pitanju nekakva naknada, neki izbor. U pitanju je zahtjev ljudske naravi. Tiče se svih ljudi. Ovo je najviše osporavana nauka, ali je u kršćanstvu najosnovnija i najradosnija.

Pridodat ću još jedno obrazloženje u prilog uskrsnuća. Netko zamišlja tijelo satiračem i tamničarom duše. Nije tako. Duša je preko tijela stupala u dodir s vanjskim svijetom, preko tijela u sakramentima hvatamo vezu s Kristovim čovještvom. Isus je uskrsnuo, a budući da je Bog, on živi u nebu u proslavljenom ljudskom tijelu. Dolično je da i mi u vječnosti boravimo s njim. Kako bismo uopće mogli

biti s njim ako bismo morali zauvijek ostati bez tijela?

Na ovom svijetu stupamo u vezu s ljudima preko tijela. Dušu ne vidimo, uhom je ne čujemo. Sporazumijevamo se međusobno preko riječi, pokreta, usluga, govorom, izrazom lica, smijehom.

Ali i prije uskrsnuća u *posljednji dan* nećemo biti bezimene sablasti, svi po jednom uzorku krojeni, neraspoznatljivi. Nebo smo stekli zaslugama i ljubavlju. Naš će stupanj blaženstva odgovarati stupnju ljubavi u trenutku smrti. Zato i »gole« duše, ako smijem tako reći, tj. duše bez tijela, prepoznat će se po svojoj duhovnoj fizionomiji što ju je ljubav oblikovala. Posebno će se oni koji su se voljeli na ovoj zemlji lako prepoznali u nebu, jer »ljubav nikada ne prestaje« (1 Kor 13, 8). Čestite veze s ove zemlje ostaju i u vječnosti.

Ipak će uskrsnuće ostvariti potpuniju obnovu naše osobnosti. Nebo nije zbirka pojedinačnih sreća. Nebo je kraljevstvo, grad, novi Jeruzalem. Ovaj društveni vid, koji će doprinijeti našoj sreći, iziskuje da u nebu posjedujemo tijelo, obnovljeno i proslavljeno, ali onako vezano uz ljudsku narav kako je Bog zamislio u stvaranju.

Nitko ne smije uobražavati da unaprijed zna kakve su to tajanstvene stvarnosti u nebu. Barem ne u pojedinostima. Glavno je da donekle shvatimo Isusovo obećanje: *Ja ću ih uskrisiti u posljednji dan.*

49. TKO JEDE OVAJ KRUH, ŽIVJET ĆE UVIJEK

Iv ,6 51—58; Br. 139

Sastali smo se da molimo za brata koji nas je ostavio. Najljepša je molitva za pokojnika: misa, a pod misom pričest prisutnih. Ništa neobično za katolike. Ali ne smijemo preuobičajiti samu stvar,

smatrati je jednako vrijednom zapaljenoj svijeći, milostinji ili sličnoj »žrtvici«. Ivanovo Evanđelje uči da je misna žrtva i euharistijska tajna u tijesnoj vezi s tajnom smrti i uskrsnuća ljudi.

Isus izjavljuje: *Ja sam kruh živi koji je s neba sišao.* U istom Ivanovu šestom poglavlju čitamo: Ja sam kruh života« (35); čitamo i ovo: »Kruh je Božji onaj koji silazi s neba i daje život svijetu« (33). Ove izreke sadrže isti smisao. Isus se uspoređuje s kruhom, najosnovnijom hranom. Želi da se s njime ujedinimo u vjeri i pričesti koja je »tajna vjere«. Hranimo se da bismo mogli živjeti. Samo što ovdje nije u pitanju tjelesni i ovozemni život. Ovaj kruh silazi s neba, nosi u sebi život jednak Božjem životu: *Kao što je mene poslao živi Otac, i ja živim po Ocu, tako i onaj koji mene blaguje, živjet će po meni.* Prema tome: *Tko jede ovaj kruh, živjet će uvijek.* Jer ovaj je kruh Isus, a Isus nam prenosi život svog Oca »na nebesima«.

Nemojte misliti da je prijenos božanskog života od Oca na Sina, a Sina na nas po euharistiji, neko prirodno i nužno otjecanje, kao npr. svjetlo što se otkida od sunca ili sok što iz korijena putuje kroz deblo u grane. Između nas i Boga bila je presiječena grana, bio je raskid zbog grijeha. Stoga je bilo potrebno da Isus obnovi vezu između Boga i ljudi. To je izveo svojom žrtvom.

Prikazao se svom Ocu smrću na križu, srušio zapreke što ih je bila podigla smrt i grijeh, te nam tako ponovo otvorio vrata u život. On nam sam to potvrđuje: *Kruh koji ću ja dati za život svijeta tijelo je moje.* Treba razviti ovu zbijenu misao kako bismo je dublje shvatili. Naime: *Kruh koji ću ja dati tijelo je moje,* prikazano kao žrtva da dade *život svijetu.*

Lako nam pada na pamet: kako je Isus mogao pobijediti smrt, a i on je umro? Kako je mogao nama povratiti život, a sam je na križu izgubio život? Morate misliti i na to da se njegova žrtva nije završila na križu ni u grobu. Nadođoše dopune.

Dokazao je svojim uskrsnućem! Tada je svatko vidio da je njegova žrtva smrti bila pobjeda.

U misi ne slavimo samo spomen Kristove muke i smrti. Krist dolazi na oltar pod prilikama kruha i vina, ali ne mrtav. Na oltaru je uskrsli Krist, živi Krist, proslavljeni Krist.

Pričest nas ne ujedinjuje samo sa smrću Kristovom nego također sije u nama sjeme uskrsnuća. Isus izričito izjavljuje: *Tko blaguje tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni; i ja ću ga uskrisiti u posljednji dan.*

Sudjelujući u misi, posebno u pričesti, sjedinjujemo se sa smrću i uskrsnućem Isusovim. Na taj se način kroz nejasnu stalnost svoje vjere susrećemo sa svojim milim pokojnicima koji će jednog dana uskrsnuti u Kristu. Vjerujemo da je bio kršćanin, da je bio vjeran misnoj žrtvi. Stoga i vjerujemo u njegovo i naše uskrsnuće u snazi ovoga životnog kruha. Vjerujemo u »viđenja« u pravom, vječnom životu.

---

50. BIT ĆE JEDNO STADO I JEDAN PASTIR

Iv 10, 14—16

Smrt nam nanosi mnoge nemilosti i jade, ali nas najviše pogađa činjenica što pokojnik iščezava, od nas se odvaja. Smrt nam otimlje one koje volimo, odvodi ih izvan našega svijeta. Najtužniji je osjećaj gledati u stvarnosti kako malo po malo odlaze naši suvremenici, prijatelji iz djetinjstva, iz školskih klupa. Sve više i više osjećamo se osamljeni, čini nam se da smo ostaci pokoljenja koje vene.

Isus nam se u Evanđelju predstavlja kao dobri Pastir koji sakuplja svoje ovce. Sveti Luka opisuje pastira (15, 3—7) koji traži ovcu i vraća je na svojim ramenima, jer izgubljena ovca lako crkne od

gladi ili je rastrgnu krvoločne zvijeri. Kako vidite Isus skuplja ovce u svoj tor. Sveti Ivan reče da: »Isus ima umrijeti za narod, i ne samo za narod nego da i razasutu djecu Božju privede k jedinstvu« (11, 51—52).

Isus izjavljuje: *Ja dajem život za ovce.* Daje život za njih, ali im u isto vrijeme daje, ulijeva svoj život: »Ja sam došao da ovce imaju život, da ga imaju u izobilju« (10, 10). Svojom žrtvom nije samo ispaštao za naše grijehe nego je i oživljavao, obnavljao.

Nije hranio svoje učenike samo euharistijskim kruhom (Iv 6, 53) nego ih i riječju hrani, jer ovdašnji život otpočinje vjerom (6, 29). Njegove ovce »slušaju njegov glas« (10, 3), jer *on pozna svoje ovce i njegove ovce poznaju njega.* Između njih i njega postoji uzajamnost, prijateljsko i međusobno upoznavanje. U Bibliji upoznavanje uvijek uključuje prijateljstvo i dijalog ljubavi.

Ovo nas ohrabri u smrtnoj tuzi, ovo nas vodi krgz smrtni mrak. Lijepo reče Psalmista: »Gospodin je pastir moj ... Pa da mi je i dolinom smrti proći, zla se ne bojim, jer ti si sa mnom. Tvoj štap i palica tvoja utjeha su meni« (Ps 23).

Sve se ovo odnosi na prave Isusove učenike koji žive u njegovu ovčinjaku i koji su se za vrijeme Isusova ovozemnog života ravnali po njegovoj riječi i slušali ga. Hranili su se i jačali euharistijom koju im je velikodušno nudio. No što se događa s ostalim ljudima? S onima koji su, čini se, živjeli izvan Crkve, izvan njezine nauke i njezina života. Mogli bismo se teško zabrinuti zbog njihove sudbine kad ne bismo poznavali drugi dio Evanđelja. Kad je Isus završio govoriti o svojim ovcama, nastavio je: *Imam i drugih ovaca koje nisu iz ovog ovčinjaka, i njih mi treba dovesti.* Vjerojatno je Isus ovim riječima prvotno mislio na ovčinjak Židova koji su očekivali Mesiju. Jednom je rekao da je »poslan ovcama Izraelova doma« (Mt 10, 7). Ostale su ovce u ono doba spadale među pogane. I njih treba pronaći jer Bog »hoće da se svi ljudi spase i dođu do potpune spoznaje istine« (1 Tim 2, 4). Spašene mogu biti jedino po Kristu jer »izvan njega nema spasa« (Dap 4, 12). Poslije Isusova uzlaska na nebo apostoli su po Isusovu nalogu prenosili Evanđelje i među pogane jer nema više razlike između Židova i pogana (Gal 2, 28; Kol 3, 11). Svi će ljudi biti *jedno stado* jer Isus mora donijeti spas do na »kraj zemlje« (Dap 13, 47).

Svi bi se ljudi morali spasiti. Ali kako je mogao stići spas do ljudi koji su živjeli prije Isusa, koji možda nisu nikada čuli za tu mogućnost? Ivan nam u Evanđelju veli da je »Riječ«, tj. Isus, Očevo svjetlo i istina koja »obasjava svakog čovjeka koji dolazi na ovaj svijet« (Iv 1, 9). Onda možemo zaključiti da su i ljudi koji su živjeli prije Isusa, ili koji žive izvan Crkve, »koji nisu od ovog ovčinjaka«, bili ipak u mogućnosti *čuti njegov glas* na taj način što su se pokoravali svojoj savjesti, što su iskreno tražili istinu, što su bili na usluzi braći ljudima.

Ni s njima nismo u smrti razdvojeni. Naprotiv, smrt je porušila brane, te vidljive zapreke što nam natjeraše tugu u srce. I sada više ne bi bilo zapreke da budemo skupa: *Jedno stado i jedan pastir.*

51. JA SAM USKRSNUĆE
Iv 11, 17—27; Br. 140

Susret Isusa i Marte prilikom Lazarove smrti veoma je prilagodljiv prigodi što je i nas okupila. Razvio se razgovor između Isusa i Marte. U ovoj je obitelji iz Betanije, kod dviju sestara, Marije i Marte, i njihova brata Lazara, Isus često bio ugošćen. Rado se u iskrenom, gorljivom prijateljstvu odmarao kod njih poslije brojnih napada i nerazumijevanja.

Međutim je Lazar umro upravo kada Isus nije bio blizu. Marta mu *pođe u susret,* upravi mu riječi što dokazuju njezino povjerenje u Isusa koji je ozdravio mnoge bolesnike i ublažio nebrojene nevolje: *Gospodine, da si bio ovdje, brat moj ne bi bio umro.* Nije to bio prigovor na Martinim usnama, samo jad. Zar ne čitate u tim riječima klicu naših pobuna što nas satiru kad nam smrt otme dragu osobu? Mi se žalimo govoreći: Zar Bog nije mogao, zar nije morao spriječiti sve ovo? Što bismo mi htjeli? Proglasiti Boga svojim »servisom«, uredom za usluge? Zar bismo htjeli da nam Bog dokine sva životna iskušenja, da zaustavi umiranje nama dragih osoba dok smrt kosi po redu čak mnoge preuranjeno?

Unatoč svojoj boli, usprkos Isusovoj odsutnosti Marta ne gubi neslomivu nadu iako ne zna točno što će biti: *Znam što god zaišteš od Boga dat će ti.* Isus odgovara neposredno i odlučno bez obećanja: *Uskrsnut će brat tvoj.* Marta odvrati onako kako su u ono doba svi vjerni Židovi vjerovali: *Znam da će uskrsnuti o uskrsnuću u posljednji dan,* kad ustanu iz grobova svi ljudi. Istinsko ispovijedanje vjere. Pripazite na izraz: *Ja znam.* Ali to nije bilo dostatno Isusu. Takva je vjera predaleka, preopćenita. Marta bi morala uvidjeti da će Lazarovo uskrsnuće biti Isusovo djelo, djelo njezina prijatelja koji sada s njom razgovara. Nije dostatno vjerovati općenito, apstraktno, u *uskrsnuće.* Potrebno je vjerovati u zamjetljivu, živu osobu, u Isusa. On je izvor uskrsnuća. U više je navrata ponavljao: »Tko u mene vjeruje, ja ću ga uskrisiti u posljednji dan« (Iv 6, 39. 40. 44. 45). Isus u ovoj prigodi upotrebljava divotan izraz kakav ne nalazimo ni u kojem dijelu Evanđelja: *Ja sam uskrsnuće i život.*

Isus nije samo djelitelj uskrsnuća i života, on je osobno uskrsnuće i život. Riječ uskrsnuti upotrebljava se i za nekadašnje slučajeve kod proroka i evo sada u slučaju Lazara. Ali su sva ova uskrisivanja tek najava budućeg uskrsnuća. Ova su uskrisivanja veoma blijede slike jer će svi ovi uskrisivani opet

umrijeti. Jedino je Kristovo uskrsnuće jedinstveno uskrsnuće. jer »Krist koji je uskrsnuo od mrtvih više ne umire« (Rim 6, 9). Iz njega izviru sva ostala.

Isus je uskrsnuo kao naš uzor. Svi ljudi će uskrsnuti u njemu i po njemu. Eto, što nam je želio tako neobično dozvati u pamet kad je rekao: *Ja sam uskrsnuće i život.* Potom nastavlja: *Tko u mene vjeruje, ako i umre, živjet će.* Vjerovati u uskrsloga Isusa znači prianjati uz njega, sudjelovati u njegovu uskrsnuću.

Odgovorimo Isusu onako kako je rasplakana Marta nad mrtvim bratom odgovorila: *Da, Gospodine! Ja vjerujem da si ti Krist, Sin Božji, onaj koji dolazi na svijet.* Tada će se i u nama pojaviti živa, zamjetljiva i izravna vjera, koja će nam pomoći da svladamo svu tjeskobu što nam je smrt nadahnjuje.

52. LAZAROVO USKRSNUĆE

Iv 11, 32—45; Br. 141

Ako kršćani vjerno slijede »Credo« svog krštenja i izjave u nedjeljnim misama, vjerovat će u »uskrsnuće tijela« (Apost. Vjerovanje) i očekivat će »život budućega vijeka« (Nicejsko Vjerovanje). Kršćani doista u to vjeruju. Ali ne kao u neku ljupku ili tek moguću pretpostavku, nego kao u pravu stalnost koja ih hrabri u susretu sa smrću.

Znači il to da je smrt bezvrijedan prijelaz, pa se ne moramo bojati smrti, a još manje zbog nje plakati? Zaista, čuo sam od neustrašivih kršćana kako bi kršćanski pogrebi morali biti puni radosti, cvijeća i alelujskih poklika. Ipak bi to bilo okrutno za pokojnikovu rodbinu, a ne bi bilo ni u skladu s vjerom. Pretpostavljamo da su pokojnici bili grešnici Prema tome moramo najprije za nijh moliti, a ne preuranjeno radovati se nad njihovom smrću. Bili

oni ne znam kako veliki sveci, ne smijemo brkati pogreb s kanonizacijom.

Vjera nas uvodi u Božje istine, ali ne smijemo izgubiti ljudske osjećaje. Krist nam je dao primjer kad je uskrisio Lazara. Zna da će Lazara uskrisiti. Evo i dokaza. Prije nego mu je zapovijedio: *Iziđi van*, rekao je: *Oče, hvala ti što si me uslišao. Ja sam znao da me svagda uslišavaš.* Premda je bio uvjeren u ostvarivanje čuda, ipak blizu groba *duša mu zadrhta.* Evanđelist čak ponavlja: *Isus, ponovno potresen dođe ka grobu.* Kad mu pokazaše grob, *Isus zaplaka. Nato Židovi govorahu: Gle, kako ga je ljubio!*

Isus je pravi Bog, zna da ga Bog *svagda uslišava* i da će njega samoga osobno jednom uskrisiti (Heb 5, 7). Ali je Isus istodobno i pravi čovjek. Dijeli s ljudima sve nevolje. Njemu je sve poznato: umor (Iv 4, 6), glad (Mt 4, 2), divljenje (Mt 8, 10), čuđenje (Mk 6,6), srdžba (Mk 3, 5), uzrujanost (Iv 11, 33; 13, 21), žalost, tjeskoba i strah pred smrću (Mt 26, 37).

Isus je plakao. Evanđelisti nam javljaju da je samo dva puta plakao: gledajući Jeruzalem, predviđajući njegovo razaranje. Plakao je jer mu je to domovina i jer ju je volio (Iv 11, 11). Zatim kad je vidio drugu Lazarevu sestru Mariju u suzama, i sam se u duši potresao, zaplakao (Iv 11, 33). Poslanica Hebrejima (5, 7) dojavljuje nam kako je Isus »prikazivao molitve i prošnje s jakim vapajima i suzama«.

Zar ćemo mi biti manje ljudski od svog Učitelja? Naša vjera, kako god bila jaka, još uvijek je manje stalna od njegova božanskog znanja. Smijemo li onda u ime svog vjerovanja zabraniti plač na groblju? Sveti Pavao nam poručuje: »Ako se samo u ovom životu uzdamo u Krista, najbjedniji smo od svih ljudi! Krist je uskrsnuo od mrtvih. On je prvenac mrtvih« (1 Kor 15, 19—20). S tog nam stajališta vjera i nada moraju stišavati tugu.

Ali vjera i nada ne smiju ugušiti tugu niti poništiti našu ljubav. Naprotiv! Vidjeli ste kako je

Isus podijelio žalost sa svojim prijateljima, Marijom i Martom, plakao je za Lazarom jer ih je sve troje volio. Pavao je Rimljanima (12, 15) preporučio bratsku ljubav i gostoljubivost ovim riječima: »Veselite se s onima koji se vesele. Plačite s onima koji plaču«.

Budimo vjerni i puni nade. Vjerujmo u uskrsnuće mrtvih, očekujmo ga puni povjerenja. A do tada nemojte se stidjeti suza što ih lijete za svoje prijatelje, što ih prolijevate sa svojim prijateljima.

53. AKO ZRNO UMRE, DONOSI OBILAT ROD

Iv 12, 24—28; Br. 142

Ove su Isusove riječi dragocjena pouka o njegovoj smrti, kao i o smrti kršćana. Izrekao ih je prije negoli je izdahnuo na križu. Bilo je to na Cvjetnicu. Ulazio je u Jeruzalem uz klicanje mnoštva. Neki Grci, skloni židovskoj vjeri, dođoše na proštenje u Sveti grad. Zapitkivahu gdje bi mogli susresti tog čarobnog čovjeka. Isus dobro zna da će se njegova Crkva naskoro protegnuti do grčkog žiteljstva, do obrazovnog svijeta. Zna da će taj *»uspjeh«* postići isključivo cijenom smrti. Kratkom prispodobom osvjetljuje zakon duhovne plodnosti: *Zaista, zaista, kažem vam: ako pšenično zrno, pavši na zemlju, ne umre, ostaje, samo; ako li umre, donosi obilat rod.*

Naravno, smrt sama u sebi ne može biti izvor života. *Ako zrno padne u zemlju i umre,* neće biti od njega roda. Do kraja će izginuti. Upravo tako mi zamišljamo smrt: kraj, uništenje, potpun gubitak. Međutim nas Isusova poredba o sjemenu navodi na drugu misao. Božjim nacrtom i Božjom odlukom smrt je uvjet života, smrću se otvaraju vrata uskrsnuća. Smrt nam izgleda prinudna i ropstvo (Rim 6,

16—23), ali u stvari je ona oslobođenje. Zrno, čini se, umire u zemlji, ali ono razbija svoju ljusku, prsne u mnoštvo novih sjemenki, živih sjemenki, razvija se u klas.

A kako ćemo odgovoriti nevjernima na pitanje: Na koji će način mrtvi uskrsnuti i u kakvom tijelu? Pavao odgovara: »Bezumniče! Ono što ti siješ ne oživljuje ako ne umre (1 Kor 35, 36). Ovaj zakon smrti, ovaj put prema uskrsnuću i istinskom životu vrijedi najprije za Isusa budući da njegova smrt spašava sav ljudski rod. Vrijedi i za naše mrtve i za nas. Našim očima nestaše, uzemljili se kao pšenično zrno, ali njihova smrt može biti (ako su zavrijedili) korak u mnogo krepkiji i plodniji život. U mnogim je obiteljima smrt oca, majke odjeknula poput neizlječive ruševine. Kasnije se malo po malo osjeti da su oni bolji savjetnici, zaštitnici, posrednici negoli onda kad su bili živi. Mala Terezija iz Lisieuxa najavila je pred smrt da će provoditi vrijeme u nebu čineći dobro na zemlji. Održala je riječ.

Smijemo li držati da je svačija smrt plodna? Imajte na umu da je prispodoba o zrnu u zemlji samo usporedba, a ne nekakav dokaz. Zrno što se raščini u zemlji *donosi plod* u snazi prirodnog postupka, nužnog razvitka. Ako je spas ljudi izveden Isusovom smrću, bilo je zato što je ta smrt prikazana slobodno, iz ljubavi. Zato je žrtva i zaslužna. Vrijedi i za smrt kršćanina. Zbog toga Isus poredbu o zrnu popunja i na nas primjenjuje: *Tko ljubi svoj život, izgubit će ga. Svoj život ljubi,* tj. živi sebično, neće biti na usluzi Bogu i braći ljudima. Zato će *izgubiti svoj život.* Kako bi i mogao biti pouzdan i plodan život ako je njegov završetak bio kraj sebičnosti? *A tko mrzi svoj život na ovome svijetu, sačuvat će ga za život vječni.* Odricanje i uslužnost dokazuju slobodu, ljubav i puninu. To je *vječni život* koji je već otpočeo.

Vječni život! Kako ćemo ga zamisliti, kako željeti? Isus ga veoma jednostavno izražava: *Ako tko hoće služiti mi, neka ide za mnom;* neka bude moj učenik, moj nasljedovatelj. *Gdje sam ja, ondje će biti i moj sluga.* Vječni je život nebo. To znači biti s Isusom, kako je obećao dobrom razbojniku na Kalvariji: »Zaista ti kažem, danas ćeš biti sa mnom u raju« (Lk 23, 43; Iv 14, 3).

Razumljivo je zašto su ovi evanđeoski tekstovi bili upotrebljeni na misi za mučenike. Mučenici su slijedili Isusa korak po korak do žrtve svoga života. Možemo li mi ovaj tekst primijeniti na mnoge osrednje kršćane među koje i mi spadamo? Da! Mnogi među nama izgledaju s vanjštine svakodnevni, osrednji ljudi, ali su u sebe utkali skromni svagdanji heroizam spojen s ljubavlju. Još nešto. Isus može u zadnjim trenucima umiranja otvoriti oči onima koje poziva k sebi, poduprijeti ih milošću, tako da baš u tom trenu izvrše čin najvećeg odricanja od svijeta. Zar pod misom ne osjećate da se Krist prikazuje kako bismo i mi sebe s istom žrtvom prikazali Bogu?

Pomolimo se danas da ovaj koga polažemo u zemlju kao *pšenično zrno* ugleda svoj život u Isusovu društvu. Možda se hodajući za Isusom ponekad i spotaknuo na svom putu, ali neka ga primi u vječni život.

Isus je pred smrt uzdisao: *Duša mi je sada potresena.* I on je pravi čovjek, pa nije čudo što je uzdrhtao, što bi gotovo uzmaknuo. U jednom trenu zazvao je Oca da ga poštedi, da ga oslobodi »čaše« (Mk 14, 36). Hitno se ispravio; prihvaća odluku Oca. Smrt će biti duboko poštovanje iskazano Bogu i radi toga će spasiti ljude: *Oče, proslavi Ime moje.* Otac je odgovorio: *Proslavio sam.* Naročito čudesima što ih je Isus činio, istinom što ju je za vrijeme kratkog života očitovao. *Proslavio sam i opet ću proslaviti.* uskrsnućem i širenjem Crkve pobudama Duha Svetoga. Da! Smrt je obećanje, smrt je nada: *Zrno pavši na zemlju ako umre, donosi obilat rod.*

54. PUT, ISTINA, ŽIVOT

Iv 14, 1—6; Br. 143

»Ja sam put, istina i život«. Ovo su oproštajne riječi upravljene učenicima nekoliko sati prije smrti. Otkrio im je Judinu izdaju (Iv 13, 21—30), Judin odlazak (31—33), Petrovo odreknuće (36—38). Zbog toga su bili veoma nespokojni, kao i mi pred neminovnom smrću voljene osobe. Ali ih tješi: *Neka se ne uznemiruje srce vaše.* Počujmo, dakle, za svoju korist ohrabrive Isusove riječi.

Vjerujte u Boga, i u mene vjerujte. Vjerujte u Boga, ali to još nije sve iako je potrebno. Bog nam možda izgleda dalek, zato je potrebno vjerovati u Krista. I Krist je Bog, svemogućan. On je i naš brat, najbliži rod koji s nama suosjeća.

U kući Oca moga ima mnogo stanova. Da nema, zar bih vam rekao: Idem pripraviti vam mjesto? Mnogi shvaćaju ove riječi kao da u Očevoj kući postoje razna boravišta, neki misle da ovo treba uzeti kao različite načine kršćanskog života ili raznovrsne stupnjeve blaženstva u nebu. Vjerojatno je najtočnije ovo: Očeva je kuća otvorena cijelom svijetu jer Bog »hoće da se svi ljudi spase« (1 Tim 2, 4).

Kad odem i pripravim vam mjesto, ponovno ću doći i uzeti vas k sebi, da i vi budete gdje sam ja. Ne zamišljajmo, stoga smrt kao mučan pad u nedostižne mračne bezdane. Isus će doći po nas da zauvijek budemo s njime.

Kako nas sve ovo pridiže! Isus nastavlja: *Kamo ja odlazim, znate put.* Nato Toma, tražeći jasnoću i stalnost, protuodgovara: *Gospodine, ne znamo kamo odlaziš.*

Dobro nam je poznat Isusov odgovor. Danas bi nas morao dirnuti ,umiriti u našim nemirima: Ja sam Put, Istina i Život! Isus je jedini Spasitelj (Dap 4, 12). Isus je *Put!* Tim je putem krenuo naš pokojnik. Isus je *Istina!* Otkrio ju je naš pokojnik ulazeći u smrt, a izlazeći iz mraka i čovječjih sumnja.

Isus je *Život!* Otkrio se pokojniku čim je izdahnuo. Ne znam kako da je bio bijedan i slab, ako je vjerovao, usnuo je u Kristu (1 Kor 15, 18), umro je s Gospodinom (Rim 6, 8), umro je u Gospodinu (Rim 14, 8).

Slijedio je *Put,* otkrio *Istinu,* ušao u *Život.*

55. HTIO BIH DA BUDU GDJE SAM JA

Iv 17, 1—3. 24—26; Br. 144

Svi su kršćani uvjereni da treba moliti za umiruće kako bi se pobjedonosno probili kroz najpogibeljnije iskušenje, kroz smrt. Vjeruju također u molitvu za mrtve da bi što hitnije pristupili kraljevstvu čista svjetla i potpune radosti.

Danas smo se sastali da molimo za onoga koji nas je ostavio. Vrijedi li moliti za onoga koji je otišao u nepoznati, tajnoviti drugi svijet? Nemojte se smućivati takvim nemirima. Isus je nekoliko sati prije svoje smrti molio za nas.

Na početku molitve zaziva Oca za samoga sebe: *Došao je čas!* U Kani je odgovorio svojoj majci: »Moj čas još nije stigao« (Iv 2, 4). Sada je već dostatno ljudima otkrio Oca poukama, čudesima, cijelom svojom osobom, te je *čas došao* da dovrši najvišu žrtvu smrću na križu, ali i uskrsnućem. U tom smislu moli Oca: *Proslavi svog Sina.* Nije ovo krik taštine ni sebeljublja jer odmah dodaje: *Da tvoj Sin proslavi Tebe.* Nisu, dakle, u pitanju međusobni odnosi Oca i Sina, nego Kristova spasiteljska žrtva kojom u isto vrijeme slavi Oca i izbavlja braću ljude jer želi: *dati vječni život svima koje mu je dao Otac.*

Ne predočujte sebi vječni život u čarolijskim slikama. Imamo jednostavnu, veoma blistavu definiciju: *A ovo je vječni život: spoznati tebe jedinog*

pravog Boga, i onoga koga si poslao, Isusa Krista. »Spoznati« nema ovdje teoretski, školski smisao. Ova je spoznaja prožeta ljubavlju, a završava u sjedinjenju. Isto je izjavio sveti Ivan: »Tko ne ljubi, nije upoznao Boga, jer Bog je ljubav« (1 Iv 4, 8). Doista, Bog je za nas tajanstven, teško spoznatljiv, ali veli Isus: »Tko je vidio mene, vidio je Oca« (Iv 14, 9). Tko upozna Isusa, koga je Otac poslao, upoznat će pravog i *jedinog Boga.* To je već *vječni život* u zametku; još nejasan, ali stvaran. Koje li sreće kad kršćanin umre u toj nadi! Grešan je i slabašan, ali pun povjerenja.

Završetak se Isusove molitve tiče izravno nas. Pred svoju smrt Isus je molio za nas, misleći i na našu smrt. S kakvom stalnošću Isus vapije: *Oče, hoću da i oni koje si mi dao,* oni, koje je Otac privukao dajući im milost da budu Isusovi učenici, *budu gdje sam ja, da i oni budu sa mnom: neka gledaju moju slavu koju si mi dao.* Jeste li opazili izraz »hoću«? Nigdje ovako zahtjevno ne govori Isus u Evanđelju. Što hoće? Da mi budemo s njime. Isus će umrijeti, zaslužit će smrću, ispunjenom ljubavlju, ulazak u slavu, ali ne želi biti jedini između ljudi koji tamo ulazi. Hoće da svi njegovi budu zajedno s njim. Naša se sreća sastoji u tome da budemo *sa* Isusom. Mogli bismo bez pretjerivanja reći da niti Isusovo blaženstvo ne bi bilo cjelovito kad ne bi bili s njime i oni koje mu je Otac povjerio da ih spasi. Jer je došao spasiti sve ljude (Iv 3, 16—17). Njegova se slava ne krije u nekom osobnom, ponositom trijumfu. Njegov je trijumf: uzići u nebo kao voditelj svih vjernih koje je otkupio (Ef 1, 21—23).

Isus završava svoju molitvu izričući ono što je bila svrha njegova utjelovljenja, njegova života na zemlji, njegove smrti: *Da ljubav kojom si ti mene ljubio bude u njima — i ja u njima.* Savršena i uzajamna spoznaja, duboka i vječna ljubav, cjelovita i nerazdjeljiva. Eto, to je *život vječni* što ga Isus želi izmoliti od svog Oca u trenutku kad je krenuo prema Kalvariji. Zar biste mogli i pomisliti da bi takva molitva, upravljena Ocu za nas, mogla biti neuslišana? Ujedinimo se u punom pouzdanju s Isusovom molitvom.

56. DO ISUSOVA KRIŽA

Iv 19, 17. 18. 25—30

Može biti bolna i tjeskobna smrt našeg prijatelja, brata: može nam se i naša smrt učiniti bezizlaznom stazom, ali duša nam se smiruje dok čitamo povijest Isusove muke. Njegovo je umiranje primjer i vodič. Mnogi su sveci u zadnjim časovima svoga života tražili da im se čitaju isječci iz Isusove muke. U tome se smislu na našim ljesovima nalazi križ, a vidimo ga i na našim grobovima.

On noseći svoj križ uziđe na mjesto. Ostali evanđelisti izvješćuju da ga je neko vrijeme zamijenio Šimun iz Cirene. Budući da je Krist dragovoljno prihvatio smrt, nosio je križ neko vrijeme sam, a i zato jer je po ondašnjem rimskom zakonu svaki osuđenik morao nositi svoj križ. Uostalom, rekao je Isus: »Ako tko hoće ići za mnom, neka se odreče sama sebe, neka uzme svaki dan svoj križ i neka me slijedi« (Lk 9, 23). Izgleda li ti tvoj križ težak, sjeti se Isusa koji je svoj križ nosio da nam pokaže dobar primjer.

Isus nije sam na križu. Uokviren je s dva raspeta čovjeka. Jedan će čuti obećanje da će istog dana biti s Isusom u raju. Bilo je i nekoliko osoba blizu križa. Nisu ga baš svi napustili. Bile su neke žene koje su suosjećale s njim, bila je njegova majka i blizu nje *učenik koga je ljubio Isus.* U smrtnoj borbi velika je utjeha ako su kraj nas oni koje volimo.

Marija je stajala pod križem. Ljubila i šutjela. Tko je ikada trpio, shvatit će koliko je Marija trpjela. A ne zaboravimo da ona i nas razumije. Ne samo

zato što je puna bolnog iskustva, ne samo zato što je majka koja svakoga shvaća nego i zato što nam je nju Isus u zadnjim časovima, preko ljubljenog učenika, povjerio. Preko Ivana koji je pralik svih onih koji budu do kraja svijeta Mariju uzeli za majku. Isus nije tražio drugog načina da pruži majci podršku koja će ostati sama. Pobrinuo se da joj priskrbi sinove, sve one učenike koji će na sebi ostvariti njegovu poruku: *Ženo, evo ti sina.* Zatim reče i učeniku: *Evo ti majke! I od tog je časa učenik uzme u svoju kuću.* Veoma jednostavne, ganutljive riječi. Naročito zato što je u pitanju učenik, Ivan evanđelist, »koga je Isus ljubio, koji se na večeri bio naslonio na Isusove grudi« (Iv 21, 20). Od tog je dana cijela Crkva proglasila Mariju svojom majkom. Sjećajući se njezinih boli na Kalvariji, a i njezine hrabrosti, zazivamo je: Utjeho žalosnih.

Kada se Isus oprostio od svojih najmilijih, najbližih, zavapi: *Žedan sam.* Žeđa je česta i užasna pojava kod umirućih, posebno kod Isusa koji je pri bičevanju i raspinjanju izgubio mnogo krvi. *Žeđan sam!* Prisutni vojnici pružiše mu ocat. Tada izdahnu rekavši: *Svršeno je!* Viknuo je poput marljiva ratara koji je završio nadnicu, poput svećenika koji je savjesno izvršio sve obrede. Sveti Ivan nam je zabilježio i ovu Isusovu riječ: »Nitko mi ne može moj život oduzeti, nego ga ja sam od sebe dajem« (Iv 10, 18). Zato Ivan objavljuje njegovu smrt riječima: *Predade duh.*

Opis Isusove smrti zrači svježinom i dubokim mirom. Teško nam je sačuvati takav mir kad je smrt u obitelji. Napast nas nagoni da se bunimo, da Bogu prigovorimo kako je okrutan i nepravedan. Ako priprosti ljudi ne umiju svoju smrt prikazati kao dragovoljan dar, pokušajmo to mi učiniti. U početku »Bog nije stvorio smrt« (Mdr 1, 13). Grijehom se ušuljala u naš život.

Ali što po sebi izgleda gubitak i razaranje, može u snazi ljubavi postati žrtva što izvabi na nas blagoslov i mir. To i jest najdublji smisao mise koju prikazujemo. U misi se Krist prikazuje kao žrtva neograničene vrijednosti. Pripojimo svoju ljudsku i opravdanu bol Isusovoj žrtvi, tako da naša žrtva postane njegova. Potom možemo, kao i on pred Marijom, zavapiti: *Svršeno je!* Na taj način od svoje patnje i gubitka otvaramo sebi izvor mira kada se uskladimo s Božjom voljom. Doprinosimo spasu i sreći svih ljudi.

57. NEKA BUDE HVALJEN BOG
Ef 1, 3—5

Poziva nas sveti Pavao da budemo zahvalni: *Bogu, Ocu Gospodina našega Isusa Krista.* Otkuda nam hrabrosti da kažemo Bogu »hvala« zato što je ucvilio jednu obitelj? Oduzeo im dijete koje im je obećavalo obilnu radost, nosilo u sebi mnogo nade! Biblija nam pripovijeda o čovjeku iz najstarijih vremena, o Jobu. U mnogobrojnim je nevoljama izgubio ne samo imovinu nego i djecu. Žena ga posavjetova da prokune Boga, ali Job odgovara: »Bog dao, Bog oduzeo, neka je blagoslovljen Gospodine« (Job 1, 21). Pavao ne zahtijeva od nas toliki heroizam, ali nas ipak poziva da zahvalimo Bogu jer Bog gleda preko naših sadašnjih nevolja. Kad je Pavao tako govorio, nalazio se i on u sličnom škripcu. Ležao je u okrutnom zatvoru. Bio je zatvorenik, u okovima, predložen za smrtnu kaznu. Sputan sav njegov apostolski rad.

U takvim okolnostima Pavao kliče: *Neka bude hvaljen Bog.* Samo Bog vidi ishod iz njegovih nevolja. Razmišlja o Božjem nacrtu, divi mu se: Bog nas je *obasuo svakovrsnim duhovnim darovima s neba u Kristu.* Kad kaže »s neba«, ne misli time reći da će naše ovozemne patnje biti zamijenjene već ovdje nebeskim radostima. Želi samo naglasiti da su od Krista ovi *duhovni darovi.* Svojim će uskrsnućem, ulaskom na nebo pokazati pobjednički da je

sva sreća u nebu. Ovako potanko objašnjava: On nas *u njemu sebi izabra prije nego je stvorio svijet, da ljubavlju postanemo sveti i neporočni u njegovim očima.* Ova se misao bez sumnje odnosi na naše krštenje jer po krštenju živimo *u Kristu.* Krštenjem smo proglašeni Božjom djecom, Isusovom braćom, dijelovima Kristova Tijela. Još više, svaki je od nas »drugi Krist«. Poziva nas da budemo *sveti i neporočni u njegovim očima.* Nažalost, priznajmo da smo se iznevjerili ovom pozivu. Nismo ni *sveti* ni *neporočni.* Ali je sveto i neporočno ovo dijete pred nama. Bog ga je uzeo k sebi u nepovrijeđenoj svetosti njegova krštenja.

Bog nas je *preodredio dobrohotnom odlukom svoje volje za svoje sinove posredovanjem Isusa Krista.* Bog dovršava na nama svoj nacrt, ali mi to slabo prihvaćamo. Ako smo dobri vjernici, moramo vjerovati da sve što Bog čini i dopušta čini iz ljubavi i dobrote. Znate i sami da »Bog nije stvorio smrt« (Mdr 1, 13).

Ne, ne! Bog nam ne prigovara što plačemo, samo nas poziva da, unatoč žalosti, pokušamo shvatiti svjetlom vjere kako je ovo dijete, koga smo suzama oblili, pozvano u slavu i sreću neba. Čvrsto vjerujemo da je ovdje neprevarljiv nacrt Božje ljubavi. Vjerujemo i to da ovo dijete, koje nas je preteklo polaskom u nebo, može sve nas savjetovati, štititi i nadahnuti. Susrest ćemo se s njime jednog dana. To nas, iako kroz suze govorimo, ipak tješi da možemo klicati: *Neka je hvaljen Bog, Otac Gospodina našega Isusa Krista!*

58. BOG ĆE OTRTI SVAKU SUZU
Otk 7, 9—10. 15—17

Često zamišljamo Ivanovo Otkrivenje kao knjigu što ulijeva strah, što opisuje samo nesreće i razaranja. Ipak bi nas poruka o otiranju suza mogla ohrabriti u tuzi koja nas smućuje. Nekada su propovjednici spominjali maleni broj spasenih. A evo nam Ivan u Otkrivenju pokazuje prepuno nebo *koje nitko ne može izbrojiti.* Mnoštvo pobjednika, slavodobitnika: *Stajali su pred prijestoljem i pred Janjetom.* Pred Bogom koji ih je stvorio, pred Janjetom koje ih je otkupilo. *Obučeni u bijele haljine,* što je znak njihove pobjede i uspomene na bijelu krsnu haljinu. S palmama u rukama da bi mogli slaviti pobjedonosno slavlje. Da! I ovi mališani koji nas zaviše u crninu, i oni su pobjednici, sretnici u nebeskom zboru.

Nije ovo mnoštvo na nebu bezoblično, bezimeno, sumorno. Naprotiv, raspjevano je od radosti Božje: *Onaj koji sjedi na prijestolju boravi među njima.* Žive u najtješnjoj blizini s Bogom. Janje, tj. Isus Krist, *koji je nasred prijestolja,* jer i on je pravi Bog, *bit će im Pastir i vodit će ih na izvore žive vode.* Koliko god oni bili maleni, još neurazumljeni, bit će ipak presretni na *izvorima žive vode.* Znači, upoznat će Boga, već ga poznaju, već su sudionici beskrajne sreće *živog izvora* koji vječno teče, osvježuje i oživljuje. Bog nije neka ukočena zagonetka, nego sreća što ne vene i ne suši svog izvora.

I Bog će otrti svaku suzu s njihovih očiju. Budući da je njihova smrt navukla suze na oči, više nama nego njima, smijemo očekivati da će *Bog otrti svaku suzu s naših očiju.* Jednog dana kada se s njima susretnemo, kad vidimo koliko su ti mališani sretni i proslavljeni, osjetit ćemo i mi istu sreću, istu njihovu slavu. Ali danas je dan suza — priznajem. Trebalo bi da živimo u nadi, u očekivanju onog dana kad će Bog nježno otrti suze s naših očiju. Ovu Božju nježnost u ovom trenutku ne osjećamo, jer nam ovaj trenutak izgleda čak okrutan. Ali ćemo jednom okusiti u punini, osjetit ćemo iznad svih svojih očekivanja kako je »Bog ljubav« (1 Iv 4, 16).

59. TKO JE NAJVEĆI U KRALJEVSTVU NEBESKOM?

Mt 18, 1—5. 10

Svi smo skršeni tugom zbog gubitka ovog djeteta. Ali nam je Isus otkrio tko je u njegovim i u Božjim očima najveći: dijete! Nama se čini da je ovo stvorenje beznačajno i bezimeno jer nije moglo očitovati svoju osobnost ni društvu biti na uslugi. Tako ne misle njegovi roditelji. Za njih je ovo dijete, iako nije poraslo do zrelosti, bilo ipak nosilac velikih nada.

Zašto Isus svečano izjavljuje: *Ako ne postanete kao mala djeca, sigurno nećete ući u kraljevstvo nebesko?* Nipošto zato što nas dječica umiju raznježiti, ni zato što su nedužni, ni zato što su draga. Obilježja su to suvremene osjećajnosti koja je u starini bila starima potpuno strana. U ono je doba dijete bilo nevažno, potčinjeno. Upravo tu Isus traži uzroke. Malo prije ove izjave Isus najavljuje svoju muku, naviješta kako je došao da bude malen, da služi. Ali njegovi učenici nisu razumjeli pouku. Naprotiv, razglagoljili se raspravljajući tko će među njima biti veći u kraljevstvu što ga Isus osniva.

Isus im zapovijeda da mijenjaju mišljenja, da se odreknu svoje slavoljubivosti i uobraženosti kako bi mogli *postati malena djeca.* Zadivilo je Isusa kod malene djece: jednostavnost, nepatvorenost, pokornost i povjerenje.

Prema tome, *tko bude malen kao ovo dijete, taj će biti najveći u kraljevstvu nebeskom.* Prava su djeca zaista najveći u *nebeskom kraljevstvu* jer u njih nema samozahtjeva ni oporbe Božjoj volji.

Ne smijemo *prezreti ni jedno od ovih malenih.* Ovdje Isus više ne govori o malenima, nego o onima koji su im slični. Uzima skupno one sitne dobi i one malene po svome siromaštvu, jednostavnosti, čak i neznanjem. Ljudi lako ovakve preziru. Bog ih nikada

ne prezire. Dapače: *njihovi anđeli na nebesima neprestano gledaju lice nebeskog Oca.*

Isus razumije roditelje koji tuguju nad gubitkom svoga djeteta. Ali shvatite, roditelji, da ovo malo biće uživa veliki ugled u Božjim očima. Za ovo je dijete Isus došao da svoj život položi, za ovo dijete kao i za odrasle koji su veoma često grešnici. Ne gubimo hrabrosti. Bog se brine za malene kao i za sve ljude. Mnogo brižnije nego za ptice (Mt 10, 29—31). Ovo je dijete pozvano u nebesku sreću da živi u Božjoj blizini.

Isus nas poziva da krenemo stopama male djece. Onda budimo povjerljivi, vjerujmo u Božju dobrotu, bacimo se u njegov naručaj kao mala djeca. Molimo poput djece, jednostavno. Možda i bez poznavanja Božjih nakana. Molimo u suzama, ali puni ufanja: »Oče naš, koji jesi na nebesima, dođi kraljevstvo tvoje, budi volja tvoja kako na nebu tako i na zemlji«.

KAZALO

Str.

ČITANJA EVANĐELJA

SPROVOD DJECE

Brojevi od 1 do 56 odnose se na odrasle, a brojevi 57, 58, 59 na djecu.

Za djecu mogu se upotrebiti i brojevi: 2, 5, 7, 8, 13, 17, 20, 23, 25, 27, 30, 33, 35, 39, 48, 50, 52, 55, 56.

Za nekrštenu djecu mogli bi se upotrebiti brojevi: 2, 7, 8, 17, 30, 33, 35, 39, 50, 52, 56, 58, 59.

STVARNO KAZALO

(Brojevi označuju redne brojeve u knjizi i u prvom Kazalu)

Unatoč naslovu — Homilije kod sprovoda — ova knjiga nije zbirka pogrebnih govora. Naprotiv, jednostavan je i gorljiv tumač 60 biblijskih tekstova koje nam obnovljena liturgija nudi u pogrebnim obredima.

Pisac A. M. Roguet o. p. u homilijama iznosi sveopći i dinamični Božji plan spasenja, očituje stalnu Božju želju kako da usreći čovjeka.

Koga muči nadolazak smrti ili koga skrši gubitak drage osobe, pronaći će u knjizi izvorno ohrabrenje, crpsti jakost na izvorima Božje riječi.

Izbjegava udžbeničku razdiobu Neba na raj, čistilište, pakao, a priklanja se biblijskom i evanđeoskom promatranju spasa ljudi kroz Kristovu pobjedu nad smrću i grijehom, te kroz sakramentalnu ulogu Crkve.